

Een eerdere inbreng heb ik gemaakt omtrent alles
 O Theophilus, waarmee vooraan ging Jezus
 om te maken en aan te leren*.

κ-0

*Gr. didaskein = Hebr. LáMàD (Pi.), =
 aanleren

2. tot de dag, dat hij, nadat hij zijn gebod
 gegeven had aan de door de heilige beluchter
 afgezonden die hij uitgekozen had, opgenomen was,

3. die hij was komen bijstaan levend na zijn lijden
 in vele bewijstekens gedurende veertig dagen,
 hen ook aanzeggend de dingen van het koningschap
 van god.

4. Zich bijgevoegd hebbend gaf hij de boodschap aan hen
 vandaan van Jeruzalem zich niet af te zonderen,
 maar te blijven bij de boodschap van de omvamide*
 die jullie gehoord hebben van mij,

* Gr. pater/vader, zie Joh. 1

5. dat Johannes wel ondergedompeld heeft in water,
 jullie echter in heilige beluchting ondergedompeld
 zullen worden na niet veel (van) deze dagen.

6. Zij nu, samen gekomen, vroegen hem zeggende:
 Machtiger, of jij in deze tijd weer terug stelt
 het koningschap voor Israël?

7. Hij sprak tot hen: niet aan jullie geschiedt
 het volkènnen van tijden* of tijen**,
 die de omvamide heeft gesteld in de eigen bevoegdheid,

*Gr. Chronoi   **Gr. kairoi

8. maar jullie zullen aannemen kracht
 van de op jullie komende heilige beluchter,
 en zullen geschieden (als) mijn getuigen*
 en in Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria
 en tot het uiterste van het land.

*Gr. martures=Hb. NgéDieJM=
 [nogmaligstellers

9. en deze dingen sprekend, terwijl zij keken,
 werd hij hoogopgedragen,
 en een wolk nam hem over, vandaan van hun ogen.

10. en toen zij starende waren naar de hemel
 van zijn heengaan, en zie twee mannen
 waren bij hen komen staan in witte klederen.

11. en zij spraken: Galilese mannen,
 waarom staan jullie te kijken naar de hemel?
 Deze Jezus, die weggenomen werd vandaan van jullie
 naar de hemel, zo zal hij komen
 als de wijze waarop jullie aanschouwden hem
 heengaande naar de hemel

12. Toen zijn zij omgekeerd naar Jeruzalem
 vandaan van de berg, geroepen Olijfberg,
 die geschiedt dichtbij Jeruzalem
 aangehouden een sabbathsweg.

13. En toen zij aangekomen waren,
 gingen zij op naar het bovenvertrek,

waar zij aan't verblijven waren:

Petrus en Johannes en Jakobus en Andreas,
Philippus en Thomas, Bartolomeüs en Mattheüs,
Jakobus van Alpheüs en Simon de zeloot en
Judas van Jakobus.

14. Zij allen waren aan't volharden,
één van gemoed voor het gebed,
met vrouwen en Maria de moeder van Jezus
en met zijn broederzusterverwanten.

2

15. En in die dagen sprak Petrus opgestaan
in het midden van de broederzusterverwanten;
en er geschiedde een krioelmenigte van namen¹
daarbij ongeveer honderd twintig.

κ-2

16. Mannen, broederzusterverwanten,
het was nodig dat volgemaakt werd
het geschrevene dat voorgesproken heeft
de heilige beluchter door de mond
van David omtrent Juda(s)
die geschiedde als weggeleider
voor wie meenamen Jezus,

17. omdat hij medegeboekstaafd was
bij ons en aangenomen had
het lotsdeel van deze bediening.

18. Deze nu heeft verworven
een veldstreek uit de beloning van
de schennis, en voorover gekomen
ging hij krakend middendoor
en uitgegoten werden al zijn
schootbinnens.

19. En volkènd werd het voor alle
de huisbewonenden van Jeruzalem,
zodat geroepen werd deze veldstreek
in de eigen spraak van hen
Akeldama² dat is veldstreek van bloed.

20. Want geschreven is in het staafboek
van de psalmen:

**geschieden moet zijn lagerhof
als een leegte
en niet moet er geschieden
een huisbewoner in haar.³**

¹ Hier op te vatten als 'personen'.

² Hier staat in Griekse letters geschreven een Aramees woord. De Griekse letters in de Griekse tekst komen overeen met de volgende Nederlandse letters: 'Akeldamach. Het Arameese is, in Nederlandse letters: ChàQèL'DáMáA.

³ Dit is een citaat uit een Griekse vertaling van Psalm 69:26. De vertaling wijkt af van die van de LXX, waar het psalm 68:26 betreft; die luidt als volgt: *geschieden moet hun lagerhof als een leegte gemaakt, en in hun tentbehuizingen moet niet geschieden een huisbewoner.*

De psalm is hier dus waarschijnlijk uit het hoofd geciteerd. Dan vallen zowel de markante overeenkomsten op, als de verschillen. Die verschillen hebben er duidelijk mee te maken dat het hier om het lagerhof van een enkele

en

**het-toezicht van hem moet nemen
een ander⁴.**

21. Het is nodig dat van de met ons meegekomen mannen in al de tijd waarin inkwam en uitkwam bij ons de machtiger Jezus,

22. vooraangegaan zijnde vandaan van de onderdompeling van Johannes tot de dag, waarop hij werd opgenomen vandaan van ons, er een getuige* van de opstanding van hem samen met ons geschiedt, een van deze.

*Gr. martures=Hb. NgéJD=n
[nogmaligsteller]

23. En er stonden er twee, Jozef de als Barsabbas aangeropen, die de roep heeft van Justus*, en Maththias.

*=Latijn=Hb. TsaddieJQ

24. En toebiddend spraken zij: jij, machtiger, hartenvolkèner van allen, betoon wie jij uitkiest uit deze twee, de ene om te nemen de plaats⁵ van deze bediening* en afzending*, waaraan Judas voorbij trad om te gaan naar de eigen plaats.

*Gr. diakonia
* Gr. apostolè

25. En zij gaven hen lotstenen. entoen viel de lotsteen bij Maththias, en hij werd mede voorgestemd⁶.

³
1. En bij het geheel volledig worden van de vijftigste* dag geschieden allen tegelijk daarbij.

2 κ-3

* Gr. pentakosta werd 'Pinksteren'.

2. En het geschiedde plotseling uit de hemel een galm zoals van een zich heendragende luchtvlaag krachtadig en hij maakte vol geheel het huis waar zij geschieden, zittend.

mens gaat en in de psalm om het lagerhof van een groep vijanden van David. Treffend is dus weer de verbinding van de geschiedenis van Jezus met die van David. De vertaling van de Hebreeuwse tekst van Psalm 69: 26 ziet er in het boek van de Bepralingen of wel de Tehilliem (Band III,1) als volgt uit:

**geschiede~het-keienlager ontzettend
en-in-de-tenten-hunner geschiede geen~inzittende.**

⁴ Het is een citaat van de tweede vershelft van Psalm 109:8 in een Griekse vertaling die bij de werkwoordsvorm ook afwijkt van die in de LXX (ps. 108:9) waar de tekst als volgt vertaald kan worden:

het toezicht van hem neemt een ander.

En ook in die psalm gaat het om een tegenstander van David. De vertaling van deze tekst ziet er in Band II,1 als volgt uit: **zijn bemoeienis is-aan't-nemen een-latere.**

⁵ Het Griekse woord 'topos' is in de LXX bijna altijd de vertaling van het Hebreeuwse MâQóWM (= opstaanplaats, in onze taal: Mokum, (vroeger) een bijnaam van Amsterdam) en komt dus heel vaak voor. Dat Hebreeuwse woord klinkt hier ontegenzeggelijk mee en dus ook aan het eind van dit vers! Judas' einde vertelt ook over zijn terugkeer naar Jezus. De latere beschimping door de Christenheid is een schending van het NT.

⁶ Dit Griekse werkwoord komt alleen maar hier voor. De kern ervan is het Griekse woord psèphos, dat eigenlijk kiezelsteen betekent, maar door het frequente gebruik bij stemmingen, 'stemsteen' werd; eigenlijk dus voor-stemsteen. Dit woord komt alleen nog voor in Hand.26:10 en in Openb.2:17.

3. en gezien werden door hen
verdeelde taaltongen⁷ als van vuur,
en het zat op elkéén van hen,
4. en zij werden vol allen
van beluchting heilig.
En zij gingen voorop om te praten
met andere tongtalen, zoals de beluchter gaf
geluid te maken aan hen.
5. Maar er geschieden in Jeruzalem
behuisd zijnde Joden (Judeeërs),
welmenende mannen vandaan van
alle naties onder de hemel.
6. Toen nu die stem geschiedde,
kwam samen de volte en stortte ineen,
omdat zij hoorden een ieder
in de eigen spraak* hen praten.
7. Zij stonden buiten zichzelf en
zij verwonderden zich, zeggend:
“niet, zie allen zij die praten
geschieden (als) Galileeërs?
8. En hoe horen wij ieder in de eigen
spraak van ons, waarin wij
geschiedenden werden,
9. Parthen, en Meden en Elamieten,
behuisden in Mesopotamië, Judea
en ook Kapadocië, Pontus en Azië,
Phrygië en Pamphylie, Egypte
10. en de delen van Libië die bij Cyrene
(horen), en de staatswoonachtige
Romeinen;
11. Joden (Judeeërs) en erbijgekomenen.
Kretenzers en Arabieren,
wij horen hen bepraten met onze tongtalen
de grootheden van God.”
12. En allen stonden buiten zichzelf
en waren zonder uitweg, de een tot de ander
zeggend: “wat wil hiermee geschieden?”
13. Maar sommigen, snierende, zeiden:
“zij zijn met mostwijn volgepropt”.
14. Staande echter met de elven
droeg Petrus hoog heen zijn stem
en maakte geluid voor hen:
“Mannen, Joden (Judeeërs)

*Gr. dialektos

---

⁷ Het Griekse woord ‘gloossa’ betekent net als het Latijnse woord ‘lingua’ zowel tong als taal. Het is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebreeuwse LáShóWN, dat vooral ‘tong’ betekent’ maar ook dan direct met ‘taal’ verbonden is. Denk aan het Nederlandse woord ‘tongval’. Taal is in deze cultuurfase nog geen (of nauwelijks) een abstract begrip, maar een zeer concreet lijfelijk woord. Zonder tong geen taal!(NWL)

en allen in Jeruzalem behuisd:
dit moet voor jullie volkènd geschieden
en neemt ter ore mijn inbrengwoorden*.
15. Want niet zoals jullie 't opnemen
zijn deze roesdronken, want de derde ure
van de dag geschiedt,
16. maar dit geschiedt, wat gezegd is
door de profeet Joël:
17. en het zal geschieden
in de late* dagen, zegt god,
ik stort uit* vandaan van de beluchting
van mij op al-af* vlees
en profeteren zullen de stichtzonen
van jullie en de stichtdochters van jullie,
en de jongelingen* van jullie
zullen gezichten zien en de ouderen*
zullen dromen dromen*;
18. en ook op de heerdienaren van mij
en op de heerdienaresen⁸ van mij
in die dagen stort ik uit
vandaan van de beluchting van mij,
en zij zullen profeteren.
19. En ik zal geven godsblijken*
in de hemel boven en kentekenen*
op het land beneden; roodbloed*
en vuur en dampen van rook*.
20. De zon verkeert in duisternis*
en de maan in bloedrood
voordat komt de dag van de machtiger,
die grote en die tevoorschijn komt.
21. En geschieden zal: al diegene
bevrijd zal worden, indien hij zal oproepen
de naam van de machtiger.⁹

*Gr. rëma=Hebr. DáBÁR=inbreng

*Gr. eschatos+Hebr. ÀàChàR

*Gr. ekcheoo=Hebr. SháPhàK

*Gr. pas=(hier)Hebr. KÁL

*Gr. neaniskos=(hier)Hebr. BàChuWR

*Gr. presbus=Hebr. ZÁQÉN

*Gr. enupnion=Hebr. CháLóWWM

*Gr. teras=Hebr. MóWPhéTh

*Gr. sèmeion=Hebr. AóWT

*Gr. haima=Hebr. Dám=roods

*Gr. kapnos=Hebr. NgáSháN

*Gr. skotos=Hebr. ChóWShèK

⁸ Opvallend is hier hoe consequent in de Hebr. tekst naast mannen vrouwen genoemd worden, die profeteren.

⁹ Petrus citeert hier Joël 3:1-5, vrijwel letterlijk volgens de LXX (Joël 2:28-32 volgens de telling in de Nederlandse bijbels). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst, die ook in BAND II te vinden is, luidt: (1)en-het-geschiedt laat-na-vaszto: ik-ben-aan't-uitstorten enwel-de-beluchting-mijner op-de-al-afheid-van-het-vlees, en-voorts-zijn-aan't-profeteren de-stichtzonen-jelieder en de-stichtdochters-jelieder en-baardouden zijn-dromen aan't-dromen, verkiesbaren zijn-schouwwingen aan't-zien.(2)en-ook op-heerdienaren en-op-familiedeinaresses; in-de-dagen (nl.)die ben-ik-aan't-uitstoren enwel-de-beluchting-mijner.(3)en-ik-geef godsblijken in-de-heleftenhemel en-op-het-land; roods en-vuur en en-dadelpalmvormen-van rook.(4)de-zon is-aan't-omgedraaid-worden tot-duisternis en-de-maan tot-roods; voor-de-vertegenwendiging-van het-komen-van de-dag-van die-JHWH-van-Israë, die-grote en-hij-zal-gezien-worden.(5)en-het-geschiedt: de-al-afheid-van-wie-aan't-roepen-is met-de-de-naam-van die-JHWH-van-Israël, is-aan't-ontkomen; Petrus beëindigt het citaat bij de eerste versheft van vs 5. De tweede versheft luidt als volgt: ja bij-de-berg-van-TsIeJJóWN en-in-JeRuWSháLàieM is-aan't-geschieden ontcoming: naar-wat zegt die-JHWH-van-Israël. (Zie ook Jes.2:2) Hierna kondigt Joël het einde aan van de gevangenschap van Juda en Jeruzalem en het stellen van recht en regel (Hebr. SháPhàTh) aan de naties in het dal van Josaphat. Belangrijk is het om er nota van te nemen, dat het Hebreeuwse ÀàCheRéJ, dat 'westen-laaf' of '-later' betekent, in het Grieks de vertaling 'eschatos' krijgt, dat meestal met 'laatste' vertaald wordt. Bij Joël gaat het om een komende wending in de geschiedenis en daar heeft dus ook Petrus het over, en niet om de laatste wending in de geschiedenis. Tenslotte: Petrus laat de verwijzing van

22. Israëlitische mannen, hoort deze inbrengen:

Jezus de Nazarener, een man
getoond vandaan van God aan jullie
in krachten en in godsblijken en in kentekenen,
waarmee God maakte door hem in jullie midden,
zoals jullie zelf volkènnen, -

23. deze, door het begrensde besluit
en het tevoren volkènnen van God,
afgegeven door de hand van
zonder wetsuitlegging zijnden,
vastnagelend, pakten jullie op¹⁰

24. hem die God deed opstaan
losmakend de uitkronkelingen*
van de gestorvenheid, omdat
die niet de kracht had
zich sterk te maken op hem.

*Gr. oodin=Hebr. ChàJiL

25. David immers zegt aangaande hem:
Tevoren zag ik de machtiger
in de vertegenwending* mijner
door alle (tijd), dat aan de rechter
van mij geschiedt, opdat ik niet
zou wankelen.

*Gr. enoopion=Hebr. BiPh'NéJ

26. Daardoor had vreugde*
van mij het hart en juichte mijn tong
maar ook nog mijn vlees
zal tentwonen* bij hoop,

*Gr. euphrainoo=Hebr. SháMàCh

27. omdat jij niet zult verlaten
de lichaamziel van mij in de oergroeve*
en niet zult geven jouw normgerichte¹¹
te zien verderf.

*Gr. hadès=Hebr. SheAóWL

28. Jij doet volkènnen mij neemwegen*
van leven.

*Gr. hodos=Hebr. DèRèK

Jij zult mij volledig maken de vreugde
met jouw vertegenwending¹².

Jeruzalem achterwege, wellicht omdat hij zich in de tempel van Jeruzalem bevindt. Ook hier wordt dus de komst van Jezus als Messias direct verbonden met het heil voor de Joden en het richten van (= het stellen van de regel aan) de naties. Juist op dit punt heeft de ecclesia uit de naties zich de regel niet laten stellen – zoals uit 2000 jaar Europese geschiedenis duidelijk wordt.

¹⁰ Dit is de letterlijke vertaling van het Grieks 'anaireoo'. Dit woord is echter in de LXX ook heel vaak de vertaling van de Hebreeuwse woorden HÁRàG = vermoorden en MuWT = doen sterven. Deze betekenissen klinken hier dus zeker mee en kunnen ook de consequentie zijn van het Nederlandse 'oppakken'. Met deze vertaling bewaren we de concordantie in de Griekse tekst van het NT. (NWL)

¹¹ Hier staat het Griekse woord 'hosios'. Het is in de LXX de vertaling van zowel ChèSèD = goedgunstig als TáM = gaaf. Om de concordantie van het Grieks van het NT te bewaren, waar nog andere met dit woord samenhangende Griekse woorden gebruikt worden, is hier voor de vertaling 'normgericht' gekozen. In het Griekse woord gaat het om de 'norm' als positieve kracht. (NWL)

¹² Petrus citeert hier psalm 16:8-11 en het is woordelijk dezelfde tekst als psalm 15:8-11 in de LXX! De Hebreeuwse tekst is in BAND III,1 letterlijk als volgt vertaald: (8) *ik-houd-mij-vóór die-JHWH-van-Israël voorgelegd-aan-mij steevast; ja vandaan-van-de-zuidenrechter-mijner: zonder-dat-ik-aan't-zwikken ben.* (9) *om-vastzo verheugt-zich het-hart-mijner en-voorts-juicht de-zwaarte-mijner* (Hebr. KáBóWD, de LXX heeft hier 'gloossa' = tong); *dus-het-vlees-mijner is-aan't-voortwonen voor-veiligheid* (Hebr. BâThàCh, de LXX heeft hier

29. Mannen, broederverwanten, ik ben bevoegd te spreken met allesverwoording tot jullie omtrent de aanvankelijk-omvamende* David, omdat ook hij al-af-is-geworden* en werd begraven en het gedenkgraf^{13*} van hem geschiedt bij ons tot deze dag.

*Gr. patriarchès = Hebr. AéBóWT
*Gr. teleutaoo = Hebr. KálàL
*Gr. mnèma = Hebr. QèBèR = graf

30. Een profeet, voorhanden zijnde en volkennend dat met een eed^{14*} zwoer¹⁵ aan hem God uit de vrucht* van zijn heup (een) zal neerzitten op zijn troon¹⁶.

*Gr. orkos = Hebr. SsèBàNg = bezevening
*Gr. karpos = Hebr. PeRieJ

31. Vooruitziende praatte hij over de opstanding van de Christus, dat hij niet achtergelaten zou worden in de oergroeve* en dat zijn vlees niet zou zien verdorvenheid¹⁷.

'elpis' = hoop). (10) ja niet ben-jij-aan 't-verlaten de-lichaamziel-mijner ter-oergroeve; niet-aan 't-geven-ben-jij de goedgunstige-jouwer om-te-zien een-kuil (het Hebr. SchàChàT kan ook afgeleid worden van een werkwoord dat 'verderven' betekent en dat doet de LXX). 11 jij-bent-aan 't-doen-volkennen-mij het-pad (Hebr. AóRàCh, dat de LXX soms met 'hodos' vertaalt, dat meestal als vertaling van het Hebr. DèRèK gebruikt wordt) van de levenden (het Hebr. ChàJJeM, kan ook als een plurale tantum worden opgevat en betekent dan 'leven'; dat doet dus de LXX); verzadiging-van vreugden met-de-vertegenwoordiging-jouwer; het slot van dit vers, tevens de slotregel van de gehele psalm, wordt weggelaten: klankmooiigheden in de zuidenrechter jouwer voor-viering-en-voortgang. In de LXX: verkwikkingen in de rechter van jou bij voortduur (Grieks eis to telos). Voor Petrus tonen deze regels uit psalm 16 door de opstanding van Jezus uit de doden hun eigenlijke strekking: In de opstanding van Jezus wordt realiteit wat in de psalm nog een vast vertrouwen is. De waarachtigheid van deze psalmwoorden treedt bij de opstanding van Jezus aan de dag en strekt zich 'dus' uit over al wie Jezus' levensweg navolgen (de imitatio Christi).

¹³ Hier staat het Griekse woord 'mnèma', dat verwant is met de Griekse stam 'm-n', die we overwegend met 'gedenken', 'indachtig zijn' vertalen. In de LXX wordt deze stam in heel afgeleide woorden gebruikt voor de vertaling van de Hebreeuwse woorden, die het Hebreeuwse stamwoord Z K R gemeen hebben. Dit woord echter wordt in de LXX gebruikt als vaste vertaling van het Hebreeuwse QèBèR, dat 'graf' betekent. Om de samenhang in het Grieks toch te kunnen horen, vertalen dit woord met 'gedenkgraf'. Het laat meteen horen, waarom wij elkaar begraven: om elkaar te gedenken, en wel in de zoveel actievere betekenis van het Hebreeuws: 'aanhaken bij'. (NWL)

¹⁴ De vaste vertaling van het Hebreeuwse werkwoord SjàBàNg, dat we het beste met 'bezevenen' (en dat is een bezwerende handeling met het getal zeven) kunnen vertalen, omdat daarin het Hebreeuwse stamwoord voor het getal 'zeven' is te herkennen, is het Griekse 'omnumi', dat we met 'bezweren' vertalen. Het zelfstandige naamwoord bij dit Griekse werkwoord is 'orkos', dat 'eed' betekent. (NWL)

¹⁵ Zie vorige voetnoot.

¹⁶ Petrus citeert hier in ieder geval Psalm 132:11 in de bewoordingen van de LXX (= Ps. 131:11); daar staat (letterlijk vertaald:) *De machtiger bezwoer aan David een waarachtigheid (i.p.v. een orkos = eed) en zeker niet zal hij haar terzijde stellen: "uit de vrucht van jouw buik (koilia; i.p.v. osphus = heup) zal ik zetten op jouw troon."* De LXX volgt hier, anders dan Petrus, letterlijk de Hebreeuwse tekst. De bewoordingen van Petrus herinneren ook aan Psalm 89:4b en 5. De Griekse tekst van de LXX (Psalm 88:4b en 5) is als volgt te vertalen: *4b "Ik bezwoer David de heerdienaar van mij: (5) tot een wereldtijd zal ik gereed maken een kiemsel van jou en huisstichten tot geschiedronde en geschiedronde jouw troon."* De LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet. Tenslotte verwijzen de woorden van Petrus naar II Sam. 7:12, waar de profeet Nathan aan David namens die JHWH-van-Israël aankondigt, dat na zijn sterven zijn kiemsel hem op de troon zal opvolgen, maar deze belofte betreft Salomo.

¹⁷ Hier citeert Petrus Psalm 16:10, ongeveer in de woorden van de LXX (Ps 15:10), die zelf de Hebreeuwse tekst op de voet volgt, waar David (volgens de traditie) zegt: *"niet laat jij achter de lichaamziel (psuchè = NèPhèSh) mijner in de oergroeve, en niet geef jij jouw normgerichte (hosios = Hebr. ChèSèD = goedgunstige) om te zien*

32. Deze Jezus heeft God doen opstaan,
van wie allen geschieden tot getuigen*.

*Gr. martures=Hb. NgéJDieJM(=
[nogmaligstellers (NWL)

33. Ter rechter nu van God
omhoog gebracht en de belofte
van de beluchter* aannemend
van de kant van de omvamende,
stortte hij uit dit waarnaar jullie
èn kijken èn horen.

* of beluchting = pneuma=Hb. RuWàCh

34. Niet immers is David omhoog
getreden naar de hemelen,
maar hij zelf zegt:

**de machtiger zei tot de machtiger
van mij: zet je neer aan mijn
rechter(hand), totdat ik zet
jouw vijanden tot voetbank
van jouw voeten¹⁸.**

36. Onwankelbaar moet nu volkènnen
al-af het huis Israël, dat hem
en tot machtiger en tot gezalfde*
gemaakt heeft God, deze Jezus,
die jullie kruispaalden*.

*Gr. Christos = Hebr. MeshiàCh

*Gr. stauroöo=Hebr. TáLàH

37. Gehoord hebbend hadden zij
steken¹⁹ in het hart en zij zeiden
tot Petrus en de overige
afgezondenen:

38. Wat zullen wij maken,
mannen broederverwanten?

En Petrus tot hen:

Verandert van besef
en ondergedompeld* moet worden

*Gr. baptizoo=Hebr. ThàBàL

---

verdorvenheid. De verschillen tussen de woorden van Petrus en die in de LXX laten zien, hoe hij uit het hoofd citeert. Zo'n passage laat ook zien, hoe volgens hem – en alle andere schrijvers van het NT – Jezus de mantel van TeNaKh aan heeft en draagt.

¹⁸ Nu citeert Petrus Psalm 110: 1 de LXX (Ps.109:1) foutloos! Het is voor hem blijkbaar een zeer bekende tekst – voor de meeste Joden waarschijnlijk. De LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet, maar i.p.v. het eerste 'machtiger' (kurios) heeft de Hebreeuwse tekst de Naam: die-JHWH-van-Israël; deze naam wordt hardop uitgesproken als AèDoNàJ en dat betekent 'machtiger-mijns'. Deze en de voorgaande teksten worden in de Joodse geschriften gebruikt om invulling te geven aan de belofte van een messiaskoning uit het huis van David. Die messiasbelofte behoort tot het grote perspectief van Israëls geschiedenis. De verwerkelijking van dit heilsperspectief wordt door de profeten nauw gekoppeld aan de toewending van de naties tot Israël c.q. tot de Joodse gemeenschappen in maar met name ook buiten het land rond Jeruzalem, in de diaspora, en aan de overwinning van hun afkeer van en vijandigheid tegenover deze Joodse gemeenschappen en hun levenswijze, en dat niet gedwongen, maar uit eigen beweging, door een ommekeer in hun zicht op leven en samenleven, door wat te omschrijven is als 'besefverandering', 'meta-noia'. En de Joodse messias staat aan het begin en aan het einde van deze metanoia van de naties. Maar hij staat niet minder en juist zo en alleen zo aan het begin en aan het einde van de metanoia van Israël zelf. De metanoia van de naties interfereert met die van Israël en heeft ook zelf een geschiedenis en kent kairoi, tijdvakken (tij-en). En de levensgeschiedenis van Jezus is zo'n kairos, zo'n tijdvak ('tij'), het centrale van de hele mensengeschiedenis. (NWL)

¹⁹ Dit Griekse werkwoord komt in het NT alleen hier maar voor. In Joh.19:34 komt het wel voor, maar zonder het voorvoegsel 'kata', 'neer'. Daar lezen we, dat een van de soldaten Jezus, die aan het kruis hing, een steek gaf met een speer. In de LXX komt het een aantal keren voor en daar is het meestal de vertaling van DámàM, dat 'star zijn' betekent. We houden hier de Griekse samenhang aan.

ieder van jullie op de naam van Jezus Christus tot verduwing²⁰

van jullie verwaardingen*, en jullie nemen aan het geschenk van de beluchting heilig.

*Gr.hamartia=Hebr.ChæTháAáH

39.Want voor jullie geschiedt deze belofte en voor de borelingen van jullie en voor allen **die in de verte (zijn), zovelen als erbij roepen zal de machtiger onze God²¹.**

40.En met veel andere inbrenghwoorden* betuigde hij en hij riep hen toe, zeggend: wordt bevrijd vandaan van deze kromme geschiedronde*.

*Gr.logos= Hebr. DáBáR

41.Zij nu die aannamen het inbrenghwoord van hem werden ondergedompeld, en erbijgesteld* werden op die dag lichaamzielen ongeveer drie duizend.

*Gr.gennea=Hebr.DóWR

42.En zij geschiedden sterkblijvend bij het leraarswerk van de afgezonden en bij het bondgenootschap*, bij het in brokken delen²² van het brood en bij de gebeden.

*Gr.prostithèmi=Hebr.JáSàPH =
[toevoegen]

43.En er geschiedde over alle lichaamziel ontzag; maar vele godsblijken* en kentekenen* geschiedden door de afgezondenen.

*Gr.koinoonia+Hebr.CháBuWRáH

*Gr.teras=Hebr.MóWPhéT=godsblijk
*Gr.sèmeion=Hebr.AóWT=kentekenen

44.En allen die vertrouwden daarop hadden alles bondgenootschappelijk;

45.en de verworvenheden en het voorhandene maakten zij te gelde en zij deelden dat uit aan allen, naar gelang iemand behoefte had.

46.En dagelijks sterk erbij blijvend gelijk van gemoed in de tempel, en in brokken delend aan huis brood,

²⁰ Dit Griekse woord (aphesis) wordt meestal met 'vergeven' vertaald. Ook in het Nederlands is dit woord niet direct doorzichtig. De kern van het Griekse woord heeft niets met 'geven' van doen, maar is 'wegsturen' maar dan wel met moeite, vandaar de keuze voor 'duwen', 'wegduwen'. Denk ook aan het Nederlandse 'wegdoen' of 'verstouwen'. De 'verwaardingen', de 'zonden', de 'schendingen' vormen geen verhindering, geen hindernis, geen blokkade meer voor het voortzetten of weer aangaan van een goede verhouding. Daartoe moeten die 'zonden' worden 'weggeduwd'. Het is in het NT de vertaling van het Hebreeuwse SáLàCh, dat alleen God als onderwerp heeft en het Duitse 'verzeihen' komt er dichtbij; 'zeihen' is een minder gebruikelijk woord voor 'betichten'; 'ver-zeihen' is dus zoets als 'wegtichten'.

²¹ De bewoordingen van Petrus herinneren zowel aan Joël 2:32 (in andere tellingen: 3:5) als aan Jes.57:19, maar het gaat Petrus hier niet om citaten, maar om associaties, met behulp waarvan hij TeNaKh-taal kan gebruiken.

²² Het Griekse werkwoord 'klaoo' waarvan hier het zelfstandig naamwoord wordt gebruikt, 'klasis', is in het gewone Grieks weinig gebruikelijk, staat maar 4x in de LXX en is dan de vertaling van 4 verschillende Hebreeuwse woorden en komt in het NT alleen voor in verband met het delen van het brood, zowel bij het avondmaal als in andere maaltijden.

namen zij samen voedsel
in gejubel en hobbelloosheid²³
van hart,
47.lofprijzend God en hebbend
goede gunst bij geheel het volk*.
En de machtiger stelde erbij
hen die bevrijd waren
dagelijks daarbij.

*Gr.laos + Hebr. NgàM

3.1. En Petrus en Johannes
traden op bij de tempel op het uur
van het gebed, het negende.

κ-4

2.En een man hinkend*²⁴ vandaan van
de buik van zijn moeder voorhanden
werd opgetild,

*Gr.choolos=Hebr. PiSSéàCh

die zij dagelijks stelden bij de opening*
die gezegd wordt de mooie²⁵

*Gr.thura = (hier)Hebr.PáTàCh

om te wensen een aalmoes^{26*}

*Gr.eleèmosunè = Ned. Aalmoes

van de kant wie heengaan naar de tempel.

3.Hij, ziende Petrus en Johannes
aanstalten makend binnen te gaan
in de tempel,vroeg een aalmoes te nemen.

4.Maar Petrus starend op hem
samen met Johannes zei:Kijk naar ons.

5.Maar hij hield op (zijn hand) voor hen,
dunkend iets van hun kant aan te nemen.

6.Maar Petrus zei: zilver en goud
zijn niet voorhanden bij mij;
maar wat ik heb, dat geef ik jou:
in de naam van Jezus Christus
de Nazoreeër* schrijdt rond.

* = Nazarener: uit Nazareth.

7.En hem gevat hebbend bij
de rechter hand deed hij hem

²³ Dit woord komt in het NT alleen hier voor en in de LXX in het geheel niet. Het is geen gebruikelijk woord in het gewone Grieks. Over de reden van de keuze kunnen we slechts gissen, wel staat elke vertaler voor de opgave in de eigen taal een even weinig gebruikelijk en voor de handliggend woord te vinden. De gebruikelijke vertaling 'eenvoud' brengt ons niet bij de notie die Lucas hier laat horen. Het Griekse kernwoord heeft te maken met een door stenen hobbelige weg. Het grote lexicon van Liddl & Scott vermeldt slechts twee vindplaatsen en duidt het aan met 'unworldineless'(?).

²⁴ Het Hebreeuwse woord PiSSéàCh is afgeleid van het werkwoord PáSàCH, dat we herkennen in de naam van het feest van PèSàCh, waarschijnlijk oorspronkelijk een woord voor 'hinkdans' als metafoor voor de strijd om het bestaan, om een plek in de kring, in de 'verenigde naties' en later het woord waarmee Israël de herinnering vasthoudt en verwerkt, dat zij in die hinkdans niet ondergingen, maar daaruit bevrijd werden.

²⁵ Het Griekse woord 'hoaraios' komt maar 3x voor in het NT. Het is afgeleid van het woord hoora dat 'ure' betekent en hier betekent 'wat bij het uur past'. In de LXX wordt het gebruikt voor meerdere woorden, die allemaal met 'mooi', 'stralend', of 'lustig' te maken hebben. We kiezen voor 'mooi'.

²⁶ Het Griekse woord 'eleèmosunè', dat in het Nederlands verbasterde tot 'aalmoes', komt in het gewone Grieks niet voor. In de LXX komt het voor zowel als vertaling van ChèSèD = goede gunst, als van TseDáQáH = gerechtigheid. En dat woord komt in de Joodse literatuur van Jezus' dagen voor als aanduiding van een gift aan de armen. Je geeft dus een "gerechtigheidsje"; wij zouden zeggen een "gunst". Voor de vertaling in het NT kiezen we voor de verbastering 'aalmoes'. De RK kerk kent tenslotte ook nog de functie van 'aalmoezenier', een geestelijke die in het leger of in ziekenhuizen mensen 'bedient'.

opstaan*; dadelijk werden degelijk
zijn tredvoeten en de enkels.

*Gr.egeiroo=Hebr.QuWM(hiph.)

8.En opspringend stond-hij,
en hij schreed heen, en hij kwam in
samen met hen naar de tempel,
heenschrijdend en springend
en lofprijzend God.

9.En al-af hetvolk zag hem
heenschrijdend en lofprijzend God.

10.Maar zij volkenden hem,
dat deze geschiedde(als) die
tot een aalmoes²⁷ neerzat
bij de mooie poort van de tempel
en zij werden vol van verbazing
uitstaandheid* bij wat opgetreden
was aan hem.

*Gr.ekstasis: vgl. extase.

11.Maar toen hij sterkvatte Petrus
en Johannes, liep al-af het volk
snel samen bij hen bij de gaanderij
die geroepen wordt van Salomo,
zeer verbaasd.

12.Maar Petrus, (dit) ziende,
boog zich toe tot het volk:
mannen Israëlieten, wat
verwonderen jullie je hier bij?
Of wat staren jullie naar ons
alsof door eigen kracht en eerbied
wij hebben gemaakt dat hij
heenschrijdt?

13.De God van Abraham en van
Izaäk en van Jakob, de God van
de omvamenden van ons,
heeft dunkzwaarte* gegeven
aan zijn heerdienaar*²⁸ Jezus,

*Gr.doxa=Hb.KáBhóWD

*Gr.pais = Hebr.NgèBèD=heerdienaar

²⁷ Zie voetnoot 25 bij vs 2

²⁸ Petrus citeert hier aan het begin Ex.3:6 en vs 15, zij het ook, dat hij de volgorde omkeert: De God van de omvamenden onzer staat in Ex. steeds aan het begin. Hij citeert dan vervolgens Jes.52:13 in de bewoordingen van de LXX. Maar terwijl daar de heerdienaar (Hebr.NgèBèD, Gr. pais!) onderwerp van de zin is en het werkwoord dus in passieve vorm (doxasetai = dunkzwaarte gegeven worden) staat, is bij Petrus God het onderwerp van de zin en dus staat het werkwoord in de actieve vorm (edoxasen = dunkzwaarte geven) en bovendien in de verleden tijd. De Hebreeuwse tekst gebruikt i.p.v. dunkzwaarte geven, KáBèD, hoog-heen-dragen (NáSsáA) en voegt er nog een woord aan toe, nl. rijzig worden, dat in de vertaling van LXX en van Petrus weg blijft. Het is belangrijk hierbij nog attent te maken op de vertaling van NgèBèD (heerdienaar) door pais, dat ook 'kind' betekent. Een kind is in deze culturen een 'knechtje', zoals ook in bepaalde streken van Nederland. Wanneer we hier in deze tekst 'kind' vertalen omdat de naam Jezus erop volgt, dan wijken we af van de Hebreeuwse grondtekst (wat de LXX niet doet!) en verlaten bovendien de culturele context, waarin een kind een knecht (heerdienaar) en een heerdienaar(knecht) een kind is. Kind van God zijn heeft meer van doen met een goede heerdienaar van God zijn, dan met afstamming. De titel 'zoon van God' voor Jezus, is meer een ere-titel in het NT dan de aanduiding van zijn biologische afstamming; hij stamt af van God, omdat hij doet als God.

die jullie hebben overgeleverd
en geloofend voor de vertegenwending*
van Pilatus, toen hij oordeelde
hem los te laten.

*Gr.prosoopon = Hebr. PáNieJM

14.En jullie loochenden de heilige
en rechtvaardige en jullie wensten
dat een man die gedood had als goede- gunst
voor jullie te krijgen,

15.maar de vooraanvoerder van het leven
vermoordden jullie, die God deed opstaan
bij de lijfdoden vandaan, van wie wij
(tot)getuigen* geschieden.

*Gr.martures=Hb.NgéJDieJM (= [nogmaligstellers

16.En op het vertrouwen in zijn naam
heeft hem die jullie aanschouwen
en volkènnen degelijk gemaakt
zijn naam en het vertrouwen dat (er)
door hem (is), heeft aan hem gegeven
deze aandeel-geheelheid²⁹ tegenover
jullie allen.

17. En nu, broederverwanten, volkèn
dat jullie naar onkennis met de zaak
 bezig bent geweest, zoals ook de
vooraangaanden van jullie.

18.Maar God heeft wat hij
voorgeboodschaft heeft door de mond
van al-af de profeten, het lijden
van zijn gezalfde, also volledig gemaakt.

19.Verandert nu van besef en bekeert je
tot het weggestreken worden van de
verwaardingen van jullie,

20.wanneer komen zullen tijden
van het op lichaamziel komen
vandaan van(vanwege) de vertegenwending
van de machtiger en hij zal afzenden
de tevoren ter hand gestelde
gezalfde Jezus,

21.die de hemel genoodzaakt is
aan te nemen tot de tijden van het
weer tot opstaan brengen van alle (dingen)
waarvan God gepraat heeft door de mond
van de heilige profeten vanaf de wereldtijd.

22.En Mozes sprak, dat
**een profeet voor jullie zal doen opstaan
de machtiger God vandaan van de
broederverwanten van jullie zoals ik;**

²⁹ Grieks: holoklèria. Het Griekse woord 'klèros' betekent 'aandeel'; letterlijker nog: een steen waarop dat aandeel dat iemand toekomst van een bezit geschreven staat. De man in de mooie poort is weer helemaal toegerust voor zijn aandeel in de samenleving.

van hem zullen jullie horen
volgens alles zoveel hij zal
bepraten tot jullie³⁰.

23. Maar het zal geschieden,
alle lichaamziel, indien zij niet
horen zou naar die profeet
zal in ellende gebracht worden
buiten het volk³¹.

24. En ook alle profeten
vandaan van Samuël en van die in de reeks
zovelen er gepraat hebben,
ook zij hebben omgeboodschapt deze dagen.

25. Jullie geschieden (als) stichkinderen
van de profeten en van de instelling*
dat God ingesteld heeft voor de omvamenen
van jullie, zeggend tot Abraham:

*Gr. diathèkè=Hebr. BeRieJT³²

in jouw kiemsel zal ik inzegenen*
alle omvamingen* van het land³³.

*Gr. eulogeo = Hebr. BáRàK

*Gr. patria

26. Voor jullie het eerst heeft God,
doende opgestaan hebben
zijn heerdienaar*, afgezonden hem,

*Gr. pais=Hebr. NgèBèD

³⁰ Petrus citeert hier de ook reeds bij de Joden van toen zeer bekende tekst uit Deut.18: 15. Hij citeert hier letterlijk de tekst van de LXX, want het is de vraag of de laatste woorden: "zoveel als hij zal praten tot jullie" wel als een vertaling van de tekst uit de LXX kunnen worden opgevat, zoals de bekende uitgave van Nestle wel doet. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: "*een-profeet vandaan-van-het-naderlijf-jelieder vandaan-van-de-broederverwanten-jelieder (iemand)zoals-ik is-aan't-doen-opstaan voor-jullie die-JHWH-van-Israëlde-gods-jelieder; naar-hem zijn-jullie-aan't-horen-!*". De woorden 'naar alles wat' behoren volgens de Hebreeuwse tekst bij de volgende regel.

³¹ Hier wordt Lev.23:29 geciteerd, maar gewijzigd. De Griekse tekst in de LXX van dit vers, dat staat in het grote hoofdstuk over het houden van de jaarlijkse feesten, luidt als volgt: "*alle lichaamziel die zich niet buigt (Grieks: tapeinoōmai, in dit vers de vertaling van het Hebreeuwse NgáNáH = zich buigen)op deze dag zal in ellende komen buiten dit volk.*" Over het 'horen naar de profeet' waar Petrus het over heeft, staat niets in deze tekst uit Leviticus, ook niet in de Hebreeuwse tekst. Daar moet het woord, dat in de Griekse vertaling (en dus ook in Handelingen) met 'in ellende brengen' te vertalen is, vertaald worden met 'zich afscheiden'. Blijkbaar wil Petrus hier beklemtonen, dat het ook in het houden van de feesten gaat om het **horen naar de profeet**, Mozes in dit geval, maar daarom dus nu naar Jezus. Dat blijkt ook uit wat Petrus verder zegt: horen naar profeten is horen naar Jezus.

³² En dat vertalen we in TeNaKh met 'zuivergang', zie de Nederlandse Woordenlijst. Het Griekse 'diathèkè' vertalen we niet met 'verbond', want die betekenis heeft noch dit Griekse woord noch het Hebreeuwse woord. We kiezen voor 'instelling' omdat zo het eenzijdig karakter te horen is en omdat zo de Griekse concordantie hoorbaar / leesbaar blijft. Voor de betekenis ervan dient het Hebreeuwse BeRieJT geraadpleegd te worden. *NWL*.

³³ Hier wordt Gen.22:18 geciteerd, maar ook hier gewijzigd zowel t.o.v. de Griekse tekst in de LXX als t.o.v. de Hebreeuwse tekst. De Griekse tekst, die de Hebreeuwse tekst hier op de voet volgt, luidt vertaald als volgt: "*En ingezegend zullen worden in jouw kiemsel (sperma) alle naties van het land*" Zo wordt deze tekst b.v. ook geciteerd in Galaten 3:8. Het lijkt er op, dat Petrus hier ook Gen.12:3 in zijn hoofd had, want daar staat volgens de Hebreeuwse tekst: "*. . . en-ingezegend-woorden (of: zich-zegenen-zullen) met-jou alle families van het roodlingse*". Het Hebreeuwse woord voor 'familie': MiSh'PáCháH (in het Nederlands bekend als 'mispoge) wordt in het Grieks van de LXX soms met 'patria'vertaald. Echter niet hier, want de LXX heeft hier 'phulai' en dat betekent meestal 'stammen'. Ook in Gen.18:18 staan woorden van gelijke strekking; in het Hebreeuws staat daar in plaats van de 'families' 'naties', evenals in de LXX. Paulus gebruikt in Ef.3:15 ook het woord 'patria' in deze betekenis. Volgens Th.J.M.Naastepad (in Schouwspelers van God, Amsterdam 1972 uitg.vdLeeuwstichting)is dit begrip geliefd in de Joodse diasporagemeenschappen. Het is in gewone Grieks een ongebruikelijk woord.

die inzegent jullie om je af te keren
vandaan jullie slechtheden.

4.1. Maar terwijl zij praten tot het volk,
kwamen bij hen staat de priesters
en de legerschareaanvoerder van de
tempel en de Sadduceeën,
2. tobbede doordat zij leren het volk
en omboodschappen in Jezus
de opstanding vandaan-van de lijfdoden,
3. en zij wierpen op hen de handen
en zij stelden in hoede tot de morgen,
want de avond geschiedde reeds.
4. Velen van die hoorden de inbreng
vertrouwden en er geschiedde
een getaal van de mannen
ongeveer vijf duizend.
5. En het geschiedde op de morgen
dat samen gevoerd werden
hun vooraangaanden en ouden
en schriftgeleerden in Jeruzalem,
6. en Annas de vooraangaand priester
en Kajaphas en Johannes en Alexander
en zovelen geschiedden uit de
vooraangaand priesterlijke geschiedronde,
7. en hen die zij hadden doen staan
in het midden vroegen zij na*:
in hoedanige kracht of in hoedanige naam
maakten jullie dit?
8. Toen sprak Petrus vol geworden
van beluchting heilig tot hen:
9. Vooraangaanden van het volk
en ouden, aangezien wij vandaag
peilend beoordeeld worden
op een goedwerk aan een onvast
mens, waarmee hij bevrijd werd,
10. moet het volkènd geschieden
voor jullie allen en voor het volk
Israël, dat in de naam van Jezus
Christus de Nazarener, die jullie
kruispaalden, die God heeft doen opstaan
vandaan van de lijfdoden, door hem
is hij staande gebleven
voor jullie vertegenwending*
in orde*.
11. Hij geschiedt (als)
de steen die geminacht wordt
door jullie de huizenmakers,
die geschiedt tot eerstdeel

*Gr. punthanomai=Hebr. DàRàSh

*Gr. enoopion=Hebr. LiPh'NéJ

*Gr. ugiès=Hebr. SháLéM.

van de hoek.³⁴

12.En niet geschiedt er
in geen andere naam bevrijding;
want er geschiedt geen andere naam
onder de hemel gegeven
bij de mensen bij wie het
noodzakelijk is dat wij bevrijd worden.

13.En beschouwende* nu
de-allesverwoording³⁵ van Petrus
en Johannes en vernemende
dat zij (als) ongeletterde mensen
geschieden en (als) eigenonderrichten*³⁶,
verwonderden zij zich en herkenden
hen dat zij samen met Jezus geschieden

*Gr.theooreoo + (meestal) Hebr.
[CházáH.

14.en een menselijke bekijkend
met staande deze verpleegde, hadden zij
niets tegen te spreken.

*Gr.idiootès, geen Hebr. woord.

15.Bevolen hebbend hen buiten het
sanhedrin³⁷ vandaan te komen,
wierpen zij op tegenover elkaar
zeggende:

16.wat zullen wij maken met deze mensen?
Dat er immers een volkènd kenteken
is geschied door hen, is voor allen die
neerhuizen in Jeruzalem te voorschijn
gekomen, en niet hebben wij de kracht
te loochenen.

17.Maar opdat het niet bij meer
uitgedeeld worde in het volk,
moeten wij vergramd zeggen* aan hen
niet meer te praten op deze naam
tot iemand van de mensen.

*Gr.apeileoo=Hebr.ZáNgàM

18. En hen geroepen hebbend
gaven zij hen de boodschap
in het geheel* niet luidruchtig te zijn
en niet te leraren op de naam van
Jezus.

19.Maar Petrus en Johannes zich
toebuigend spraken tot hen: of
het gerechtvaardigd geschiedt

³⁴ Hier citeert Petrus de bekende tekst uit Psalm 118:22, maar gebruikt op 1 plaats een ander Grieks woord dan de Griekse tekst van de LXX (Psalm 117:22), nl. exoutheneoo (=minachten, hier de vertaling van het Hebr.MáAàs = schofferen) i.p.v. apodokimazoo (= geen gewicht geven).

³⁵ Het Griekse woord parrèsia, is amen gesteld uit 'pas' (alles) en 'rèma' (woord). Het wordt meestal met (spreek-)vrijmoedigheid vertaald. In het Grieks horen we 'alles onder woorden brengen', (NWL)

³⁶ Het betekent zoiets als 'autodict' = zichzelf onderwezen hebbend.

³⁷ Het Griekse woord 'sunedrion', dat letterlijk 'samenzetting' betekent, is in het Hebreeuws / Aramees verbasterd tot 'sanhedrin'. Met dit woord wordt de Joodse raad van priesters en schriftgeleerden aangeduid, die verantwoordelijkheid was voor de beperkte autonomie op religieus en maatschappelijk gebied, die het Romeinse bewind, vertegenwoordigd door Romeinse magistraten als stadhouders, de Joodse gemeenschap gaf.

voor de vertegenwending van God naar jullie te horen meer dan naar God, oordeelt;

20. niet de kracht hebben wij immers om wat wij gezien hebben en gehoord niet te bepraten.

21. En nog vergramder zijnde lieten zij los hen, niet vindend hoe zij zouden straffen hen, vanwege het volk, omdat allen dunkzwaarte geven aan God bij wat geschied was.

22. Want als een van meer dan veertig jaren geschiedde mens, bij wie geschied was dit kenteken van genezing.

23. Losgelaten kwamen zij bij de eigen mensen en zij legden voor* hoeveel tot hen de vooraangaande priesters en de ouderen spraken.

*Gr. apangngelloo=Hebr. NáGàD

24. En zij die het hoorden droegen gelijk van gemoed hoog heen een stem tot God en spraken:

Heer*, jij die **maakt de hemel en land en de zee en al-af de (dingen) in hen**³⁸,

*Gr. despotès (in de zin van heerser)

25. die door de heilige beluchting van de mond van onze omvamede David jouw dienaarkind* spreekt: **Waarom rumoerden* naties en vinden volken belangrijk loze dingen?**

*Gr. pais = Hebr. NgèBèD = heerdienaar

*Gr. phruazoo = Hebr. RáGàSh

26. **Staande bleven de koningen van het land en de vooraangaanden* voeren samen bij het zelfde tegen de machtiger en tegen de gezalfde* van hem.**³⁹

*Gr. archontes

*Gr. Christos=Hebr. MeShiàCh

27. Zij voerden samen immers in waarachtigheid in deze stad op tegen jouw heilig dienaarkind, die jij gezalfd hebt: Herodes en ook Pilatus met de naties en de volken van Israël

28. om te maken hoeveel jouw hand

³⁸ Hier wordt Psalm 146:6 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Griekse tekst van de LXX (Ps. 145:6). en die volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

³⁹ Hier wordt psalm 2:1 en 2 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse tekst van de LXX. Hier blijkt weer de bekendheid met en het gezag van deze Griekse vertaling aan het begin van onze jaartelling. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III, 1) luidt: "*Voor-wat rumoeren naties; en-groeperingen: aan't-mompelen-zijn-zij-loos. Aan't-plaatsen-zijn-zich koningen-van het-land: en-hoogwaardigheidsbekleders overleggen verenigd; op-tegen-die-JHWH-van-Israël en-op-tegen~de-gezalfde-zijner.*"

en besluit tevoren begrensden om te geschieden.

29. En nu, machtiger, zie toe op hun vergramdheden en geef aan jouw heerdienaren met alle allesverwoording te bepraten jouw inbrengwoord*

*Gr. logos=Hebr. DáBáR

30. waarin jij uitstrekt de hand tot het geschieden van genezing en kentekenen* en godsblijken* door jouw heilig dienaarkind⁴⁰ Jezus.

*Gr. sèmeion = hebr. AóWT

*Gr. teras = hebr. MóWPhÉT

31. Terwijl zij hun noden voorlegden, werd aan't wankelen gebracht de opstaanplaats*, waarop zij samengevoerd geschieden, en vol werden gemaakt* allen van de beluchter(-ting) heilig, en zij bepraatten het inbrengwoord van God met allesverwoording.

*Gr. topos = Hebr, MáQóWM

*Gr. pimplèmi = Hebr. MáLéA

5

32. Van de veelheid van vertrouwenden geschiedde hart en lichaamziel (als)één-enkele en niet tot iets van wat voorhanden was voor hem zei hij (als)eigen te geschieden, maar voor hen geschiedde al-af (de dingen) bondgenootschappelijk*.

κ-5

33. En met grote kracht geven af het getuigenis de afgezonden over de opstanding van de machtiger Jezus.

*Gr. koinos = (hier) Hebr. CháBuWR

34. En grote vreugde geschiedde bij hen allen, want niet geschiedde iemand in nood bij hen, want zovele verwervers van veldstreken of van huizen er voorhanden waren, (die) verkopende droegen zij aan de waarde van de te gelde gemaakte (dingen)

35. en zij legden (het) langs de voeten van de afgezonden. En doorgegeven werd aan ieder voorzover iemand behoefte had.

36. En Jozef, die Barnabas geroepen

⁴⁰ Het Grieks woord 'pais' betekent ook in het gewone (koinè) Grieks zowel 'kind' als 'knecht'. Het is dan ook in de LXX heel vaak de vertaling van het Hebreeuwse NgèBèD = heerdienaar. Deze beide betekenissen, die in de oude culturen veel dichterbij elkaar liggen dan in onze moderne culturen, hebben we in de vertaling 'dienaarkind'- hier – laten horen.

werd vandaan van de afgezondenen, dat is vertolkt stichtzoon van toeroeping⁴¹, een Leviet, Cyprioot naar afkomstgeschiedenis*, omdat hem voorhanden was een akker, 37.(die)verkocht hebbend, droeg hij aan de gebruikswaarde en hij legde (het) bij de voeten van de afgezondenen.

*Gr.genos=Hebr.DóWR

5.1.Maar iemand, een man, met de naam Ananias samen met Saphira zijn vrouw verkochten verworvenheid*,
 2.en hij fraudeerde met de waarde met mede-volkènnen van de vrouw en dragend een zeker deel stelde hij (dat)langs de voeten van de afgezondenen.
 3.Maar Petrus sprak: Ananias, waardoor heeft vol gemaakt de aanklager jouw hart dat jij beliegt de heilige beluchting en fraudeert met de waarde van de veldstreek?
 4.En bleef het geblevene aan jou niet ook te gelde gemaakt in jouw bevoegdheid voorhanden? Waarom stel jij in jouw hart deze zaakdaad? Niet belieg jij mensen maar God.
 5.En Ananias, horende deze inbrengwoorden, vallende ontlichaamzielde; en er geschiedde groot ontzag bij allen die (het)hoorden.
 6.Opstaande haalden de jongelingen hem bijeen en uitdragende begroeven zij (hem).
 7.Maar er geschiedde een afstand van ongeveer drie uren en zijn vrouwmenselijke niet volkènnend wat geschied was, kwam binnen,
 8.en Petrus boog zich toe naar haar: spreek tot mij, of jullie voor zoveel de veldstreek hebben afgegeven?

*Gr.ktèma=Hebr.QeNáH

⁴¹ Hier staat het Griekse woord paraklèsis, dat in de LXX de vertaling is van het Hebreeuwse NáChàM is 'troost behoeven'. Barnabas is een Aramese naam, die bestaat uit het woord 'bar'= stichtzoon en het woord 'nabas' het Aramese woord voor 'troost'. Om de Griekse concordantie met een aantal andere belangrijke woorden, waarvan het werkwoord 'kaleoo' de basis vormt, zoals 'ekklesia'(= geroepenschap) en 'epikaleoo' (oproepen), te bewaren, vertalen we 'parakaleoo' met 'toeroepen' in de zin van 'aanmoedigen'.(NWL)

En de vrouwmenselijke sprak: ja zoveel.

9.En Petrus tot haar: waarom dat er overeen gestemd werd bij jullie te beproeven de beluchting van de machtiger? Zie de voeten van die begraven de manmenselijke van jou op de deuropening en zij zullen uitdragen jou.

10.En zij viel dadelijk bij zijn voeten en ontlichaamzielde; en binnengekomen vonden de jongeren haar lijfdood en uitgedragen hebbend begroeven zij bij de-manmenselijke van haar.

11.En er geschiedde ontzag groot bij geheel de geroepenschap* en bij allen die hoorden deze (dingen).

*Gr.ecclesia=Hb.QáHáL(afstemming)

12.En door de handen van de afgezondenen geschiedden kentekenen* en godsblijken* vele in het genotenvolk**; en zij geschiedden gelijk van gemoed in de gaanderij van Salomo.

*Gr.sèmeion = ehbr. AóWT

*Gr.teras=Hebr.M¹¹WphéT;**Gr.laos=[NgàM

Maar van de overigen durfde niemand aan te kleven* bij hen, maar groot maakte* hen het genotenvolk.

*Gr.megalunoo=Hebr.GáDàL (hiph.)

14.En bij-gesteld werden meer vertrouwenden op de machtiger, volheden van mannen en van vrouwen.

15.Zodat zij ook naar de straatwijdten uitdragen de onvasten en stellen op neervlijgelegenheden en matrassen, opdat als Petrus komt ook maar het schemerdonker* zou beschemeren iemand van hen.

*Gr.skia=Hb.TséL

16.En samenkwam ook de volte van de omstreek-steden van Jeruzalem, aandraged onvasten en bekrioelden door beluchtingen onrein, welke werden verpleegd allen.

17.En opgestaan zijnde werden de vooraangaand priester en allen die samen met hem (zijn), de aanwezige pakbaarheid* van de Sadduceeën, getroffen door ijver

κ-6

*Gr.hairesis = haeresie

18.en zij wierpen toe de handen op de afgezondenen en zij stelden hen in publieke hoede.

19.Maar een werkbode van de machtiger opende de nacht door de deuren

van de waarhoudplaats en hen naar buiten voerend sprak hij:
 20. gaat heen en bepraat staande in de tempel voor het genotenvolk al-af de woordinbrengen van dit leven.
 21. En gehoord hebbend (dit) kwamen zij binnen de ochtend door naar de tempel en leraarden.
 En de vooraangaand priester en die samen met hem, toen zij te geschieden kwamen, riepen samen het sanhedrin en de (raad van) grijsaards van de stichtkinderen van Israël⁴², en zij zonden af naar het publiekshuis om hen mee te voeren.
 22. Maar de handlangers, tot geschieden gekomen, vonden hen niet in de waarhouding.
 23. En verkeerdt zijnde legden zij voor* zeggende dat “het publiekshuis vonden wij gesloten in alle onwankelbaarheid en de waarhouders staande bij de deuren, maar geopend hebbend vonden wij binnen niemand”.
 24. En toen zij hoorden deze inbrengwoorden waren en de legerschareaanvoerder en de vooraangaande priesters zonder uitweg omtrent hen, hoe dit geschied zou zijn.
 25. En iemand, tot geschieden gekomen, legde voor aan hen, dat “zie de mannen die jullie gesteld hebben in de waarhouding, geschieden in de tempel, staande en lerarend het genotenvolk”.
 26. Toen, weggekomen, voerde de legerschareaanvoerder hen mee, niet met geweld, want zij hadden ontzag voor het genotenvolk, opdat zij niet gestenigd zouden worden.
 27. En hen meegevoerd hebbend deden zij hen staan in het sanhedrin.
 28. En hen bevroeg de vooraangaand priester zeggend: in een boodschap hebben wij de boodschap gegeven aan jullie om niet te leraren in deze naam, en zie jullie hebben vol gemaakt Jeruzalem van jullie leer, en jullie besluiten op te voeren op ons

*Gr. apangngelloo=Hebr. NáGàD

⁴² Deze combinatie: ‘raad van grijsaards van de stichtkinderen van Israël’ komt in TeNaKh meerdere keren voor als vertaling van ‘de baardouden van de stichtkinderen van Israël’. In het NT komt deze combinatie alleen maar hier voor. Het gaat hier blijkbaar om een uitgebreidere zitting van het sanhedrin. De verteller brengt hiermee meerdere verhalen uit de Torah in herinnering, waarin deze vertegenwoordighers van geheel Israël belangrijke beslissingen moesten nemen; b.v. Lev.9:1.

het roodbloed van deze mens.

29. Maar Petrus, zich toebuigend, en de afgezonden spraken: het is noodzakelijk om meer overtuigingsvoorrang te geven aan God dan aan mensen.

30. De God van de omvarenden van ons heeft doen opstaan Jezus, aan wie jullie de hand sloegen (hem) **hangend* op hout**⁴³.

*Gr.kremaoo=Hebr.TáLáH

31. Deze heeft God (als) een vooraangaander en een bevrijder omhoog gebracht aan zijn rechter (hand) om te geven besefverandering aan Israël en verduwing van verwaardingen.

32. En wij geschieden (als) getuigen van deze woordinbrengen*, en de heilige beluchter die heeft gegeven God aan wie overtuigingsvoorrang geven aan hem.

*Gr.logoi=Hb.DeBháRieJM

33. Maar zij gehoord hebbend werden doorzaagd⁴⁴ en besloten, dat zij (hen) zullen oppakken.

34. Maar iemand in het Sanhederin een pharizeeër met de naam Gamaliël, een wetsuitlegleraar, opgestaan zijnde, gewaardeerd door al-af het volk, beval de mensen een weinig naar buiten te doen⁴⁵;

35. en hij sprak tegen hen: mannen Israëlieten, houdt vast voor jullie zelf bij deze mensen hoe jullie aanstaande zijn met de zaak bezig te zijn.

36. Vóór deze dagen immers stond op Theudas, zeggend zelf (als) iemand te geschieden, bij wie aanvljide een boekstaving

⁴³ Deze twee woorden vinden we in Deut.21:22. We citeren ook vs 23 in een letterlijke vertaling uit het Hebreeuws (zie BAND I): “*en-ja~is-aan 't-geschieden bij-iemand: een-verwaarding-van de-stelregel-van~gestorvenheid en-sterven-doe-jij-hem; en-aan 't-hangen-ben-jij enwel-hem op~hout*”. Deze twee Griekse woorden staan ook in de Griekse vertaling van de LXX. In de Torah wordt deze doodstraf alleen opgelegd, wanneer iemand een ander met voorbedachte rade vermoord heeft. Dat blijkt o.a. uit Deut.19, waar over de vrijsteden wordt gesproken, waarheen iemand die de dood van een medemens veroorzaakt heeft kan vluchten en kan worden beoordeeld of hij de daad niet per ongeluk heeft gepleegd.

⁴⁴ Aanvullen: in het hart; vergelijk Hand.7:54

⁴⁵ Ook hier staat, zoals zo vaak, het Griekse werkwoord ‘poicoo’ dat net als het Hebreeuwse NgáSháH in het Nederlands weliswaar in de meeste teksten (zo ongeveer) overeenkomt met het Nederlandse ‘maken’, maar dan in de betekenis van ‘iets voor elkaar krijgen’. Zo dienen we dit werkwoord te horen b.v. in Genesis (Gen.1:7: “*En God maakte (= zorgde ervoor dat) het uitspansel (letterlijker: pletwerk – ‘plaat’ dus! - (er kwam)*). In alle vertalingen worden zowel het Griekse als het Hebreeuwse werkwoord ook dikwijls met ‘doen’ vertaald, maar ook dan heeft het de hierboven genoemde betekenis van ‘iets voor elkaar krijgen’. Die betekenis heeft het Griekse werkwoord hier in Handelingen 5:34. En in het Nederlands heeft dit werkwoord ‘doen’ in deze uitdrukking precies deze betekenis. Daarom vertalen we dit Griekse werkwoord hier bij uitzondering met ‘doen’.

van mannen van ongeveer vier honderd, die opgepakt werd, en allen zovelen als er overtuigd waren van hem, raakten los van elkaar en zij geschieden tot niets.

37. Na hem stond op Judas de Galileeër in de dagen van de afschrijving en hij deed afstand nemen volk laat achter hem; en ook deze ging teloor en allen zovelen als er overtuigd waren van hem, werden verstrooid.

38. En deze (dingen) nu zeg ik jullie: neemt afstand vandaan van deze mensen en verduwt hen, omdat indien geschiedde uit mensen dit besluit of dit werk, het zal worden ontlost.

39. Maar indien het uit God geschiedt, zullen jullie niet de kracht hebben hen te ontlossen, opdat jullie niet ook godsbetwisters* zullen worden bevonden, en zij werden overtuigd door hem.

*Gr.machos = Hebr. RieJB

40. En erbij geroepen hebbend de apostelen afranselend gaven zij de boodschap niet te praten op de naam van Jezus en zij lieten (hen)los.

41. En zij nu gingen heen zich verheugend vandaan van de vertegenwending van het sanhedrin, omdat zij verwaardigd werden om de naam van onwaarde te worden.

42. En alle dag in de tempel en aan huis stopten zij niet (als)lerarende en goednieuws brengende (nl.)de Christus (gezalfde) Jezus.

7

6.1. En in die dagen, toen veel werden de leerlingen geschiedde er gemurmureer* van de Grieken tegen de Hebreeën, omdat voorbij gekeken worden in de dagelijkse bediening hun weduwen.

*Gr.goguzoo = Hebr. LuWN

κ-7

2. En erbij geroepen hebbend de veelheid van de leerlingen spraken de twaalf: niet geschiedt het geschikt, dat wij verlaten hebbend het inbrengwoord van God tafels bedienen.

3. Maar ziet om, broederverwanten, naar mannen uit jullie, zeven betuigd als vol van beluchting en wijsheid, die wij aanstellen bij deze behoefte.

4. Maar wij zullen bij het gebed en bij de bediening van het inbrengwoord sterk blijven.
5. En geschikt gevonden werd het inbrengwoord voor de vertegenwending van al de veelheid, en zij kozen uit Stephanus, een man vol vertrouwen en heilige beluchting, en Philippus en Prochoros en Nikanor en Timoon en Parmenon en Nikolaus, een erbij gekomen* Antiochieër,
6. die zij deden staan voor de vertegenwending van de afgezondenen, en gebeden hebbend legden zij op hen de handen.
7. En de woordinbreng* van God nam toe, en voller werd gemaakt de boekstaving* van de leerlingen in Jeruzalem machtig*. En een krioelmenigte van de priesters werden gehoorzaam door het vertrouwen.
8. En Stephanus volledig van goede-gunst* en van kracht* maakte godsblijken** en kentekenen* grote bij het volk.
9. En op stonden sommigen vandaan van de synagoge, zo gezegd, van de Libertijnen⁴⁷ en van Cyreneeërs⁴⁸ en van de Alexandrijnen, en van hen die vandaan-van Cilicië⁴⁹ en van Azië⁵⁰ (waren), die zoeken naar Stephanus,
10. en niet hebben zij het vermogen te weerstaan aan de wijsheid en aan de beluchting, waarmee hij praat.
11. Toen wierpen zij op mannen die zeggen dit: “wij hebben gehoord dat hij praat woordinbrengen* die smaad beweren over Mozes en God”.
12. En zij bewogen tezamen het volk en de ouderen en de schriftkenners, en toen zij erbij waren komen staan, ropten* zij hem mee en voerden (hem) naar het sanhedrin,

*Gr. prosèlutos > proseliet

*Gr. logos=Hebr. DáBháR

*Gr. arithmos=Hebr. SéPhèR

*Gr. sphodra=Hebr. MeAoD⁴⁶

*Gr. charis=Hebr. ChèSèD

*Gr. dunamis=Hebr. KoàCh; **Gr. teras=

*Gr. sèmeion=Hebr. AóWT. [Hb. MoPhÉT

*Gr. rëma = Hebr. DáBháR

*Gr. sunarpazoo=Hb. GáZàL

⁴⁶ Dit Griekse woord wordt meestal met ‘zeer’ vertaald, maar het gaat eerder over ‘heftig’, ‘krachtig’. In de LXX is het de vrijwel vaste vertaling van het Hebreeuwse MeAóWD, dat we met ‘machtig’ vertalen, omdat het stamverwant is met een woord als AæDóWN, dat we met ‘machtiger’ vertalen. Uit de koppeling in de LXX van het Hebr. MeAóWD en het Griekse sphodra blijkt dat de vertaling ‘zeer’ voor beide woorden te vlak is.

⁴⁷ Het is een Latijns woord, dat vrijgelatenen, of beter ontslagenen (uit de slavernij) betekent en het gaat naar alle waarschijnlijk om Joodse mensen, die eerder tot slaaf waren gemaakt. Zoals zovele andere Joodse groepen, die bestonden uit Joodse mensen uit de diaspora, hadden zij een eigen synagoge-gebouw in Jeruzalem. Zij zullen voornamelijk Grieks gesproken hebben. Ook Stephanus behoorde tot de voornamelijk Grieks sprekende Joden.

⁴⁸ Een stad die in het huidige Libië lag.

⁴⁹ De streek in Zuid Oost Klein Azië waar ook Tarsus ligt, waar Paulus vandaan komt.

⁵⁰ Met deze naam wordt in het NT meestal West klein Azië aangeduid.

13. En er stonden leugenachtige getuigen die zeggen: Deze mens houdt geen ruststop pratend woordinbrengen tegen deze heilige plaats* en de wetsuitleg.

14. Wij hebben gehoord toen hij zei dat Jezus de Nazoreeër⁵¹ zelf ontlossen zal deze plaats en vervangen zal de gewoonten die overgeleverd heeft aan ons Mozes.

15. En toen staarden naar hem allen die neerzaten in het sanhedrin, zagen zij zijn vertegenwoordiging* als de vertegenwoordiging van een bodewerker*.

*Gr. topos = Hebr. MáQóWM (opstaan-
[plaats].

*Gr. prosoopon = hebr. PaNíeJM

*Gr. angngelos = Hebr. MàLeÁK

κ-8

7.1. En de vooraangaand priester sprak: zijn deze (dingen) zo?

2. En hij beweerde:

Mannen broederverwanten en omvamenden hoort: **De God van de dunkzwaarte** heeft zich laten zien aan onze omvamende Abraham, die geschiedde in Mesopotamië alvorens hij neerhuisde in Haran,

3. en hij sprak tot hem: kom weg vandaan van jouw land en van jouw mede-geschiedronde, en heen naar het land dat ik aan jou zal tonen⁵².

4. Toen weggekomen vandaan van het land van de Chaldeeën huisde hij neer in Haran⁵³. En vandaar na het sterven van de omvamende van hem verhuisde hij hem naar dit land waarin jullie nu neerhuizen.

5. En niet heeft hij gegeven aan hem een wettig aandeel daarin ook niet een trede van een voet⁵⁴, en hij beloofde om het te geven aan hem

⁵¹ = Nazarener, in woner van Nazareth ofwel NâTs'RèT. Het heeft niets te maken met het Hebreeuwse 'Nazireeër', ofwel NáZieJR.

⁵² Hier klinken teksten uit Genesis in de vertaling van de LXX: in Gen.11:31 lezen we dat Terach zijn familie wegleidt uit Ur der Chaldeeën en in 15:7 dat het die-JHWH-van-Israël was die hen daarvandaan leidde. Gen.11:31 eindigt in de LXX met de woorden 'neerhuizen', Grieks 'kat-oikeoo', waarin het woord 'oikos' = huis te horen en te zien is, het is de vertaling van het Hebreeuwse JáShàB dat 'zitten' betekent en net als in het Nederlands de notie kan krijgen, die wij horen in het woord 'ingezetenen'. In Gen.12:1 staan de bekende woorden: (volgens de Griekse tekst van de LXX – letterlijk vertaald:) “*En de machtiger* (Gr. kurios, in de Hebr. tekst staat hier de naam JHWH) *sprak tot Abraham: kom weg vandaan van jouw land en van jouw mede-geschiedronde en het huis van jouw omvamende naar het land dat ik jou zal tonen*”. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: “*en-voorts-zegt die-JHWH-van-Israël tot ÀàBh'RáHáM, ga-op-jezelf vandaan-van-het-land-jouwer en-vandaan-van-de-geboortegrond-jouwer en-vandaan-van-het-huis-van-de-omvamende-jouwer; naar-het-land dat ik-ben-aan't-doen-zien-jou.*”

⁵³ Deze mededeling verwijst naar de mededeling in Gen.12:5.

⁵⁴ Hier wordt Deut.2:5 geciteerd volgens de Griekse tekst van de LXX en die volgt de Hebreeuwse tekst. Maar in Deut. gaat het dan over het gebied van de Edomieten, waar Israël op zijn tocht door de woestijn door heen mag trekken, op voorwaarde dat zij dat gebied geen schade toe brengen, want niets daarvan is van Israël!. Het is opvallend dat Stefanus precies deze tekst invoegt in zijn verhaal over Abraham.

tot houvast*, en aan zijn kiemsel samen met hem⁵⁶, terwijl niet geschiedde voor hem een boreling.
6. Maar gepraat heeft alzo God, dat geschieden zal zijn kiemsel (als) voorbijgaandhuisbewoner in een land dat andersdoet⁵⁷, en zij zullen heerdienen dat en kwaaddoen vier honderd jaar⁵⁸.
7. En de naties die zij dan heerdienen oordeel ik⁵⁹; God sprak: en na deze (dingen) zullen zij weggkomen en zullen zij mij dienen* in deze plaats⁶⁰.
8. En ik heb gegeven aan hem een instelling* van besnijdenis en zo bracht hij tot geschieden* Izaäk en hij besneedt hem op de achtste dag⁶³, en Izaäk Jakob en Jakob de twaalf vooraangaande omvamenden*.
9. En de voraangaande omvamenden najverig op Jozef gaven weg hem

*Gr.kataschesis = Hebr. AàCh'ZáH⁵⁵

*Gr.latreuoo = (hier) Hebr.NgáBhàD

*Gr.diathèkè = Hebr. BeRieJT⁶¹

*Gr.gennaoo = Hebr. JáDàD (hiphil)⁶²

*Gr.patri-archos = Hebr. AáBh.

⁵⁵ Dit Hebreeuwse woord is afgeleid van het werkwoord AáChàZ, dat 'grijpen' betekent, en dit zelfst. naamwoord betekent dus wat gegrepen is: een 'omgrijping'. We kiezen er voor hier de Griekse concordantie te laten horen, waarin het woord 'echoo' = hebben / houden herkenbaar is. Noch in het Hebreeuws noch in het Grieks gaat het bij dit woord om een 'bezit' of een 'eigendom'. Het gaat om een plek waar je je aan vast kunt grijpen, die je kunt aangrijpen, een houvast dus: een prachtige vertaling van het Hebreeuwse woord in een Grieks woord door de Joodse vertalers uit Alexandrië omstreeks 200 v. Chr.

⁵⁶ Hier klinken woorden uit Gen.12:7, 13:5, 17:8, 48:4 ("hij heeft gegeven" etc.).

⁵⁷ Deze woorden staan in de Griekse tekst van de LXX in Ex.2:22; het zijn woorden van Mozes, die hij uitsprak bij de geboorte van zijn zoon Gershom. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: "(als) inklamper geschied-ik in een-land-van waarneming".

⁵⁸ Deze woorden staan in de Griekse tekst van de LXX in Gen.15:13. Uit de Hebreeuwse tekst is op te maken, dat het onderwerp bij 'kwaaddoen' is: de mensen van dat land. Maar of dat hier door de spreker die citeert beseft wordt, is de vraag. De SV kiest ervoor om ook het eerdere werkwoord al dit onderwerp te geven en vertalen daarom 'dienstbaar maken'. Dat is niet conform de Hebreeuwse noch de Griekse tekst. Hierover wordt ook gesproken in Ex.12:40.

⁵⁹ Deze woorden staan weer in Gen.15 en wel in vs 14, letterlijk volgens de Griekse tekst van de LXX. De vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: *En-ook enwel-de-natie die zij-aan 't-heerdien-zijn oordeel ik; en-laait-na~vastzo trekken-zij-uit met-het-gehechte-bezit groot*".

⁶⁰ Deze woorden verwijzen naar Ex.3:12, maar het is geen citaat van deze tekst, die, letterlijk vertaald uit het Hebreeuws (zie BAND I) aldus luidt: ". . . wanneer-jij-doet-uittrekken enwel-het-volk vandaan-van-MieTs'RàieJM, zijn-jullie-aan 't-heerdienen enwel-gods op de-berg (nl.)deze". De Griekse tekst van de LXX volgt de Hebreeuwse op de voet.

⁶¹ Dit Hebreeuwse woord vertalen we in TeNaKh niet met 'verbond', maar met 'zuivergang', omdat het eenzijdig initiatief is (daarom vertaalden de Joodse vertalers van de LXX dit woord met het Griekse 'diathèkè' en niet met het veel voor de hand liggende woord 'sunthèkè') en omdat er een Hebreeuwse stamwoord in het herkennen is, nl. B-R, dat 'zuiver' betekent.

⁶² Ook de Joodse vertalers van de LXX hebben er moeite mee gehad om voor de hiph'il van het Hebreeuwse werkwoord JáLàD, die overwegend gebruikt wordt wanneer de man onderwerp is, een Grieks werkwoord te vinden. Ook latere vertalingen mijden dan het gebruik van het woord dat zij voor de weergave van de qal-ervoeging, wanneer de vrouw onderwerp is, kozen; Nederlandse vertalingen kiezen dan voor 'verwekken' of 'voortbrengen'. In de LXX staat dan het werkwoord 'gennaoo', waarin de stam 'gen' te herkennen is die ook in 'gignomai' aanwezig is en met 'geschieden' dient te worden vertaald. Voor de vertaling in het Nederlands van dit Griekse werkwoord kiezen we daarom voor 'tot geschieden brengen'.

⁶³ Deze woorden staan in Gen.21:4, ook dit is geen letterlijk citaat.

naar Egypte⁶⁴.

10. En God geschiedde samen met hem⁶⁵ en hij pakte weg hem uit al zijn beëngingen, en hij heeft gegeven aan hem goede-gunst* en wijsheid tegenover Pharao koning van Egypte en hij stelde aan hem tot aanvoerder over Egypte en geheel zijn huis⁶⁶.

*Gr.chraisma = hebr. ChèSèD

11. En er kwam honger* in geheel Egypte en Kanaän⁶⁷ en een beënging groot, en niet vonden voedsel* de omvamenden van ons.

*Gr,limos (= peina)= Hebr. RáNgàB

*Gr,chortasma = Hebr. MieS'PhóWA

12. En toen Jakob hoorde dat er koren geschiedde in Egypte⁶⁸ zond hij af onze omvamenden voor het eerst.

13. En bij de tweede deed zich volkènnen Jozef bij zijn broederverwanten⁶⁹, en te voorschijn geschiedde aan de Pharao de geschiedronde* van Jozef.

*Gr.genos = Hebr. DóWR

14. En heengezonden hebbend riep Jozef samen Jakob zijn omvamende en al-af de mede-geschiedronde in vijf en zeventig lichaamzielen*⁷⁰.

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

15. Omlaag trad Jakob naar Egypte, en hij zelf stierf en de ons omvamenden en zij werden overgebracht naar en bijgesteld in de gedachtenisplaats*⁷¹ waarover onderhandeld had Jakob de waarde van het zilvergeld van de kant van

Gr.mnèmeion=Hebr.QèBhèR=graf

⁶⁴ Deze geschiedenis wordt verteld in Genesis 37. en 39.

⁶⁵ Deze woorden staan letterlijk in de Griekse tekst van de LXX in Gen.39:21, alleen staat daar 'kuriós' i.p.v. 'theos' hier; in de Hebr. tekst staat die-JHWH-van-Israël.

⁶⁶ Hier wordt Gen.41:40 en 41 geciteerd. In vs 40 lezen we (volgens de Griekse tekst in de LXX), dat Pharao tegen Jozef zegt: "jij zult geschieden over mijn huis". De Griekse tekst volgt de Hebreeuwse hier op de voet. In vs 41 dit: ". . . ik stel aan jou vandaan over geheel Egypte". Maar in de Hebreeuwse tekst staat (letterlijk vertaald, zie BAND I) dit: "zie ik geef jou, over al-af-het-land MieTs'RàieJM". Stefanus laat hier merken, dat hij de Griekse tekst van de LXX kende, maar citeert niet letterlijk.

⁶⁷ Deze woorden verwijzen naar Gen.41:54 en 42:6.

⁶⁸ Hier klinkt Gen.42:2, maar niet letterlijk volgens de LXX.

⁶⁹ Hier klinkt Gen.45:1, maar ook niet letterlijk volgens de LXX.

⁷⁰ Deze woorden verwijzen vooral naar Ex.1:5. Daar staat dat Jakob met zeventig zielen naar Egypte was getrokken, maar dat Jozef daar al was. Dat Stefanus hier vijf en zeventig lichaamzielen noemt, kan met de aanwezigheid van Jozef en de zijnen te maken hebben.

⁷¹ We laten hier de Griekse concordantie horen, omdat hier het woord mimnèiskoo klinkt, dat we, alweer ter wille van de Griekse concordantie, met 'gedenken' vertalen, hoewel het in de LXX de vertaling is van het Hebreeuwse ZàKhàR, dat met 'denken' niets te maken heeft en in TeNaKh met 'aanhaken bij' kan worden vertaald.

de stichtzonen van Hemmoor te Sichem⁷².

17. Maar toen lijfna was de tijd* van de belofte, die gelijkgevend gezegd had God aan Abraham, nam toe het volk en werd vol gemaakt in Egypte,

*Gr. chronos

18. tot dat opstond een andere koning, in Egypte, die niet volkènde Jozef⁷³.

19. Hij, listigwijs behandelend⁷⁴ de geschiedronde* van ons, heeft het kwaad gedaan aan de omvamenden van ons, van het weggelegden⁷⁵ maken van hun kindjes om ze niet ten leven te doen geschieden^{*76}.

*Gr. genos = Hebr. DóWR

20. In dat tij* werd tot geschieden gebracht Mozes en hij geschiedde knap⁷⁷ voor God.

*Gr. zooiogoneoo = Hebr. CháJáH (hiphíl)

*Gr. kairos = Hebr. NgéT

Hij werd opgevoed drie maanden in het huis van de omvamende*.

*Zie Ex.2:2

21. Toen hij weggelegd was, droeg hoog-heen hem de dochter van pharao en zij voedde op hem voor haarzelf tot stichtzoon.⁷⁸

22. En onderricht werd* Mozes met alle wijsheid* van de Egyptenaren, en hij geschiedde krachtig in zijn inbrengwoorden* en werken**.

*Gr. paideuoo = Hebr. JáSàR

*Gr. sophia = Hebr. CháK'MáH

*Gr. logos = Hebr. DáBháR; **Gr. ergon

[= Hebr. PáNgáL

*Gr. chronos = (ook) Hebr. NgéT

*Gr. episkopeoo = Hebr. PáQàD⁷⁹

23. Maar toen volledig was voor hem een veertigjaren tijd*, trad't op in zijn hart om toezicht te houden* op

⁷² Deze geschiedenis wordt verteld in Gen.23:16. Maar daar is het Efron met wie Abraham onderhandelt en het graf ligt bij Mamre. Maar in Gen.33:19 wordt Hemor genoemd en Sichem. Volgens Gen.50:13 is het Mamre. En in Joz. 24:32 wordt Jozef in Sichem begraven. Het lijkt er op dat Stefanus vooral naar deze teksten verwijst.

⁷³ Hier wordt Ex.1:8 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse tekst in de LXX, die de Hebreeuwse tekst op de voet volgt.

⁷⁴ Dit woord (en ook de volgende paar vetgedrukte woorden) staat ook in Ex.1:8-11. Daar is dit Griekse werkwoord, katasophizoo, dat nergens anders voorkomt, de vertaling van het Hebreeuwse werkwoord CháKàM, dat 'wijs-zijn' of 'wijs handelen' betekent. Het Griekse werkwoord, waarin we het Griekse woord voor 'wijs' (sophos) herkennen, heeft hier het voorzetsel 'kata', dat 'neer' betekent maar ook 'neerwaarts' en dus een negatieve strekking heeft. De LXX vertaalt hier dus niet alleen, maar interpreteert ook, want het Hebreeuwse werkwoord heeft deze strekking niet. De koning van Egypte acht zijn beleid t.a.v. Israël niet negatief (niet 'neerwaarts'), maar positief.

⁷⁵ = te vondeling gelegden

⁷⁶ In de LXX wordt dit woord gebruikt om te vertellen wat de baarhelpsters Puah en Zifra tegen het bevel van de pharao toch deden.

⁷⁷ Hier wordt Ex.2:2 geciteerd naar de LXX. Die vertaalt met dit Griekse woord hier het Hebreeuwse woord ThóWBh (tov). Omdat dit Griekse woord in het NT alleen hier en in Hebr.11:23 maar voorkomt en in beide gevallen als citaat van Ex.2:2, vertalen we hier met 'knap'. Met dit woord dekken we ook andere teksten in de LXX af, waarin dit woord voor andere Hebreeuwse woorden als vertaling gebruikt wordt.

⁷⁸ Zie Ex.2:10

**de broederverwanten van hem
de stichtzonen van Israël⁸⁰.**

24. En ziende iemand onrechtmatig
lijdend verdedigde hij (hem), en
hij maakte rechtzetting voor hem
die afgetobd werd, **toen hij de
Egyptenaar versloeg⁸¹.**

*Gr.patassoo= Hebr.NáKáH

25. Hij legde uit, dat verstaan
de broederverwanten, dat God
door zijn hand zal geven bevrijding*
aan hen.

*Gr.sootèria = hebr. TeShuàNg

26. En de aankomende dag werd hij
gezien door hen, terwijl zij twisten*.
En samen verving⁸² hij om hen tot vrede,
sprekend: mannen (als) broederverwanten
geschieden jullie. Waarom behandeelen
jullie onrechtmatig elkaar?

*Gr.machomai=Hebr.RieJB

27. Maar die onrechtmatig behandelt
de metgezel* wees hem af, sprekend:
**Wie heeft aangesteld jou tot vooraanganger*
en regelsteller* bij ons?**

*Gr.plèsion = Hebr, RéàNg

*Gr.archoon

*Gr.dikastès = Hebr. ShoPhéTh

28. Niet oppakken⁸³ wil jij mij op de
manier waarop jij oppakte gisteren
de Egyptenaar?⁸⁴

29. En (toen) vluchtte Mozes bij dit
inbrengwoord* en hij geschiedde
als voorbijgaand huisbewoner* in het
land Midian⁸⁵, waar hij tot geschieden
bracht twee stichtzonen.

*GR.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.paroikos

30. En toen volledig werden veertig jaren.
werd gezien door hem in de inbrengleegte*
van de berg Sinai een werkbode*
in een vlam* van vuur van een
sinaidoorn*. ⁸⁶

*Gr.erèmos=Hebr,MieD'BàR

*Gr.angngelos=Hebr.MàLæAàK

*Gr.phlox = Hebr.LáHàBh

*Gr.batos = Hebr. SieNáH

⁷⁹ Dat betekent eigenlijk 'zich bemoeien met'. Met onze vertaling hier houden we de Griekse concordantie binnen het NT in tact.

⁸⁰ Dit zijn de laatste woorden in de Griekse tekst van de LXX van Ex.2:11. Het voorafgaande in de rede van Stefanus vat de geschiedenis samen, waarbij ook mededelingen in andere teksten worden betrokken, o.a. Ex.4:10.

⁸¹ Deze twee woorden staan letterlijk zo in de Griekse tekst van de LXX in Ex.2:12. Opvallend is dat in deze Griekse tekst eerder, waar verteld wordt dat een Egyptenaar een Hebreeuwse man 'slaat' een ander Grieks werkwoord staat als vertaling van een en hetzelfde Hebreeuwse werkwoord: NáKáH dat 'slaan' betekent. Belangrijk is er (ook hier) op te wijzen, dat dit Hebreeuwse woord geen 'dood slaan' impliceert, al *kan* dit slaan de dood wel tot gevolg hebben, het is geen doden, zoals b.v. wel de betekenis van het Hebreeuwse HáRàG is, dat we dan ook met 'vermoorden' vertalen; en dit is het woord dat in de tien geboden (woorden) gebruikt wordt.

⁸² Dit Griekse woord komt alleen hier maar voor en komt ook verder niet voor in de LXX. Het Griekse basiswerkwoord is 'allassoo' en dat betekent 'vervangen'. Hier heeft de betekenis van 'her-stellen'.

⁸³ Vergelijk het Nederlandse 'ombrengen'; Het is de vertaling van het Griekse werkwoord in de LXX, dat zelf de vertaling is van het Hebreeuwse HáRàG, dat 'vermoorden' betekent. We bewaren hier de Griekse concordantie.

⁸⁴ Dit vers is een letterlijk citaat van de Griekse tekst in de LXX van Ex.2:14.

⁸⁵ Hier wordt Ex.2:15 samengevat.

31. En Mozes (dit)ziende verwonderde zich over dit gezicht; toen hij erbij kwam om er besef van te krijgen, geschiedde de stem van de machtiger:

32. Ik (ben) de God van de omvarenden van jou, de God van Abraham en Izaäk⁸⁷.

En Mozes rillerig geschiedend durfde niet besef te krijgen.

33. En tot hem sprak de machtiger*:
maak los de schoen van jouw voeten;
want de opstaanplaats* waarop jij staat, geschiedt (als) geheiligd* land.

*Gr. kurios = Hebr. AæDóWNÁJ

*Gr. topos = Hebr. MáQóWM

*Gr. hagios = Hebr. QáDóWSh

34. Zieme zie ik de gebogenheid* van mijn genotenvolk* in Egypte en zijn gekreun heb ik gehoord en ik ben neer getreden om weg te pakken hen en nu hier heen ik zend af jou naar Egypte.⁸⁸

*Gr. laos = Hebr. NgàM

35. Deze Mozes, die zij verloochend hebben, sprekende: Wie heeft jou aangesteld tot vooranganger en regelsteller?⁸⁹ deze heeft God en als vooranganger* en als loskoper* afgezonden met de hand van een werkbode* die gezien werd door hem in de sinaïdoorn*.

*Gr. archoon

*Gr. lutrootès = Hebr. PáDóWN

*Gr. angngelos = Hebr. MáL'AàK

*Gr. batos = Hebr. SsiNàH

36. Hij heeft hen uitgevoerd gemaakt hebbend godsblijken en kentekenen in het land Egypte⁹⁰, en in de Rode Zee⁹¹ en in de inbrengleegte* veertig jaar⁹².

*Gr. erèmos = Hebr. MiD'BàR

37. Mozes geschiedt (als) degene die sprak tot de stichtkinderen van Israël: Een profeet voor jullie zal doen opstaan God vandaan van jullie broederverwanten

⁸⁶ Hier wordt letterlijk de Griekse tekst van de LXX van Ex.3:2 geciteerd, behalve dat daar over een 'werkbode van de machtiger' gesproken wordt. In de Hebreeuwse tekst staat: ". . . een werkbode-van die-JHWH-van-Israël.

⁸⁷ Hier wordt Ex.3:6 geciteerd, maar niet letterlijk volgens de LXX.

⁸⁸ Hier wordt Ex.3:7,8 en 10 geciteerd, niet volledig, maar voorzover wel vrijwel letterlijk volgens de Griekse tekst van de LXX; alleen heeft de LXX het Griekse 'kraugè' = geschreeuw, i.p.v. 'stenagmon' = 'gekreun'.

⁸⁹ Hier wordt Ex.2:14 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse tekst van de LXX. Het Griekse 'archoon' is hier de vertaling van het Hebreeuwse woord SsáR = vorst, en het Griekse 'dikastès', dat vanwege stamverwantschap met het Griekse 'dikè' en 'dikazoo' zoiets als 'vonnisser' betekent, is in de LXX vrijwel de vaste vertaling van het Hebr. ShoPhéTh = 'regelsteller'.

⁹⁰ Deze woorden staan letterlijk zo in de Griekse vertaling van de LXX in Ex.7:3. Zowel hier als in de LXX is in dit vers het Griekse woord 'teras' de vertaling van het Hebr. AóWT, dat meestal met het Griekse 'sêmeion' = 'kenteken' wordt vertaald, en is het Griekse 'sêmeion' de vertaling van het Hebr. MóWPhéTh, dat meestal met 'teras' = 'godsblijk' wordt vertaald.

⁹¹ Grieks: eruthros thalamos, de Griekse naam voor wat in het Hebreeuws JáM SoWPh heet: de Rietzee.

⁹² Zie Num.14:33.

als mij.⁹³

38. Hij geschiedt (als) degene die geschiedt in de geroepenschap* in de inbrengleegte* samen met de werkbode die praat met hem op de berg Sinaï en de omvamenden van ons, die levende inbrengwoorden* ontving om te geven aan jullie,

*Gr. ecclesia = Hebr. QáHÁL

*Gr. erèmos = Hebr. MiD'BàR

39. voor wie niet wilden als gehoorgevenden te geschieden de omvamenden van ons, maar zij stelden (hem) weg en keerden terug in hun harten naar Egypte⁹⁴,

*Gr. logion = Hebr. DáBáR

40. sprekende tot Aäron, maak voor ons goden* die heen gaan voor ons uit; want deze Mozes, die ons heeft uitgevoerd uit het land Egypte, niet volkènnen wij wat met hem geschied is.⁹⁵

*Gr. theoi = Hebr. AæLoHieJM

41. En zij maakten een stierkalf⁹⁶ in die dagen en zij deden opgaan*

*Gr. anagoo = (hier) Hebr. NgáLáH

⁹³ Hier wordt de bekende tekst uit Deut.18:15 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Griekse tekst in de LXX. Die is iets uitvoeriger en kent een slot ("naar hem zullen zij horen"), dat in latere handschriften van het NT is toegevoegd; daarom heeft ook de SV deze woorden opgenomen, omdat zij nog niet over een betere tekst beschikten. De tekst van de LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

⁹⁴ Deze woorden vinden we vrijwel letterlijk in de Griekse tekst van de LXX bij Num.14:3. Daar wordt de reactie beschreven van het volk Israëel, wanneer zij het verslag van tien van de twaalf verspieters horen over de overmacht die zij in het land Kanaän zullen aantreffen.

⁹⁵ Hier wordt de tweede helft van Ex.32:1 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX en die tekst volgt de Hebreeuwse tekst op de voet. Maar het Hebr. woord AæLoHieJM, dat in de Griekse vertaling van de LXX met het Griekse 'theoi' (meervoud) wordt vertaald, kan ook enkelvoudig worden vertaald: 'een gods'. Dat doet overigens geen enkele vertaling.

⁹⁶ Het Griekse werkwoord dat alleen hier maar voorkomt, luidt: moschopoieoo en daarin zijn twee woorden te herkennen: moschos = stierkalf en poieoo = maken. In de Griekse vertaling van de LXX komen deze twee woorden gescheiden voor in Ex.32:4, waar over het gouden stierkalf wordt verteld. Het is een van de vele voorbeelden van het citeren van deze LXX, waarbij deze tekst niet helemaal letterlijk werd aangehouden. Dat heeft ongetwijfeld vooral daarmee te maken, dat uit het hoofd werd geciteerd, maar tegelijk blijkt daar toch ook uit hoe goed men deze tekst in die beginjaren van onze jaartelling al in het geheugen had. Die meestal betrekkelijk kleine afwijkingen van de tekst van de LXX wijzen ook op een zekere mate van vrijheid. Tenslotte dient men zich bij het lezen van Hand 7 te realiseren, dat Stefanus, als Grieks sprekende Jood, deze rede ongetwijfeld in het Grieks zal hebben uitgesproken, voor de oren van de vooral Aramees sprekende en met Hebreeuws vertrouwde leden van het Joodse Sanhedrin. Het gebruik van de Griekse taal binnen de Joodse gemeenschappen is, als Jezus leeft, al minstens 100 tot 150 jaar groeiende. Dat blijkt ook uit de boeken van de Joodse filosoof Philo en de Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus. Het NT ademt volledig deze sfeer. Die sfeer heeft Jezus gekend. Hij bewoog zich daar evenwel niet in. Wie Hand. 7 leest, voelt de invloed van deze verbinding van de Hebreeuwse boodschap met het Grieks, voelt zowel de overvloeiing in het Grieks als ook de spanning met het oorspronkelijke Hebreeuws. Bovendien dient men te beseffen, dat tussen de Hebreeuwse originelen en de Griekse vertaling niet meer dan 200 jaar kan liggen en dat is kort. Meerdere teksten zijn zelfs vrijwel tegelijkertijd tot stand gekomen. Het Grieks is een conditio sine qua non voor het Messiaanse tijdvak, dat ook het tijdvak (het 'tij' = de kairos) van de Schrift is, maar het Grieks kan nooit de rol van het Hebreeuws als originele taal overnemen, maar in de latere geschiedenis van de kerk is dat praktisch wel gebeurd. En zo kan geen enkele taal die rol overnemen en ook dat is in de praktijk toch gebeurd en gebeurt nog altijd. Geen enkele vertaling mag en kan het praedicaat 'brontaal-getrouw' meekrijgen. De betrouwbaarheid van elke vertaling blijkt uit de grootte van de geboden interpretatieruimte en het ontbreken van onmiddellijke verstaanbaarheid.

slachtgave*⁹⁷ voor het idool, en zij verheugen zich in de werken van hun handen.

42. Maar God keerde om en heeft overgeleverd hen om te dienen **de legerschare van de hemel**⁹⁸ zoals geschreven is in een staafboek* van de profeten,

niet hebben jullie gevilds* en **slachtgaven aangedragen*** voor mij veertig jaren om de inbrengleegte*, huis Israël, 43. en nemen jullie op de tent van **Moloch en het gesternte van de God Rompha, de voorbeelden*** die jullie maakten om te te bukken* voor hen? en ik verhuis jullie voorbij Babylon.⁹⁹

44. De tent van het getuigenis geschiedde voor de omvamenden van ons in de inbrengleegte, zoals doorzette hij die **praat met Mozes om haar te maken volgens het voorbeeld*** dat hij had gezien,¹⁰⁰

45. welke aangenomen hebbend ook binnengevoerd hebben onze omvamenden samen met JèSous¹⁰¹ in de omgrijping* van de naties, die opzij gesteld heeft God voor de vertegenwending van de omvamenden van ons, tot de dagen van David,

46. die vond goede-gunst* voor de vertegenwending van God en hij wenste te vinden een woontent voor het huis van **Jakob**¹⁰².

47. Maar Salomo huisstichtte

*Gr.thusia = Hebr. ZèBàCh

*Gr.biblion = Hebr. SéPhèR

*Gr.sphazoo = Hebr. SháChàTh

*Gr.erèmos = hebr. MieD'BàR

*Gr.tupos

*Gr.proskuneeo = Hebr. SháCháH

*Gr.tupos = (hier) Hebr. TàB'NieT = [stichtvorm.]

*Gr.kataschesis = Hebr. ÀàCh'ZáH

⁹⁷ Hier wordt Ex.32:6 geciteerd, maar waar de LXX 'prospheroo' (= 'aandragen') heeft, staat hier 'anagoo' (= 'opvoeren').

⁹⁸ Deze zinswending refereert aan Jer.7:18 en citeert Jer.19:13, volgens de Griekse tekst van de LXX.

⁹⁹ Hier wordt Amos 5:25-27 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX. De enige afwijking is dat in de LXX staat *voorbij Damascus*, conform de Hebreeuwse tekst. De letterlijke vertaling (zie BAND II) luidt: *?Slachtgaven en-cijngave doen-jullie-bereiken-aan-mij in-het-inbengveld veertig jaarandering huis-van JieSs'RáAéL. En-hoog-heen-dragen-jullie de vlechthut-van de-koning(Hebr.MèLèKh, dat in vele vertalingen als 'Moloch' gelezen wordt, zoals dus in de LXX, maar ook in de SV en bij BR.) en-enwel-als-smurrie-beelden(dit Hebr. woord ook als een naam gelezen: KéWàN)-jeliëder; een-ster de-gods-jeliëder, doen jullie-maken voor-jullie. En-ontmantelen-doe-ik enwel-jullie ver-heen voor-DàMèSSèQ*".

¹⁰⁰ Deze woorden verwijzen naar Ex.25:40 in de LXX.

¹⁰¹ Hier staat dus de naam 'Jezus', hoewel deze naam in de meeste vertalingen hier met 'Jozua' vertaald wordt. Hoe dicht deze twee namen bij elkaar staan, blijkt uit zo'n passage.

¹⁰² Deze woorden verwijzen naar II Sam.7:2, zonder deze te citeren.

voor Hem een huis¹⁰³.

48. Maar de opperste huiswoont niet in handgemaakte (dingen), zoals de profeet zegt:

49. **De hemel is voor mij de troon* en het land is het voetstuk* voor mijn voeten.**

*Gr. thronos = Hebr. KieSSéA

*Gr. hupopodion = Hebr. HæDoM

Hoedanig huis zullen jullie huisstichten* voor mij, zegt de machtiger, of welke (is) een plaats voor mijn rust?¹⁰⁴

*Gr. oikodomew = Hebr. BáNáH

50. **Heeft niet mijn hand gemaakt dit alles?**¹⁰⁵

51. **Stijfhalzigen en onbesnedenen* van harten en van oren, altijd wantrouwend de heilige beluchter, zoals jullie omvamen ook jullie.**

*Gr. aperotmètos = Hebr. NgáRàL

52. Wie van de profeten hebben jullie omvamen niet vervolgd? En zij hebben vermoord hen die tevoren aankondigde de komst van de rechtvaardige, van wie jullie nu overlevertaars en doders geworden zijn;

53. **jullie die aannamen de wetsuitleg* bij doorzetting van werkboden, en niet hebben jullie die waar gehouden*.**

*Gr. nomos = Hebr. TóWRáH

*Gr. phulattoo = Hebr. SháMàR

54. Maar zij deze (dingen) horende, werden doorgezaagd aan hun harten en zij knarsten* de tanden bij hem.

*Gr. bruchoo = Hebr. CháRàQ

55. En voorhanden zijnde volledig vervuld van heilige beluchting, starend naar de hemel zag hij de dunkzwaarte van God en Jezus staande vanaf de rechter (hand) van God en hij sprak:

56. Zie ik schouw de hemelen geopend en de stichtzoon van de menselijke vanaf de rechter (hand) van God staande.

56. En schreeuwende met grote stem hielden zij samen hun oren en drongen aan gelijk van gemoed op hem.

58. En hem uitgeworpen hebbende

¹⁰³ Deze woorden staan letterlijk zo in de Griekse vertaling van de LXX van I Kon.6:1.

¹⁰⁴ Hier wordt Jes.66: 1 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de LXX, die de Hebreeuwse tekst op de voet volgt.

¹⁰⁵ Idem Jes.66:2.

buiten de stad hebben zij stenen
geworpen.

En de getuigen legden af hun
gewaden langs de voeten van
een jongeling, aangeropen
(als) Saulus.

59. En zij stenigden Stefanus, die
uitroept en zegt: Machtiger Jezus,
ontvang mijn beluchting.

60. Gesteld hebbend de knieën
schreeuwde hij met grote stem:
Machtiger houdt niet staande
voor hen deze verwaarding.

En dit gesproken hebbend,
sliep hij in.¹⁰⁶

8.1. En Saulus geschiedde (als)
een goeddunkende van zijn
oppakking.

En er geschiedde op die dag een
vervolging groot bij de geroepenschap*
in Jeruzalem.

En allen werden uitgezaaid* volgens
de streken van Judea en Samaria,
behalve de-afgezondenen.

2. En mannen welnemend verzorgden
samen Stefanus en zij maakten
een rouwstoten groot over hem.

3. Maar Saulus molesteerde¹⁰⁷ de
geroepenschap de rij af de huizen
binnengaande, wegslepend en mannen
en vrouwen overleverend in waarhouding*.

8

4. En zij nu die uitgezaaid werden

κ-9

*Gr. ecclesia = Hebr. QáHÁL

*Gr. diaspeiroo (vgl. diaspora)

¹⁰⁶ Wie de indrukwekkende geschiedenis van Stefanus tot zich laat doordringen, wordt getroffen door een aantal aspecten. 1. Stefanus is de eerste Grieks sprekende Judeeër uit de diaspora, die Jezus plaatst in de rij van miskende en verwijderde profeten in de geschiedenis van de Joodse gemeenschap, zoals die in TeNaKh beschreven staat. Hij vertegenwoordigt dat deel van de wereldwijd verspreide Joodse gemeenschap, dat TeNaKh via de Griekse vertaling van de LXX bestudeert. 2. Als volgeling van Jezus, die zich in geen enkel opzicht buiten deze Joodse Torahgemeenschap heeft geplaatst, heeft ook Stefanus zich met zijn rede niet buiten de Joodse gemeenschap geplaatst. Hij klaagt het Sanhedrin niet aan! Hij beschrijft de geschiedenis, die zij zelf als hun eigen geschiedenis hebben opgeschreven en aanvaard! Hij zegt "Dit zijn wij" en precies dat blijkt aan de terechtstelling van Jezus, de rechtvaardige; en hij bevestigt dat met zijn eigen terechtstelling door de woorden voordat hij sterft. 3. Zo duidt hij de dood van Jezus als een daad van ongehoorzaamheid aan de God van Israël, als schending van zijn gebod. Die dood is niet naar Gods wil! Evenmin zijn eigen dood. En tegelijk is de *erkenning van Jezus' dood* (en dus ook de zijne) als zo'n schending van Gods wil, de toegang tot de zuivergang (de verbondsgeschiedenis) van die-JHWH-van-Israël met zijn volk. Noch bij de zending van de profeten en dus ook niet bij de zending van Jezus Messias behoorde hun dood, in tegendeel, daar behoorde de bekering bij. Elke theologie, die het doden van Jezus uitlegt als genoegdoening voor onze schuld, heft de spanning op, die de Joodse gemeenschap gevraagd wordt te dragen en die de Kerk met hen meedraagt. Wie meent, dat zijn dood God welbehagelijk is, ontnemt ook aan de opstanding Jezus zijn wezenlijke betekenis.

¹⁰⁷ Dit Griekse werkwoord komt alleen hier maar voor.

kwamen verder het inbrengwoord*
goednieuwsboodschappend.

5.En Philippus, afgekomen naar
de stad Samaria, verkondigde
aan hen de christus*.

6.En de krioelmenigten hielden vast
aan de gezegde (dingen) door
Philippus gelijk van gemoed als zij
horen en bekijken de kentekenen
die hij maakt.

7.Want velen van wie hebben
onreine beluchtingen die schreeuwen
met een grote stem, kwamen eruit.
En velen verlamden en hinkenden
werden verpleegd.

8.Er geschiedde veel vreugde in deze
stad.

9.En een zekere man met de naam
Simon was tevoren voorhanden
in de stad, bezweringen doende,
en buiten zichzelf doende staan
de natie van Samaria, zeggende
dat hij zelf geschiedt (als) iemand
(die)groot) is,

10.aan wie allen vasthouden vandaan
van klein tot groot, zeggende: deze
geschiedt (als) de kracht van God,
die groot geroepen wordt.

11.En zij hielden vast aan hem
gedurende de aan de maat zijnde tijd
door hen met bezweringen
buiten hen zelf te doen staan.

12.Maar toen zij vertrouwden op
Philippus, die goednieuws boodschapte
omtrent het koningschap/-rijk* van God
en omtrent de naam Jezus Christus,
werden gedompeld en mannen en vrouwen

13.Maar Simon ook zelf vertrouwde
en gedompeld geschiedde hij sterk
blijvend bij Philippus, en beschouwend
de kentekenen en de krachten groot
die geschied waren, stond hij buiten zichzelf.

14.En de afgezondenen in Jeruzalem,
gehoord hebbend dat ontvangen had
Samaria de inbreng van God, zonden af
tot hen Petrus en Johannes,

15.die heen getreden zijnde toebaden
omtrent hen, opdat zij aannamen
geheiligde beluchting.

*Gr.logos = hebr. DáBhàR

*Gr.christos=Hb.MàShiàCh

*Gr.basileia=Hb.MàL'KuWT

16. Nog niet immers was hij gevallen op iemand van hen, (als) afgezonderd gedompelden tot de naam van de machtiger Jezus waren zij voorhanden.

17. Toen stelden zij de handen op hen en zij namen aan geheiligde beluchting.

18. En Simon, ziende, dat door het opstellen van de handen van de afgezonden de beluchting gegeven wordt, heeft voor hen aangedragen geldstukken, zeggend:

19. geeft ook aan mij deze bevoegdheid opdat aan wie maar ik opstel de handen, hij aanneemt de heilige beluchting.

20. Maar Petrus sprak tot hem: jouw zilver geschiede samen met jou tot teloorgang, omdat jij het geschenk van God uitgelegd* hebt als door geldstukken te verwerven*.

κ-11

*Gr. nomizoo = Hebr. JáRáH

*Gr. ktamai = Hebr. QáNáH

21. Niet geschiedt er voor jou deel noch aandeel in deze inbreng, want **jouw hart geschiedt niet rechtuit***¹⁰⁸ tegenover God.

*Gr. eutheia = Hebr. JáSháR

22. Verander van besef nu vandaan van deze kwaadheid van jou, en vraag uit nood van God, of dan afgelegd zal zijn voor jou het besef van jouw hart.

23. Want tot **een gal van bitterheid en een samenkneveling van schending** zie ik jou geschieden.

24. En zich toebuigend sprak Simon: vraagt uit nood jullie omtrent mij tot de machtiger, opdat geenszins opkomt op mij wat jullie gezegd hebben.

25. Zij nu, toen zij betuigd hadden en bepraat de inbreng van de machtiger, keerden zij heen naar Jeruzalem en vele dorpen van de Samaritanen boodschapten zij goednieuws.

26. En een werkbode van de machtiger heeft gepraat tot Philippus, zeggend: sta op en ga heen tegen middagtijd op de neemweg* die afdaalt vandaan van Jeruzalem naar Gaza; deze geschiedt inbrengleeg.

κ-12

¹⁰⁸ Deze woorden komen letterlijk uit de Griekse vertaling van de LXX van Ps.78:37(in de LXX 37:37), behalve dat daar 'hun' (hart) staat i.p.v. zoals hier 'jouw'. De letterlijke vertaling van de hebreeuwse tekst luidt (zie BAND III,1): "*en-het-hart-hunner is-niet~vaszto genoot-met-hem(gods);*".

27. En opgestaan ging hij heen. En zie een Ethiopisch man een castraat* krachtig van Candace koningin van Ethiopië, die geschiedde over al-af het schathuis* van haar, hij was gekomen zich neerbukkend in Jeruzalem,

*Gr. eunouchos = Hebr. SáRieJS

28. maar hij geschiedde heenkerend en neergezeten op zijn oprij-tuig en hij las op de profeet Jesaja.

*Gr. gaza = Hebr. BiG'ZóWN

29. En de beluchter sprak tot Philippus; kom erbij en kleef aan* op dit oprij-tuig.

*Gr. kollaoo = Hebr. DáBàQ

30. En snel lopend hoorde Philippus hem, oplezend Jesaja de profeet en hij sprak: Dus jij volkènt wat jij opleest?

31. Maar hij sprak hoe immers zou ik kracht hebben, indien niet iemand mij op weg voert? En hij riep toe, dat Philippus, omhoog getreden, neerzit samen met hem.

32. En (als)houdplek van de schtift die hij oplas, geschiedde deze: **als voorttrekdier* ter villing* werd hij gevoerd en als een lam* tegeover die scheert** hem stemmeloos, also opent hij niet zijn mond.**

*Gr. probaton = Hebr. TsAóWN

*Gr. sphazoo = Hebr. SháChàTh

*Gr. amnos = Hebr. KáBàSh; **Gr. keiroo
[=Hebr. GáZàZ.

33. In de gebogenheid* werd het oordeel van hem weggepakt. Wie zal iets aanvoeren over zijn geschiedronde? Omdat weggepakt wordt vandaan van het land zijn leven.¹⁰⁹

*Gr. tapeinoosis = (hier) Hebr. NgáNàW

34. En zich toebuigend sprak de castraat tot Philippus: ik heb jou nodig: omtrent wie zegt de profeet dit? Omtrent zichzelf of omtrent iemand anders?

35. En Philippus, geopend hebbend zijn mond en vooraangegaan zijnde vandaan van deze schrift, boodschapte hij (als)goednieuws aan hem Jezus.

36. En toen zij heengingen langs de neemweg, kwamen zij bij een of ander water; (37)¹¹⁰ en de castraat beweert: zie water.

¹⁰⁹ Deze passage staat letterlijk zo in de Griekse vertaling van de LXX van Jes.53:7 en 8. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: *“als-een-stuk-kleinvee ter-villingwordt-hij-afgedragen, en-als- een-ooi voor-de-vertegenwendiging-van de-scheerder weet-het—van-niets; en-niet is-het-aan 't-openen de-mond-zijner. Vandaan-van-de-versperring en-vandaan-van-de-stelregeling genomen, en-wel-de-geschiedronde-zijner wie? is-aan 't-overwegen ja afgesneden-is-hij vandaan-van-het-land-van de-levenden.”*. De LXX vertaalt meerdere Hebreeuwse woorden hier niet zoals elders gebruikelijk. Daarom staan de Hebreeuwse woorden, die meestal met de hier voorkomende Griekse woorden door de LXX worden vertaald in de marge. Ook hier blijkt weer, hoe verbreid en gezag hebbend e LXX-vertaling reeds in Jezus'tijd was.

¹¹⁰ Nr 37 ontbreekt in de telling van Nestle.

Wat verhindert mij gedompeld te worden?

38.En hij beval dat de oprij-wagen staande bleef en zij traden beiden omlaag naar het water, en Philippus en de castraat, en hij dompelde hem.

39.Toen zij omhoog traden uit het water, ropte de beluchter van de machtiger Philippus weg en niet meer zag hem de castraat, want hij ging heen zijn neemweg zich verheugend.

40.En Philippus werd gevonden te Azote, en er doorheen komend goednieuwsboodschapte hij al-af de steden tot zijn komen naar Caesarea.

9.1. Maar Saulus nog luchtgevend aan vergramdheid* en aan moord naar de leerlingen van de machtiger, toegekomen naar de vooraangaand priester

2.wenste van zijn kant zendbrieven in Damascus naar de synagogen, opdat indien hij sommigen zou vinden die van de neemweg geschieden, mannen en vrouwen, gekneveld* voerde naar Jeruzalem.

3.Bij het heengaan geschiedde het dat hij lijfnaderde* Damascus, en plotseling ombliskemde* hem een licht uit de hemel,

4.en vallend op het land hoorde hij een stem* zeggende aan hem: Saul Saul, wat vervolgt jij mij?

5.En hij sprak: (als)wie geschied jij, machtiger? En hij: ik geschied Jezus, die jij vervolgt;

6.maar sta op en kom in naar de stad, en bepraat zal worden met jou wat nodig is dat jij maakt.

7.En de mannen die met hem onderweg waren, stonden perplex, horende wel de stem, maar niemand aanschouwende.

8.En Saulus werd tot opstaan gebracht van het land, maar openend zijn ogen bekeek hij niets. En bij de hand voerende hem voerden zij hem binnen in Damascus.

9.En hij geschiedde drie dagen niet kijkend, en niet at hij en niet dronk hij.

κ-13

*Gr.apeilè = Hebr.ZáNgàM

*Gr.deoo = Hebr. AáSàR

*Gr.engngizoo = Hebr. QáRàB

*Gr.astraptoo = Hebr. BáRàQ

*Gr.phoonè = Hebr. QóWL

10. En er geschiedde iemand een leerling in Damascus met de naam Ananias, en tot hem sprak in een gezicht de machtiger: Ananias. En hij sprak: zie hier (ben) ik, machtiger.

11. En de machtiger sprak tot hem: opgestaan ga heen in een steeg die geroepen wordt de rechtuite* en zoek in huize Juda Saulus met de naam die uit Tarsus. Want zie hij bidt.

12. En hij zag een man Ananias genaamd binnen komende en opleggende aan hem de handen, opdat hij weer zou kunnen kijken.

13. Maar toe boog zich Ananias: machtiger, ik hoorde vandaan van velen omtrent deze man, hoeveel kwade (dingen) aan de geheiligden van jou hij maakte in Jeruzalem.

14. En hier heeft hij bevoegdheid van de kant van de vooraangaande priesters om te knevelen al-af hen die aanroepen jouw naam.

15. Maar tot hem sprak de machtiger, ga heen omdat (als) uitgelezen gerei* deze geschiedt voor mij om op te tillen mijn naam tegenover naties en koningen en de-stichtkinderen van Israël.

16. Want ik zal tonen aan hem hoeveel noodzakelijk is dat hij om mijn naam aan't lijden is.

17. En Ananias kwam weg en kwam binnen in het huis, en opleggend op hem de handen, sprak hij: Saul, broederverwant, de machtiger heeft afgezonden mij, Jezus die zich liet zien aan jou op de neemweg waarop jij kwam, opdat jij weer kan kijken en jij vol zou worden van geheiligde beluchting.

18. En regelrecht vielen af van hem vandaan de ogen als schubben, en hij keek weer, en opgestaan werd hij gedompeld en genomen hebbend voeding kreeg hij kracht.

*Gr.eutheia = Hebr. JáSháR

*Gr.skeuè = Hebr. KeLieJ

19. En hij geschiedde samen met de leerlingen in Damascus enkele dagen.

20. En regelrecht in de synagogen verkondigde hij Jezus, dat hij geschiedt (als) de stichtzoon van God.

21. En buiten zichzelf stonden allen die behoorden en zij zeiden: Niet geschiedt deze (als) die uitroeide in Jeruzalem hen die aanroepen deze naam, en hierheen is gekomen, opdat hij hen gekneveld voerde naar de vooraangaande priesters?

22. Maar Saulus werd te meer bekrachtigd en hij stortte ineen de Judeeërs die huisden in Damascus, dat deze geschiedt (als) de christus*.

23. Maar toen volledig aan de maat* gemaakt waren de dagen, beraadslaagden de Judeeërs samen om hem op te pakken¹¹¹.

24. Maar volkènd werd door Saulus hun beraadslaging. En zij behoedden ook de poorten dagen en nachten, opdat zij hem oppakten.

25. En de leerlingen hem genomen hebbend hebben hem door de muur afgeduwd (hem) zakken latend in een mand.

26. En toen hij kwam te geschieden in Jeruzalem beproefde hij aan te kleven* bij de leerlingen; en allen hadden ontzag voor hem, niet vertrouwend dat hij geschiedt (als) leerling.

27. Maar Barnabas hem opgenomen hebbend heeft hem gevoerd tot de afgezondenen; en hij voerde aan voor hen hoe op de neemweg* de machtiger (hem) gezien had en dat hij gepraat had met hem en hoe hij in Damascus alles verwoordde in de naam van Jezus.

28. En hij geschiedde samen met hen ingaande en uitgaande in Jeruzalem, alles verwoordend in de naam van de machtiger,

*Gr. christos=Hebr. MèShiàCh=gezalvde

*Gr. ikanos = Hebr. DieJ

*Gr. kollao = Hebr. DàBàQ

*Gr. hodos = hebr. DèRèK

¹¹¹ In de betekenis van ‘ombrengen’; een vergelijkbare betekenisverschuiving als bij het Nederlandse ‘brengen’ > ‘ombrengen’, zie ook Matth.2:6.

29.en ook praatte hij en hij zocht mede de Hellenen op; maar zij namen ter hand om hem op te pakken¹¹².

30.En de broederverwanten, het volkennende, voerden af hem naar Caesarea en zij zonden hem weg naar Tarsus.

10

31.En de geroepenschap nu onder geheel Judea en Galilea en Samaria had vrede*, huis-gesticht en heengaande in ontzag voor de machtiger en met de toeroeping van de geheiligde beluchting werd zij vervuld.

*Gr.eirènè = Hebr. SháLóWM

32.En het geschiedde dat Petrus die doorkomt over-al, ook afkomt tot de geheiligden die huisden in Ludda.

33.En hij vond daar een zeker man met de naam Aenes die vanaf acht jaren neerlag op een draagbaar, die geschiedend (als)een verlamde.

34.En tot hem sprak Petrus: Aeneas, jou geneest Jezus Christus, sta op en spreidt('t) voor jezelf, en regelrecht stond hij op.

35.En hem zagen allen die huisden in Ludda en Saroona, die zich toekeren tot de machtiger.

36.En in Joppe geschiedde een zeker leerlinge met de naam Tabitha, dat vertolkt wordt gezegd Dorcas¹¹³; zij geschiedde vol van goede werken en aalmoezen* die zij maakt.

*Gr.eleèmosunè = Hebr.TseDeQáH¹¹⁴

37.En het geschiedde in die dagen, dat zij, onvast geworden, stierf; en haar gewassen hebbend, stelden zij haar in de bovenzaal.

38.En omdat Ludda lijfnabij Joppe geschiedde, hebben de leerlingen horende dat Petrus geschiedt in haar, afgezonden twee mannen tot hem toeroepend: verdraag niet door te

¹¹² = ombrengen.zie vs 24.

¹¹³ Beide woorden betekenen (waarschijnlijk) 'hinde'.

¹¹⁴ = gerechtigheid. Met dit woord wordt in de Rabbijnse geschriften goede daden aangeduid, zoals giften en aalmoezen. Het begrip 'gerechtigheid' (TseDáQáH) is in de bijbel een resultaat. Geven is voor gerechtigheid zorgen.

komen tot ons.

39.En Petrus, opgestaan, kwam mee met hen.

Toen hij kwam te geschieden(daar) voerden zij hem op naar de bovenzaal; en bij haar stonden alle weduwen wenende en tonende aan hem lijfrokken* en gewaden zoveel Dorkas maakte, toen zij samen met hen geschiedde.

*Gr.chitoon = Hebr. KeToNáH

40.Maar uitgeworpen hebbend naar buiten allen en zich gesteld hebbend op de knieën, bad Petrus en zich gekeerd hebbend tot het ziele-lichaam*, sprak hij: Tabitha sta op. En zij opende haar ogen, en ziende Petrus, zat zij op.

*Gr.sooma

41.En gevende haar een hand deed hij opstaan haar. En be-stemd hebbend de heiligen en de weduwen, deed hij staande blijven haar levend.

42.En het volkènde geschiedde door geheel Joppe, en velen vertrouwden op de machtiger.

11

43.En het geschiedde dat er dagen aan de maat gebleven werden in Joppe bij iemand (nl.) Simon de leerbewerker.

10.1. Een man* iemand in Caesarea met de naam Cornelius, een vooraangaande over honderd van de groep die aangeropen wordt met Italiaans,

*Gr.anèr = Hebr.AieSh κ-15

2.eerbiedig en ontzaghebbend voor God met al-af* zijn huis, makend aalmoezen¹¹⁵ vele voor het genotenvolk en nodig hebbend God om allen,

*Gr.pas = (hier) Hebr. KàL

3.zag in een gezicht tevoorschijn ongeveer omtrent de negende ure van de dag een werkbode* van God binnenkomend bij hem en sprekend tot hem:

*Gr.anggelos = hebr. MàLÁáK

4.Cornelius, en hij starend naar hem en vol ontzag geschiedend sprak: wat geschiedt er, machtiger?

En hij sprak tot hem: jouw gebeden en jouw aalmoezen traden omhoog

¹¹⁵ Grieks: 'eleèmosunè': ons woord 'aalmoes' daar een verbastering van. We laten dit woord dus onvertaald. Het is de vertaling van het Hebreeuwse TseDáQáH, dat 'gerechtigheid' betekent; dat duidt een *situatie, een resultaat*, aan en geen norm voor gedrag. Als resultaat wordt dit woord in het latere Hebreeuws van de rabbijnen gebruikt voor een *daad* van gerechtigheid en een gulle gift aan een behoeftige is zo'n daad van gerechtigheid, 'gerechtigheid' dus. Omdat in het Griekse woord deze verbinding met gerechtigheid niet doorklinkt maar wel begrippen als 'ChèSèD' (= goede-gunst) en RàCheMàJieM' (= moederschoothebbend), laten we het onvertaald

tot gedachtenis* ten overstaan van God.

5.En nu stuur mannen naar Joppe en om mee te sturen Simon iemand die aangeroepen wordt (met) Petrus.

6.Deze is vreemdeling bij Simon de leerbewerker, wiens huis geschiedt langs de zee.

7.En toen weggekomen was de bodewerker die met hem praatte, be-stemd hebbend twee huisknechten en een legerscharelid eerbiedig van wie sterk blijven bij hem.

8.En als hij aangevoerd had alles bij hen, zond hij hen af naar Joppe.

9.En de volgende morgen, terwijl genen op de neemweg heengingen en de stad lijfna kwamen, trad omhoog Petrus op het dak* om te bidden omtrent de zesde ure.

10.En het geschiedde hongerig geworden wilde hij ook (iets)smaken*; en terwijl zij toebereiden, geschiedde bij hem een buiten zichzelf staan*,

11.en hij aanschouwt de hemel geopend en gerei neertredend iets als een linnen laken groot, aan de vier vooraanpunten neergeduwd op het land,

12.waarin voorhanden zijn al-af de viervoetigen en wemelenden* van het land en de gevleugelden van de hemel.

13.En er geschiedde een stem tot hem: sta op, Petrus, slacht en eet..

14.Maar Petrus sprak: zeker niet, machtiger, omdat ik nooit at al-af het algemeen gebruikelijke* en onreine.

15.En de stem wederom voor de tweede (keer) tot hem: wat God reinigde, maak jij niet algemeen gebruikelijk.

16.En dit geschiedde tot drie (keer) en regelrecht werd opgenomen het gerei naar de hemel.

17.En toen Petrus bij zichzelf zonder uitweg was waarom toch geschiedde het gezicht dat hij zag, zie de mannen die afgezonden waren door Cornelius, doorgevraagd hebbend naar het huis van Simon, stonden bij de poort*

18. en hun stem verheffend, deden zij navraag* of Simon, die aangeroepen

*Gr.mnèmosunos = Hebr. ZieK'RóWN
[= aanhaking.

*Gr.geuoo = Hebr. TháNgàM

*Gr.extasis

*Gr.herpeton = Hebr. ShèRèTs

*Gr.koinos

*Gr.puloon = Hebr. SheNgàR

*Gr.punthanomai= Hebr.DáRàSh

wordt met Petrus, daarin vreemdeling is.

19.En terwijl Petrus in gemoede was omtrent het gezicht, sprak de beluchter*: zie twee mannen zoekende jou.

*Gr.pneuma = Hebr.RuWàCh

20.Maar sta op en treed neer en ga heen samen met hen, niets beoordeelend, omdat ik heb afgezonden hen.

21.En Petrus, neergetreden, sprak tot de mannen: zie ik geschied (als)die jullie zoeken; welke(is) de reden, waarom jullie aanwezig zijn?

22.En zij spraken: Cornelius, de vooraangaande over honderd, een man rechtvaardig en ontzag hebbend voor God en betuigd door geheel de natie van de Judeeërs, werd in gebruik genomen door de heilige bodewerker*, om te doen heen sturen jou naar zijn huis en om te horen woordinbrengen* van de kant van jou.

*Gr.anggelos = Hebr. MàL'AàK

*Gr.rèma = Hebr.DáBháR

23.Binnengeropen hebbend hen ontving hij (hen) als vreemdelingen.

En de volgende dag opgestaan, kwam hij weg samen met hen, en sommigen van de broederverwanten die vandaan van Joppe (waren) kwamen mede met hem.

24.En de volgende dag kwam hij binnen in Caesarea. En Cornelius geschiedde ontvangstbereid verbeidend hen, samen roepend de mede-geschiedgroep van hem en de gedwongen vrienden.

25.En toen geschiedde dat Petrus binnenkwam, ging hem tegemoet Cornelius, vallend op de voeten bukte hij zich*.

*Gr.proskuneoo = Hebr. SháCháH

26.En Petrus deed opstaan hem zeggend: sta op; ook ik geschied zelf (als)mens.

27.En converserend* met hem kwam hij binnen, en hij vindt velen samengekomen.

*Gr.homileo

28.En hij beweerde tegen hen: jullie staan erbij(stil) dat het (als) amoreel geschiedt voor een Judees man om aan te kleven bij of toe te gaan naar een anderlievende; en mij heeft God getoond niet te zeggen van een mens algemeen of besmet* (te zijn).

*Gr.akathartos=Hebr.TháMéA

29.Daarom ook ben ik zonder tegenstribbelen gekomen meegestuurd geworden. Nu doe ik navraag om welk inbrengwoord* jullie mij hebben doen

*Gr,logos = Hebr. DáBháR

meesturen?

30.En Cornelius beweerde: vandaan van vier dagen tot deze ure geschiedde ik op het negende biddende in mijn huis, en zie een man stond voor mijn vertegenwending in een toortsstralend kleed, en hij beweert:

31.Cornelius, aangehoord werd van jou het gebed en jouw aalmoezen werden indachtig gemaakt voor de vertegenwending van* God.

*Gr.prosopon = Hebr. LiePh'NéJ

32.Stuur nu naar Joppe en roep mee Simon, die met Petrus wordt aangeropen; hij is gastvreemdelling in het huis van Simon leerbewerker langs de zee.

33.Terstond nu heb ik gestuurd tot jou, en jij hebt 't prachtig gemaakt, aanwezig zijnde. Nu dan zij wij allen voor de vertegenwending van God aanwezig om te horen alle (dingen) waartoe jij aangezet bent door de machtiger.

34.En Petrus geopend hebbend de mond sprak: in waarachtigheid neem ik aan, dat niet geschiedt (als) een vooringenomene God, maar in alle naties de ontzaghebbende voor hem en de bewerkende van gerechtigheid ontvankelijk voor hem geschiedt.

35.**Het inbrengwoord*** dat **hij heeft afgezonden** aan de stichtkinderen-van Israël **goednieuwsboodschappend vrede***¹¹⁶ door Jezus Christus.

*Gr.logos = Hebr. DáBháR

*Gr.eirènè = Hebr.SháLóWM

37.Deze geschiedt (als)machtiger van allen.

Jullie volkènnen de woordinbreng* die geschied is door geheel Judea, vooraangegaan vandaan van Galilea, na de onderdampeling die Johannes heeft verkondigd,

*Gr.rèma = Hebr. DáBháR

38.(nl.) Jezus die vandaan van Nazareth, hoe hem gezalfd heeft God met beluchting* heilig en met kracht, die doorkwam goedsbwerkende en genezende allen die overkrachtigd waren door de lasteraar*, omdat

*Gr.pneuma = Hebr. RuWàCh

*Gr.diabolos = hebr. SháTáN

¹¹⁶ Deze woorden roepen Jes.52:7 in herinnering. Daar staat, letterlijk vertaald (zie BAND II): *“Wat lustig-geschieden op-de-bergen de-voetebenen-van een-goednieuwsbrenger:doende-horen vrede, brengend-het-nieuws-van het goede doende horen bevrijding.”*

God met hem geschiedde.

39.En wij (zijn) de getuigen van alle (dingen) die hij gemaakt heeft in de streek van de Judeeërs en in Jeruzalem; die zij hebben opgepakt (hem)ophangende op een hout.

40.Die heeft God doen opstaan op de derde dag en heeft gegeven dat hij tevoorschijn geschiedt,

41.niet aan al-af het genotenvolk* maar aan getuigen op voorhand aangewezenen door God, aan ons, die die samen gegeten en samen gedronken hebben na zijn opstanding vandaan-van bij de lijfdoden*.

*Gr.laos = Hebr.NgàM

42.En hij heeft de boodschap aan ons gegeven om te verkondigen aan het genotenvolk en steeds maar te getuigen*, dat hij geschiedt (als) de begrensde door God tot beoordelaar van levenden en lijfdoden.

*Gr.nekros

43.Van deze getuigen al-af de profeten, dat verduwing van verwaardingen aannemen door zijn naam al wie vertouwt op hem.

*Gr.martureoo=Hebr.NgàWàD
[=nogmalig stellen

44.Terwijl Petrus nog deze woordinbrengen* praatte, viel de heilige beluchting op allen die horen het inbrengwoord*.

*Gr.rèma = Hebr.DàBhàR

45.En buiten zichzelf stonden de getrouwen uit de besnijdenis zovelen als mee kwamen met Petrus, dat ook op de naties* het geschenk van de heilige beluchting uitgegoten is.

*Gr.logos = Hebr. DàBhàR

46.Want zij hoorden hen die praten in tongen en groot maken God. Toen boog Petrus zich toe:

*Gr.ethnos = Hebr. GóWJ

47.Niet-toch heeft iemand de kracht het water te verhinderen dat zij niet ondergedompeld worden die de heilige beluchting aannamen zoals ook wij?

48.En hij zette ertoe aan, dat zij in de naam van Jezus Christus ondergedompeld werden. Toen vroegen zij dat hij aanbleef enige dagen.

11.1. En(toen) hoorden de afgezondenen en de zuster-broederverwanten die geschieden over Judea, dat ook de naties ontvingen het inbrengwoord van God.

2.Toen Petrus omhoog getreden was naar Jeruzalem, oordeelden over hem

die uit de besnijdenis zeggende,
dit: jij kwam binnen bij mannen
die voorhuid hebben en at samen
met hen.

4.En Petrus, vooraangaande
legde uiteen aan hen bijgehouden
zeggende:

5.Ik geschiedde in de stad Joppe
biddende en ik zag in uitstaandheid
een gezicht zeker gerei*

*Gr.skeuos = Hebr. KeLieJ

neertredend als een groot linnen
laken, aan vier vooraanpunten
neergeduwd uit de hemel en
het kwam toe naar mij,

6.waarop starend ik tot besef kwam
en zag de viervoetigen van het
land en het wildleven* en
reptielen en de gevleugelden
van de hemel.

*Gr.thèrion = Hebr. ChàJ

7.En ik hoorden ook een stem
die zei tot mij: sta op, Petrus,
slacht en eet.

8.Maar ik sprak: zeker niet,
machtiger, dat het algemene* en
het onreine ooit binnen zou
komen in mijn mond.

9.Maar toe boog zich voor de
tweede (keer) een stem uit de hemel:
wat God reinigde, maak jij niet
algemeen.

10.En dit geschiedde nog een
derde (keer) en opgehaald werd
wederom alles naar de hemel.

11.En zie terstond stonden drie
mannen bij het huis, waarin ik
geschiedde, afgezonden vandaan
van Caesarea naar mij.

12. En de beluchter sprak tot mij
om mee te komen met hen, niets
beoordelend. En zij kwamen
samen met mij en deze zes
broederverwanten naar het huis
van een man.

13.Hij boodschapte ons, hoe hij
de bodewerker* gezien had in zijn
huis staande en sprekende: zend af
naar Joppe en stuur mee Simon
die aangeroepen wordt met Petrus,

14. hij zal woordinbrengen praten tot

jou waarmee jij bevrijd wordt
en al-af jouw huis.

15.En toen ik vooraan ging om te
praten, viel de beluchting de heilige
op hen, zoals ook op ons in het
vooraangaande.

16.En indachtig was ik het inbrengwoord*
van de machtiger, toen hij zei:
Johannes dompelde met water, maar
jullie zullen gedompeld worden
in beluchting heilig.

*Gr.rèma = Hebr. DáBháR

17.Indien God nu net zo'n geschenk
heeft gegeven aan hen zoals ook aan
ons, die vertrouwen op Jezus Christus,
(als)wie zou ik geschieden krachtig
om God te verhinderen?

18.En zij gaven dunkzwaarte aan God
zeggende: dan ook aan de naties
heeft God verandering van besef ten
leven gegeven.

12

19.En zij nu die te keim gelegd* werden
vandaan van de beënging* die geschiedde
bij Stephanus, kwamen door tot
Phoenicië en Cyprus en Antiochië,
met niemand bepratend de woordinbreng*
tenzij afgezonderd met de Judeeërs.

*Gr.diaspeiroo (vgl. diaspora)

*Gr.thlipsis = Hebr. TsáRáH

20.En er geschieden sommigen uit hen
mannen van Cyprus en Cyrenaëus,
die gekomen naar Antiochië praatten
ook tot de Grieken, (als)goednieuws
boodschappend* de machtiger Jezus.

*Gr.logos = Hebr. DáBháR

21.En de hand van de machtiger geschiedde
samen met hen en een veeltallige
boekstaving* die vertrouwden, keerden
zich toe bij de machtiger.

*Gr.euangngelizoo = Hebr.BáShàR

*Gr.arithmos = Hebr. SéPhèR

22.En gehoord werd de woordinbreng
in de oren van de geroepenschap* die
geschiedde in Jeruzalem omtrent hen,
en zij zonden af Barnabas naar
Antiochië,

*Gr.ecclesia = Hebr. QáHáL

23.die komende te geschieden
en ziende de goede gunst* van God
zich verheugde, en toeroept aan
allen met het voorstel van het hart
te blijven bij de machtiger,

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

24.omdat hij geschiedde (als) een man
goed en vol van beluchting heilig en

vertrouwen; en erbij gesteld werd een krioelmenigte aan de maat* voor de machtiger.

25. En hij kwam weg naar Tarsus om op te zoeken Saulus,

26. en gevonden hebbend voerde hij hem naar Antiochië.

En het geschiedde dat zij ook een heel jaar samenvoerden in de geroepenschap en leraarden een krioelmenigte aan de maat, en namen in gebruik voor het eerst in Antiochië de leerlingen (als)Christenen*.

27. En in die dagen kwamen af vandaan van Jeruzalem profeten naar Antiochië.

28. En één-enkele uit hen met de naam Agabus, opgestaan gaf met kentekenen te kennen* door de beluchter dat een honger groot aanstaande was te geschieden op geheel het behuisde (land)*, die ook geschiedde bij Claudius.

29. En naar gelang iemand van de leerlingen wel voer, grensde ieder van hen af tot bediening* om te sturen naar de zuster/broeders die huizen in Judea.

30. En wat zij maakten afzendend tot de ouden* door de hand van Barnabas en Saulus.

13

12.1. En in dat tij* wierp Herodes de koning de handen op om kwaad te doen sommigen vandaan van de ecclesia.

2. En hij pakte weg Jakobus, de broeder van Johannes, met het zwaard.

3. En ziende dat hij geschikt geschiedt voor de Judeeërs, stelde hij erbij om ook mee te nemen Petrus, en de dagen van de ongezuurde (broden) geschieden.

4. Hem ook gevat hebbend stelde hij (hem) in waarhouding*, (hem) overleverend aan vier viertallen legerschareleden* om waar te houden* hem, willende

*Gr. ikanos=Hb. DieJ

*Gr. christianoi = let. christelijken¹¹⁷
κ-17

*Gr. sèmainoo > sèmeion = Hebr.
[AóWT = kenteken

*Gr. oikoumenè, aanvullen gè = land

*Gr. diakonia

*Gr. presbuteros

*Gr. kairos = Hebr. NgÉT κ-18

*Gr. phulakè = Hebr. MieSh'MóWR

*Gr. stratiootès > stratia = He. TsáBáA

*Gr. phulassoo = Hebr. SháM<àR

¹¹⁷ = gezalfdén.

na het paascha hem opvoeren voor het genotenvolk*.

5. Petrus nu werd behoed in de waarhoudplaats*; en gebed is er aangestrekt geschied door de geroepenschap* tot God omtrent hem.

6. En toen Herodes aanstaande was om hem voor te voeren, geschiedde in die nacht Petrus ingeslapen tussen twee legerschareleden gekneveld* met twee kettingen en waarhouders voor de deur behoedden de waarhoudplaats.

7. En zie een werkbode* stond erbij en licht toortsstraalde in de behuizing; en geslagen hebbend de zijkant* van Petrus wekte hem zeggend: sta op in allerijl en af vielen van hem de kettingen uit de handen.

8. En de werkbode sprak tot hem: omgord je en onderknevel jouw sandalen; en hij maakte('t) zo. En hij zegt hem: werp om je gewaad en volg mij.

9. En weggekomen volgde hij, en niet volkende hij dat wat geschiedt waarachtig geschiedt door de werkbode, maar hem dunkt naar een gezicht te kijken.

10. En doorgekomen zijnde de eerste waarhoudplaats en de tweede, kwamen zij bij de ijzeren poort, die heendraagt naar de stad, welke uit zichzelf* geopend werd voor hen. En weggekomen zijnde kwamen zij vooruit één enkele* steeg, en regelrecht ging afstaan de bodewerker vandaan van hem.

11. En Petrus bij zichzelf geschiedend sprak: nu volkèn ik waarachtig, dat heen afzond de machtiger de werkbode van hem en wegpakte mij uit de hand van Herodes en van al-af de ontvangst van het genotenvolk van de Judeeërs.

*Gr.laos = Hebr. NgàM

*Gr.phulakè = Hebr.MieSh'MóWR

*Gr.ecclesia = Hebr.QáHáL(Kehille)

*Gr.deeo = Hebr. AáShàR

*Gr.anggelos = Hebr. MáL'AàK

*Gr.pleuron = Hebr. TsèLàNg

*Gr.automatè

12.En medewetend kwam hij bij het huis van Maria de moeder van Johannes die de roepnaam Marcus heeft, waar zij aan de maat geschieden te hoop gelopen en biddend.

13.En toen hij bonsde* op de deur van de poort, kwam erop toe een heerdienares* om te horen met de naam Rodè,

*Gr.krouoo = Hebr. DálàK

*Gr.paidiskè = Hebr.AámÁH

14.en herkenkend de stem van Petrus deed vanwege vreugde niet open de poort, maar naar binnen gelopen boodschapte zij dat Petrus stond voor de poort.

15.Maar zij spraken tot haar: jij raaskalt. Maar zij was vol vermogen (het) zo te hebben. Maar zij zeiden, de werkbode van hem geschiedt.

16.Maar Petrus bleef bonzen. En toen zij open gedaan hadden, zagen zij hem en zij stonden buiten zichzelf.

17.En turbulerend hen met de hand om te zwijgen voerde hij aan voor hen hoe de machtiger hem had weggevoerd uit de waarhoudplaats en hij sprak: boodschapt aan Jakobus en de broederverwanten deze (dingen). En weggekomen ging hij heen naar een andere opstaanplaats.

18.En toen het dag geworden was, geschiedde er beroering niet weinig bij de legerschareleden, wat nu met Petrus geschied was.

19.Maar Herodes hem gezocht hebbend en niet gevonden, beoordeeld hebbend de waarhouders, beval dat zij afgevoerd werden, en weggekomen vandaan van de Judeeërs baande hij door naar Caesarea.

20.En hij geschiedde twist in gemoede hebbend met de Tyriërs en de Sidoniërs; en zij stelden zich gelijk van gemoed present bij hem. En overtuigd hebbend Blastos die over de slaapplaats van de koning ging, wensten zij vrede*, doordat gevoed werd hun streek vandaan van wat des konings was.

*Gr.eirènè = Hebr. SháLóWM

21.En op een gezette dag toen Herodes

gekleed was in een koninklijk kleding en neerzat op het treeplankier kwam hij 't op de volksmarkt zeggen*.

*Gr.dèmagoreoo

22.En het staatsvolk stemde toe: van God (is) de stem en niet van een mens.

23.Maar dadelijk sloeg hem een werkbode van de machtiger op de drukplek* daarvan dat hij niet heeft gegeven de dunkzwaarte aan God en, geschied als karmozijn-wormspijze, ging hij uit zijn lichaamziel*.

*Gr.anti = Hebr. TáChàT

*Gr.expsuchein

14

24.En het inbrengwoord* van de machtiger nam toe en vermenigvuldigde.

*Gr.logos = Hebr.DáBháR

25.En Barnabas en Saulus keerden om uit Jeruzalem, volledig gemaakt hebbend de dienst*, mede nemende Johannes die aangeroepen wordt (als) Marcus.

*Gr.diakonia

κ-19

13.1. En er geschieden in Antiochië volgens de geroepenschap die geschiedde, profeten en leraren, en wel Barnabas en Simeon die geroepen wordt (als) Niger, en Lucius de Cyrenaeër, en Manaën, die met Herodes de viervorst mede-gevoed was en Saulus

2.En toen zij het dienstwerk deden* voor de machtiger en vastten, sprak de heilige beluchter(-ting)*: grenst af¹¹⁸ voor mij Barnabas en Saulus tot het werk, waartoe ik tevoren geroepen heb hen.

*Gr.leitourgeoo

*Gr.pneuma = Hebr. RuWàCh

3.Toen gevast hebbend en gebeden en gesteld hebbend de handen op hen, hebben zij hen losgelaten.

4.Zij nu, uitgestuurd geworden door de heilige beluchter, kwamen af naar Seleucië en vandaar voeren zij af naar Cyprus,

5.en geschiedend in Salamis, boodschapten zij het inbrengwoord* van God in de synagogen van de Judeeërs; en zij hadden Johannes (als) handlanger.

*Gr.logos = Hebr.DáBháR

6.En doorkomend geheel het eiland, vonden zij een man een bezweerder* een leugenprofeet een Judeeër, aan wie de naam Barjesus is,

*Gr.magos

7.die geschiedde samen met de proconsul

¹¹⁸ Met dit woord begint Paulus zijn brief aan de Romeinen.(NWL)

Sergius Paulus, een onderwezen* man.
Hij, erbij geroepen hebbend Barnabas en
Saulus zocht hij te horen het inbrengwoord*
van God.

*Gr.sunetos = Hebr. SháKáL

*Gr.logos = Hebr.DáBáR

8.Maar hen weerstond Elymas de bezweerder,
want zo wordt vertolkt zijn naam,
zoekend af te keren de proconsul
vandaan van het vertrouwen.

9.Maar Saulus, hij is ook een Paulus,
vol geworden van heilige beluchting,
starend op hem, sprak:

10.Oh stichtzoon van de lasteraar*,
vol van alle bedrog*, vijand** van
alle gerechtigheid*, zou jij niet
ruststoppen afkerend van de neemwegen*
van de machtiger, die rechtuit (zijn).¹¹⁹

*Gr.dolos=Hbr.MieR'MáH; **Gr.echtros=Hebr-AoJéB

*Gr.dikaiosunè = Hebr. TseDáQáH

*Gr.hodos = ehbr. DèRèK

11.En nu zie de-hand van de machtiger
(is) op jou, en jij zult geschieden (als)
een blinde niet kunnende kijken naar de
zon* tot een tij*. En dadelijk viel op hem
verdonkering en duisternis en rondwarende
zocht hij een hand om hem te voeren.

*Gr.hèlios=Hb.ShèMèSh **Gr.kairos=
Hb.NgÉT

12.Toen kreeg de proconsul ziende wat
geschied was vertrouwen, getroffen geraakt
bij de leer van de machtiger.

15

13.En afgevaren vandaan-van Paphos, kwamen
zij die om Paulus heen waren naar Perge in
Pamphilië; maar Johannes , afgeweken zijnde
vandaan van hen, keerde om naar Jeruzalem.

14.En zij doorkomend vandaan van Perge
kwamen te geschieden in Antiocheia in
Pisidië. En gekomen in de synagoge op de dag
van de sabbat zaten zij neer.

15.En na het oplezen¹²⁰ van de wetsuitleg*
en van de profeten* , zonden af de in de
synagoge vooraangaanden tot hen zeggende:
mannen broederverwanten:

*Gr.nomos=Heb.ToWRÁH

*Gr.prophètès=Hb.NàBhieJ

indien er bij jullie geschiedt een inbrengwoord*
van toeroeping, zegt (het). En Paulus
opgestaan en geturbuleerd hebbend met

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

κ-20

¹¹⁹ Deze woorden verwijzen naar Hos.14:10, het laatste vers van dit boek. Het is geen letterlijk citaat.

¹²⁰ Hier staat het Griekse woord 'anagignooskoo', dat letterlijk 'herkennen' betekent, maar functioneert zoals ons woord lezen c.q. voorlezen. Ons woord 'lezen' is een verbastering van het Latijnse woord 'lego' en dat betekent 'verzamelen'; lezen is dus lettertekens verzamelen. In oude teksten werden de woorden immers aaneengeschreven. Om dezelfde reden gebruikt het Grieks daarvoor het woord dat eigenlijk 'herkennen' betekent: lezen is woorden herkennen. Dit Griekse woord is op zijn beurt in het NT de vertaling van het Hebreeuwse QáRáA, dat 'roepen' betekent. Lezen is dus luid (voor)lezend uitroepen. Daarom kiezen we voor de vertaling van het Griekse woord 'oplezen'.

sprak:

mannen Israëlieten en ontzaghebbenden voor God, hoort.

17. De God van dit genotenvolk Israël heeft uitgekozen de omvarenden van ons en het genotenvolk omhoog gebracht in het voorbijgaandhuisbewonerschap* in Egypte en met een arm hoog heeft hij uitgevoerd hen daaruit,¹²²

*Gr.paroikia¹²¹

18. en omstreeks een veertigjarige tijd* in manieren verdragen heeft¹²³ hen in het inbrengenveld*

*Gr.chronos

19. en weggepakt hebbend zeven naties in het land Kanaän, heeft hij in wettig aandeel gegeven¹²⁴ het land van hen.

*Gr.erèmos = he r. MieD'BàR

20. aan jaren omstreeks vier honderd en vijftig.

En na deze (dingen) heeft hij gegeven oordeelstellers* tot Samuël de profeet.

*Gr.kritè = Hebr. ShoPhéTh¹²⁵

21. Van dan af wensten zij een koning¹²⁶ en gegeven heeft aan hen God Saul stichtzoon van Kis, een man uit de stamstaf* van Benjamin, veertig jaren.

*Gr.pulè=Hb.ShèBèTh

22. En verplaatst hebbend hem deed hij opstaan David voor hen tot koning, over wie hij getuigd hebbend sprak:

gevonden heb ik David die van Isai, een man naar mijn hart¹²⁷, die zal maken mijn wil.

23. God heeft vandaan van het kiemsel van deze naar de belofte gevoerd voor Israël een bevrijder Jezus,

¹²¹ Dit woord komt in de LXX weinig voor en is dan de vertaling van 4 Hebr. woorden, vooral van GoLáH (= ontmanteling > ballingschap) en van MáGuWR (= inklamptek > 'woning'). We kennen dit Griekse woord als 'parochie'.

¹²² Hier wordt verwezen naar Ex.14:8.

¹²³ Hier wordt verwezen naar Deut.1:31. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I): . . . draagt-hoog-heen-jou die-JHWH-van-Israël zoals hoog-heen-aan't-dragen-is een-manmenselijke de-stichtzoon-zijner . . . In sommige handschriften van de LXX wordt het Hebreeuwse werkwoord vertaald met het Griekse 'trophophoreoo' = voedend dragen. Paulus citeert hier de handschriften die het Hebreeuws vertalen met 'trophophoreoo' = in manieren verdragen. Dat betekent een inkleuring die de Hebr. tekst zo niet heeft, maar daarmee ook niet strijdig is..

¹²⁴ Hier verwijst Paulus naar Deut.7:1 en Joz.14:2a. met de bewoordingen van de LXX.

¹²⁵ = regelsteller. We proberen hier ook de Griekse concordantie te laten horen. Het Griekse woord wordt elders met 'beoordeelaar' vertaald, omdat het samen hangt met het werkwoord 'krinoo' dat we met 'oordelen' vertalen.

¹²⁶ Verwezen wordt naar wat verteld wordt in I Sam.8.

¹²⁷ Hier wordt verwezen naar I Sam.13;14 en naar Ps.89:21 met de bewoordingen van de Griekse vertaling daarvan in de LXX (Ps.88:21).

24. nadat tevoren verkondigd heeft
Johannes voor de vertegenwending
van zijn intocht de dompeling van
besefverandering voor al-af het
genotenvolk Israël.

25. En als volledig maakte Johannes
de loop, zei hij: (als) wie jullie
veronderstellen dat ik geschied,
geschied ik niet; maar zie hij komt
na mij, van wie ik niet waardig
geschied om de schoen van zijn voeten
los te maken.

26. Mannen broederverwanten,
stichtzonen van de geschiedronde* van
Abraham en wie bij jullie ontzag
hebben voor God aan ons werd
de inbreng* van deze bevrijding
afgezonden.

*Gr. genos = Hebr. DóWR

*Gr. logos = Hebr. DáBhÁR

27. Want wie neerhuizen in Jeruzalem
en de vooraangaanden van hen hebben,
deze niet volkènnend, ook de stemmen van
de profeten die volgens de sabbath
opgelezen worden, (hem) veroordelend,
volledig gemaakt,

28. En geen reden voor sterven gevonden
hebbend, wensten zij dat Pilatus hem zou
oppakken.

29. Maar toen zij al-af gemaakt hadden*
alles wat omtrent hem geschreven was,
pakten zij hem af vandaan van het hout,
en stelden zij (hem) ter gedachtenisplaats*.

*Gr. teleoo=Hb. KálÀL

*Gr. mnèMeion=Hb. QèBèR

*Gr. egeiroo=Hb. KuwM (hiph'il)

*Gr. nekros

30. Maar God deed hem opstaan* uit
lijfdoden*.

31. Die gezien werd op meerdere dagen
door die mede omhoogtraden met hem
vandaan van Galilea naar Jeruzalem,
die nu geschieden (als) zijn getuigen
bij het genotenvolk.

32. Ook wij, die jullie het goede nieuws
boodschappen van de belofte tot de
omvamenden geschied,

33. dat God deze volledig heeft gemaakt
voor ons borelingen, als hij deed opstaan
Jezus, zoals ook in de psalm geschreven
is (nl.) de tweede:

**(als) mijn stichtzoon geschied jij, ik
heb vandaag jou tot geschieden**

gebracht¹²⁸.

34. En dat hij heeft doen opstaan hem uit de lijfdoden, niet meer aanstaande om om te keren naar verderf, heeft hij zo gezegd dit: ik zal geven aan jullie de betrouwbare normgerichtheden van David.¹²⁹

*Gr. nekroi

35. Daarom ook zegt hij in een andere: niet zul jij geven de normgerichte van jou om te zien verderf*.¹³⁰

*Gr. diaphthora=Hebr. SháChieJT

36. David,

voor de eigen geschiedronde* handlanger naar het besluit van God, is ingeslapen* en werd bijgesteld bij de omvamenden zijner en zag verderf.¹³¹

*Gr. genos = Hebr. DóWR

*Gr. koimao = Hebr. SháKàB

37. En hij die God tot opstanding heeft gebracht*, zag geen verderf.

*Gr. egeiroo = Hebr. QuWM (hiph'il)

38. Volkèning nu moet geschieden voor jullie, mannen broederverwanten, dat door deze aan jullie wegduwing van verwaardingen* wordt omgeboodschapt; en vandaan van alle (dingen), waarvan jullie niet de kracht hebben

*Gr. hamaria = Hebr. ChæTháAáH

¹²⁸ Dit is een letterlijk citaat van de Griekse vertaling in de LXX van Psalm 2:7. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1) luidt: . . . *hij zegt tot mij stichtzoon-mijner jij; ik: deze dag baar-ik-jou.*"

¹²⁹ Deze woorden vinden we letterlijk in de Griekse vertaling van de LXX van Jes.55:3. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: . . . *de-goede-gunsten-van DáWieD die betrouwbaar zijn.* De vertaling van het Hebreeuwse woord ChèSèD (= goede-gunst) wijkt hier af van de meest gebruikelijke nl. het Griekse woord charis of charisma. Met de vertaling 'normgericht' proberen we de Griekse concordantie mee te laten spreken. Het Griekse woord 'hosios', dat vaak met 'vroom' wordt vertaald, verraaft een typisch Grieks besef, dat vroom is, wat ook 'hoort' en volgens de norm is. Zo wordt een juist voor het Hebreeuwse zo typerend begrip 'ChèSèD' in de Griekse vertaling van de LXX vervangen door een al even typerend Grieks begrip. Zo wordt de Griekse vertaling wel toegankelijk voor Grieken, maar wordt de toegang tot de veritas hebraïca (de Hebreeuwse waarheid) bemoeilijkt. In het NT wordt deze manier van vertalen vaker gehanteerd. Toch zal de zo bij de Grieken gewekte belangstelling dienen te worden heengeleid naar wat de Hebreeuwse begrippen kenmerken. De omgekeerde weg zal niemand kunnen accepteren. Dat proces van heenleiden naar de Hebreeuwse tekst, is in het NT met behulp van de LXX wel begonnen, maar zeker niet voltooid; en het is nog steeds niet voltooid, mede omdat dit proces te lang en te vaak buiten de aandacht is gekomen.

¹³⁰ Hier wordt Psalm 16:10 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX (Psalm 15:10). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1) luidt: "(*ja niet ben-jij-aan't-verlaten de-lichaamziel-mijner ter-oergroeve;*) *niet-aan't-geven-ben-jij de-goedgunstige-jouwer om-te-zien-een-kuil.*" Twee zaken vallen op: het Hebreeuwse woord ChàSicJD (= goedgunstige) wordt in de LXX vertaald met het Griekse 'hosios', dat we hier om het Griekse idioom te bewaren, met 'normgericht' vertalen. Het is een voorbeeld, hoe door vertalen aan de brontekst zelf vreemde noties (hier dus het typisch Griekse begrip 'norm') worden ingevoerd. De SV vertaalt hier met 'heilig' en ook dat spoort niet met de Hebreeuwse tekst, evenmin 'de trouwe dienaar' uit de NBV. De NB kiest voor 'vrome' en dat is in die vertaling de weergave van het Hebreeuws. Het tweede dat opvalt, is de vertaling van het laatste woord. Het Hebreeuwse woord wordt meestal opgevat, conform de Masoretische klinkers, als 'kuil', maar een andere vocalisatie laat afleiding toe van een werkwoord dat 'verderven' betekent. Dat doet dus de LXX, waarvoor een ongevoeliseerde medeklinkertekst aals bais heeft gediend.

¹³¹ Hier wordt verwezen naar I Kon.2:10, Het is een voorbeeld van bijbeluitleg in de rabbijnse discussies. NB het betreft altijd *discussies* in een gezamenlijk zoeken naar – in dit geval – de figuur van de 'Knecht des Heren', de Gezalfde bij uitstek.

met de wetstuitleg* van Mozes om gerechtvaardigd te worden, 39.in deze wordt alwie vertrouwt gerechtvaardigd.

40.Kijkt dan nu uit, dat niet op komt wat gezegd is in de profeten:

41.**ziet, veronachtzamers, en verwondert je en verschijn niet meer, omdat ik werk een werk in de dagen van jullie, een werk dat jullie niet vertrouwen indien iemand het uiteen zou zetten aan jullie.**¹³²

42.En toen zij uit kwamen¹³³, riepen zij toe om tussen de sabbat in dat bepraat zouden worden voor hen deze woordinbrengen*.

43.En nadat de synagoge los gelaten was, volgende velen van de Judeeërs en van de vererende erbijgekomenen Paulus en Barnabas, die op hen in pratende hen overtuigden te blijven bij de goede-gunst* van God.

44.En bij het gekomen zijn van de sabbat werd ongeveer al-af de stad samen gevoerd om te horen het inbrengwoord* van God.

45.En de Judeeërs ziende de krioelmenigten werden vol ijver en spraken tegen wat door Paulus bepraat was, smaad bewarend.

46.En alles verwoordend spraken Paulus en Barnabas: het geschiedde voor jullie dwingend dat eerst bepraat werd het inbrengwoord* van God. Aangezien jullie wegstellen dit en jullie jezelf niet waardig oordelen voor leven wereldlang, zie wij wenden ons tot de naties*.

47.Want alzo heeft geboden aan ons de machtiger*:

stel je tot een licht van de naties, opdat jij geschiedt tot bevrijding*

*Gr.nomos = Hebr. TóWRaH

*Gr.rèma = Hebr. DáBháR

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

*Gr.logos= Hebr. DáBháR

*Gr.logos = hebr. DáBháR

*Gr.ethnos = Hebr. GóWJ

*Gr.kurios = Hebr.AæNoNáJ

*Gr.sootèria = Hebr. JeShuWNgáH

¹³² Hier wordt Hab.1:5 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: "ziet bij-de-naties en-kijk-toe, en-verbijstert-je, weest verbijsterd; ja het werken van een-werker in-de-dagen-van-jullie, niet zijn-jullie-aan't-vertrouwen ja het is-aan't-geboekstaafd worden.". De vertalers van de LXX hebben bij 'veronachtzamers' een Hebreeuws woord voor zich gehad (gezien?), dat een medeklinker (nl. de D – DáLèT) meer had.

¹³³ nl. uit de synagoge: deze woorden werden er dan ook in latere handschriften tussen gevoegd.

tot het einde* van het land.¹³⁴

48.En toen de naties (dit) hoorden, verheugden zij zich en gaven dunkzwaarte aan het inbrengwoord van de machtiger. En daar vertrouwden zovelen er ingezet waren tot leven wereldlang.

49.En uitgedragen werd het inbrengwoord* van de machtiger door geheel de streek.

50.Maar de Judeeërs spoorden aan de vererende vrouwen goed van houding en de eersten van de stad, en zij verwekten vervolging tegen Paulus en Barnabas en zij wierpen uit hen vandaan van hun grenzen.

51.En zij afgebonkt hebbend* het schurkstof* van de voeten op hen kwamen naar Ikonium;

52.En de leerlingen wedren vervuld van vreugde* en beluchting heilig.

14.1. En het geschiedde in Ikonium, dat zij volgens hetzelfde binnenkwamen in de synagoge van de Judeeërs en praatten also zodat vertrouwden en van de Judeeërs en van de Grieken veel volte (werd).

2.Maar de onovertuigde Judeeërs verwekten en maakten kwaad de lichaamzielen* van de naties tegen de broederverwanten.

3.Een tijd* aan de maat** baanden zij rond alles verwoordend omtrent de machtiger, die getuigt omtrent het inbrengwoord* van de goedegunst* van hem, gevende dat kentekenen* en godsblijken* geschieden door hun handen.

4.En gespleten* werd de volte van de stad en deze geschieden samen met de Judeeërs, maar gene samen met de afgezondenen*.

5.En toen er een gedrang geschiedde van naties en Judeeërs samen met

*Gr.eschatos(hier)= Hebr. QeTséH

*Gr.ektinassoo = Hebr. NáNgàR

*Gr.koniorton = Hebr. AáBhàQ

*Gr.Chara = Hebr.SsieM'CháH

κ-21

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

*Gr.chronos; **Gr.hikanos=Hebr.DieJ

*Gr.logs = hebr. DáBháR

*Gr.Charis = Hebr. ChèSèD

*Gr.sèmeion = hebr. AóWT

*Gr.teras = Hebr. MóWPhéT

*Gr.schizoo = Hebr. BáQàNg

*Gr.apostoloi

¹³⁴ Hier wordt Jes.49:6b geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt (zie BAND II): “ . . . en-voorts-ben-ik-aan't-geven-jou tot-eeen-licht aan-naties, om-te-geschieden tot bevrijding tot-het einde- van het land”

hun vooraangaanden om te
brutaliseren en stenen te werpen
naar hen,

16

6. (dit)samenziende, vluchtten zij
heen naar de steden van Lycaonië,
Lystra en Derbe en omstreek.

7. En daar geschieden zij goednieuws
boodschappend.

κ-22

8. En iemand een man zat krachteloos
bij Lystraniërs aan de voeten,
hinkend* vanaf de buik van zijn moeder,
die nog nooit rondgeschreden had.

*Gr. Choolos = Hebr. PieSèàCh

9. Deze hoorde Paulus praten, die
gestaard hebbend naar hem en gezien
dat hij vertrouwen heeft om bevrijd
te worden,

10. sprak met een grote stem:
sta op op jouw voeten¹³⁵ juist.

En hij sprong op en schreed rond.

11. En de krioelmenigten, gezien
hebbend wat gemaakt had Paulus,
droegen hoog heen hun stem
tot de Lycaoniërs, zeggende:
de goden, gelijk geworden aan
mensen, traden neer tot ons;

12. En zij riepen tot Barnabas
Zeus en tot Paulus Hermes,
aangezien hij geschiedde voerende
het inbrengwoord.

13. En de priester* van Zeus die
geschiedt voor de stad, ossen*
en kransen bij de poorten
aangedragen hebbend, wilde hij
samen met de krioelmenigten
slachten.

*Gr. hiercus = hebr. KoHèN

14. Maar de afgezondenen Barnabas
en Paulus (dit)horende, uiteen
gescheurd hebbend hun eigen
gewaden, voetbladhuften in de
krioelmenigte, schreeuwende,

15. en zeggend: mannen waarom
maken jullie deze (dingen)?
Ook wij geschieden (als)mensen
gelijk van leed met jullie, goed-

¹³⁵ Deze woorden staan net zo in de Griekse vertaling in de LXX van Ez.2:1, waarmee het roepingsverhaal van Ezechiël begint, waarin hij de opdracht krijgt de tegen JHWH opstandige Israëlieten en andere naties te prediken.

nieuwsboodschappend, dat jullie je vandaan van deze vlagen* toekeren tot God die leeft,

die gemaakt heeft de hemel en het land en de zee en al-af wat in hen¹³⁶ (is).

16. die in de verleden¹³⁷ geschiedronden* toeliet dat al-af de naties* heengingen op hun neemwegen*.

17. En toch heeft hij zich niet onbetuigd weggeduwd, goed werkend, van de hemel aan jullie regenval gevend en tijen* (die) vruchtdragend(zijn), vullend met voeding en vrolijkheid jullie harten.

18. En deze (dingen) zeggend hebben zij te nauwer nood gestopt de krioelmenigten zodat zij niet slachtten voor hen.

19. Maar erbij kwamen vandaan van Antiochië en Ikonium Judeeërs, en overtuigend de krioelmenigten, en gestenigd hebbend Paulus, sleepten* zij (hem) buiten de stad, uitlegend* dat hij gestorven was.

20. Maar toen hem omsingelden* de leerlingen, ging hij in, opgestaan*, naar de stad. En de volgende morgen kwam hij weg samen met Barnabas naar Derbe.

21. En goednieuwsboodschappend die stad en leerlingen gemaakt hebbend aan de maat, keerden zij om naar Lystra en naar Ikonium en Antiochië, 22. ondersteunend de lichaamzielen* van de leerlingen, toeroepend te blijven in het vertrouwen, en dat “ het noodzakelijk is dat wij door vele beëngingen binnen komen in het koninkrijk van God.

23. Met de hand aangewezen hebbend aan hen ouderen, gebeden hebbend met vasten stelden zij hen in de bewaring van de machtiger op wie

*Gr.mataios = Hebr. HèBhèL

*Gr.genos = Hebr. DóWR

*Gr.hodos = Hebr. DèRèK

*Gr.kairos Hebr. NgéT

*Gr.suroo = Hebr. SáChàBh

*Gr.nomizoo = Hebr. JáRáH

*Gr.kukloöo= Hebr. SáBàB

*Gr.anistèmi = Hebr. QuWM

¹³⁶ Hier wordt Ex.20:11 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX. Vrijwel dezelfde woorden vinden we ook in Ps.146:6 (LXX 145:6) en Neh.9:6. Het Grieks volgt hier de Hebreeuwse tekst op de voet.

¹³⁷ Hier staat het volt.deelwoord van het Gr. werkwoord ‘paroichomai’. Het Gr. werkwoord ‘oichomai’ is een woord voor ‘gaan’ zoals in het Nederl. het woord ‘lijden’ oorspronkelijk ook een woord voor ‘gaan’ is met als strekking ‘ergens door heen gaan’ (ofwel in het Nederl. ‘doormaken’). Dit woord ‘lijden’ vinden we in ‘overlijden’, maar ook in het woord ‘verleden’.

zij vertrouwd hebben.

17

24.En Pisidië doorgelopen,
kwamen zij naar Pamohilië;

25.en bepraat hebbend in Perge
het inbrenghwoord*, traden zij
omlaag naar Attalië,

26.en vandaar voeren zij af
naar Antiochië waar zij
overgeleverd waren door de goede
gunst* van God tot het werk dat
zij volledig hadden gemaakt.

27.En daar tot geschieden gekomen
en samengevoerd hebbend de
geroepenshap*, legden zij
voor* hoeveel maakte God met hen,
en dat hij geopend heeft voor de
naties* de deur van vertrouwen.

28.En zij baanden daar rond niet
weinig tijd* samen met de leerlingen.

15.1. En sommigen, afgekomen
vandaan van Judea leraarden de
broederverwanten dit: “indien jullie
niet besneden worden naar de
gewoonte* van Mozes, hebben jullie
niet de kracht om bevrijd* te worden”.

2.En toen er geschiedde opstandigheid
en uitzoekerij niet weinig bij Pauluis
en Barnabas tot hen, hebben zij ertoe
aangezet* dat Paulus en Barnabas en
sommige anderen uit hen neertraden
tot afgezonden en ouderen in
Jeruzalem omtrent dit uitzoekpunt.

3.Zij nu vooruitgestuurd door de
geroepenshap gingen vooraan en
Phoenicië en Samaria verder aanvoerd
de toekering van de naties*, en
zij maakten de vreugde groot voor
al de broeder/zusterverwanten.

4.En tot geschieden gekomen te
Jeruzalem werden zij opgenomen
door de geroepenshap en de
afgezonden* en de ouderen, en zij
legden voor* hoeveel God maakte
met hen.

5.En buiten zichzelf stonden sommigen
van de vertrouwend geworden
wegpakkerij* van de pharizeeën,
zeggende, dat het noodzakelijk is

*Gr.logos = hebr. DáBháR

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

*Gr.ecclesia = Hebr. QáHáL

*Gr.anangngelloo = Hebr. NáGàD

*Gr.ethnos = Hebr. GóWJ

*Gr.chronos

κ-23

*Gr.ethos

*Gr.sooizoo = Hebr. JáShàNg

*Gr.tassoo = Hebr. SsieJM

*Gr.ethnos = Hebr. GóWJ

*Gr.apostolos

*Gr.anangngelloo = Hebr. NáGàD

*Gr.hairesis = heresie

hen te besnijden en de boodschap te geven te hoeden de wetsuitleg* van Mozes.

*Gr.nomos = Hebr.ToRaH

6.En samengevoerd werden de afgezondenen en de ouderen om te zien omtrent dit inbrengwoord*.

*Gr.logos = Hebr.DáBháR

7.En toen veel uitzoekerij geschiedde, stond Petrus op en sprak tot hen: mannen broederverwanten, jullie verstaan dat vandaan-van de dagen vooraangaande bij jullie God heeft uitgekozen dat door mijn mond de naties hoorden het inbrengwoord van de goednieuwsboodschap en vertrouwden.

8.En de hartenvolkènnende God betuigde zich aan hen gevende de beluchter de heilige zoals ook aan ons.

9.En niet oordeelde hij (anders) tussen ons en ook hen, gereinigd hebbend door het vertrouwen de harten van hen.

10.Nu dan, wat beproeven* jullie God, op te leggen een juk* op de hals** van de leerlingen, dat ook niet onze omvarenden en wij vermogen te tillen?

*Gr.peirazoo = Hebr. NáSáH

*Gr.zugos=Hebr.NgóWL; ** trachèlos = [Hebr. TsóWRàAR

11.Maar door de goede-gunst* van de machtiger Jezus vertrouwen wij bevrijd te worden op welke manier ook zij.¹³⁸

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

12.En zij zwegen*, al-af de volte, en zij hoorden Barnabas en Paulus uiteen zetten, hoeveel gemaakt had God aan kentekenen* en godsblijken** bij de naties door hen.

*Gr.sigao=Hebr.CháRàSh

*Gr.sèmeion=Hebr. AóWT; **Gr.teras= [Hebr.MóWPhÉT

13.Maar na het zwijgen van hen boog zich toe Jakobus zeggend: mannen broederverwanten, hoort naar mij.

14.Simon zetten uiteen hoe voor het eerst

¹³⁸ Zo'n uitspraak als deze (en er staan meer vergelijkbare uitspraken in het NT) kan niet anders verstaan worden, dan de erkenning en aanvaarding van de boodschap van de profeten en ook van de Torah (denk aan Deuteronomium!), dat de Joodse gemeenschap essentieel tekort schiet bij het nakomen van de stelregels en geboden en dat dit de teloorgang van de Joodse gemeenschap betekent, tenzij zij bevrijd **wordt!** En sdie bevrijding belichaamt en verkondigt de machtiger Jezus, als Gezalfde. Door die bevrijding ontvangt de Joodse gemeenschap de kracht – dat is: de beluchter, c.q..de beluchting, de heilige pneuma c.q. RuWàCh - om zich toch er toe te zetten om de Torah te praktiseren: want daar gaat het om in Talmoed en Evangelie: om DIE praxis. En Joden en niet Joden worden door de Messias in dezelfde spanning geplaatst met dezelfde opdracht: die praxis. Waar Joden te kort schieten, schieten niet joden niet minder te kort. We delen in elkaar schuld. Maar de volgorde blijft: eerst de Jood en dan de niet Jood, eerst in de schuld en dan ook in de bevrijding. Zo begrepen en verstaan had de boodschap van dit zogenaamde apostelconvent nooit tot een uiteengaan van Joden en niet Joden kunnen en mogen leiden. Dit schisma is volstrekt onbijbels!: en dat hadden juist niet Joden moeten en kunnen beseffen!

God toezicht hield aan te nemen uit de naties* een genotenvolk** voor zijn naam*.

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ; **Gr.laos=
*Gr.onoma = Hebr.Shém [Hebr.Ngàm

15.En daarmee stemmen overeen de inbrengwoorden* van de profeten, zoals geschreven is:

*Gr.logos = Hebr.DáBháR

16.Na deze (dingen) zal ik weerkeren en weer huisbouwen de tent van David die gevallen is en wat omgekeerd is van haar weer huisbouwen en haar weer juist doen zijn,

17.opdat zouden zoeken de overigen van de mensen de machtiger en al-af de naties omdat (op wie) toegeroepen wordt op hen mijn naam,

18.zegt de machtiger die maakt deze (dingen) volkènd vanaf wereldlang.¹³⁹

19.Daarom oordeel ik om niet te verkrielen wie vandaan van de naties zich toekeren tot God, maar hen toezenden zich te onthouden van de bezoedelingen van de idolen en van hoererij en van het versmoorde en van het bloed.

21.Want Mozes heeft uit de vooraangaande geschiedronden* naar stad wie hem verkondigen, in de synagogen volgens alle sabbath oplezende.

*Gr.genos = Hebr. DóWR

22.Toen dunkte het de afgezonden en de ouden met geheel de geroepenschap (goed) uit hen uitgekozen mannen te sturen naar Antiochië samen met Paulus en Barnabas, Judas die aangeroepen wordt (als)Barsabbas en Silas, mannen die aanvoerders zijn bij de broeder/zusterverwanten,

23.schrijvende door hen:

“De afgezonden en de ouden, broederverwanten, aan de

¹³⁹ Hier wordt Amos 9:11 geciteerd volgens de uitvoeriger versie dan de versie in de Hebreeuwse tekst, maar met behoorlijke verschillen in de Griekse bewoordingen. De herkomst van deze Griekse tekst is niet bekend. Mogelijk heeft Lucas hier naar de inhoud uit het hoofd geciteerd en andere Griekse woorden gebruikt. Amos 9:11 is een belangrijke tekst in de rabbijnse discussies over de Messiaanse koning uit het huis van David. Zowel deze Griekse versie als die van de LXX wijken bovendien nogal af van de Hebreeuwse tekst. Die luidt letterlijk vertaald (zie BAND II): “op-de-dag (nl.)die, ben-ik-aan't-doen-opstaan enwel-de-velchthut(SoeKKáH)-van-David die neergevallen is; en-voorts-ben-ik-aan't-ommuren enwel-de-reten-daarvan: en-het-gesloopte-daarvan aan't-doen-opstaan, en voorts-ben-ik-aa't-stichten-haar wereldlang! Ter-toebuiging-daaraan-dat zij-aan't-wegvangen-zijn enwel-een-restant-van AêDóWM en-van-al-af-de-naties, van-wie-geldt-dat~wordt-geroepen de-naam-mijner over-hen, konde-v an~die-JHWH-van-Israël die-maakt-dit.”

broederverwanten volgens Antiochië en Syrië en Cilicië die(zijn) uit de naties, verheug jullie¹⁴⁰ .

24.Aangezien wij gehoord hebben, dat sommigen uit ons jullie in beroering hebben gebracht met inbrengwoorden* jullie lichaamzielen* in het ongerede brengend, met wat wij niet stelden,

25.dunkte het ons goed, gelijk van gemoed geschiedend, uitgekozen mannen te sturen tot jullie met onze beminde Barnabas en Paulus,

26.mensen die overgeleverd hebben hun lichaamzielen om de naam van onze machtiger Jezus Christus.

27.Afgezonden hebben wij nu Judas en Silas, ook hen door een inbrengwoord voorleggend* dezelfde (dingen).

28.Want het dunkte goed de heilige beluchter en ons niets meer op te leggen aan jullie aan zware belasting behalve deze (dingen) uit dwang,

29.zich onthouden van idooloffers en van bloed* en van vermoorden en van hoererij. Je hiervoor hoedend, zullen jullie voor jezelf het goede tot je zaak maken. Sterkte!

30.Zij nu, losgemaakt geworden, kwamen heen naar Antiochië en samenvoerende de volte hebben zij afgegeven de zendbrief*.

31.En voorlezende verheugden zij zich bij de toeroep.

32.En Judas en Silas, ook zelf (als)profeten geschiedende, riepen toe met veel inbreng* de broederverwanten en ondersteunden.

33.En tijd* gemaakt hebbend, werden zij losgemaakt met vrede* vandaan van de broeder/zusterwantsen tot wie hen afgezonden hadden.

[34.Maar het dunkte Silas goed bij hen te verblijven.]¹⁴¹

35.Maar Paulus en Barnabas baanden rond in Antiochië, lerarende en goednieuws boodschappend* ook samen met vele anderen

*Gr.logos = hebr. DáBháR

*Gr.psuchè = Hebr.NèPhèSh

*Gr.apangngelloo=Hebr.NáGàD

*Gr.haima=Hebr.DáM=roods

*Gr.epistolè

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.chronos

*Gr.eirènè = Hebr. SháLóWM

*Gr.euanggelizoo=Hebr.BáAShàR

¹⁴⁰ Grieks 'Chairein', het is een groet en equivalent van het Hebreeuwse SháLóWM en het latijnse 'ave'.

¹⁴¹ Deze regel ontbreekt in de meest gezaghebbende handschriften. Maar de nummering van de verzen heeft men niet aangepast. Deze regel komt nog wel voor in de Statenvertaling.

de inbreng van de machtiger.

36.En na enkele dagen sprak tot Barnabas Paulus: laten wij dan ons toekerend toezicht gaan houden* op de broeder/zuster-
verwanten volgens elke stad, waarin wij ombodschapten de inbreng van de machtiger, hoe zij het hebben.

*Gr.episkopeoo= Hebr. PáQàD

37.En Barnabas besloot om ook mee te nemen Johannes, die Marcus geroepen wordt.

38.Maar Paulus achtte het waardiger om hem die afstand nam vandaan van hen vandaan van Pamphilië en niet mee kwam met hen tot het werk, niet mee te nemen.

39.En er geschiedde aanscherping, zodat zij zich afzonderden van elkaar en Barnabas meenam Marcus om uit te varen naar Cyprus.

18

40.Maar Paulus uitgekozen hebbend Silas kwam weg, overgeleverd aan de goede gunst* van de machtiger door de broedeverwanten.

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

41.En ging vooraan door Syrië en Cilicië ondersteunend de geroepenschappen.

16.1. En hij kwam (mensen) tegen ook in Derbe en in Lystra; en zie een zeker leerling geschiedde daar met de naam Timotheus, stichtzoon* van een trouwe Joodse vrouw maar een Helleense vader,
2.die betuigd werd door de broederverwanten in Lystra en Ikonium.

κ-24

3.Paulus wilde dat hij met hem wegkwam, en hem genomen hebbend besneed hij hem om de Judeeërs die geschieden in dese opstaanplaatsen*, want zij volkenden allen dat zijn omvamende (als) een Helleen voorhanden was.

*Gr.huios = Hebr.BÉN

4.En toen zij heen gingen door de steden, leverden zij aan hen over om waar te houden* de goeddunkens die beoordeeld waren door de afgezonden en ouderen in Jeruzalem.
5.En de geroepenschappen* werden degelijk in het vertrouwen en werden te over in boekstaving* dagelijks.

*Gr.tops=Hebr.MáQóWM

6.En zij kwamen heen door Phrygië en de Galatische streek, verhinderd geworden

*Gr.phulassoo = hebr. SháMàR

*Gr.ecclesia=Hebr.QáHàL (=Kehille)

*Gr.arithmos=Hebr.MieS'PhàR

door de heilige beluchter* om te bepraten het inbrengwoord in Azië.

7.En gekomen langs Mysië, beproefden* zij naar Bithinië heen te gaan, en niet liet het hun toe de beluchting van Jezus;

8.toen zij voorbij Mysië kwamen, traden zij omlaag naar Troas.

9.En een gezicht werd s'nachts voor Paulus zichtbaar, een man, een Macedoniër, iemand geschiedde staande en toeroepend hem, zeggend: treed door naar Macedonië, help ons.

10.En toen hij het gezicht gezien had, zochten wij¹⁴² regelrecht weg te komen naar Macedonië, instruerend dat God erbij geroepen heeft ons om goednieuws te boodschappen* aan hen.

11.En omhoog gevoerd wordend vandaan van Troas,liepen wij snel regelrecht naar Samothrace, en de volgende dag naar Neapolis en vandaar naar Philippi,

12.dat geschiedt (als) het eerste stad van het deel Macedonië, een kolonie*. En wij geschieden in deze stad, rond banend enkele dagen.

13.En de dag van de sabbat kwamen wij weg naar buiten de stad langs de rivier* waar wij uitlegden dat het gebod geschiedde en neerzittend praatten wij met de samenkomende vrouwen.

14.En een zekere vrouw, met de naam Lida, blauwroodverkoopster van de stad Thyatira, vererend God, hoorde, van wie de machtiger geopend had om vast te houden de door Paulus beprate (dingen).

15.En toen zij gedompeld werd* en haar huis, riep zij toe, zeggende: indien jullie hebben geoordeeld dat ik trouw aan de machtiger geschied, binnenkomend in mijn huis, blijft. En zij was krachtdadig naar ons.

16.En het geschiedde toen wij heengingen tot het gebed, dat een zekere heerdienares*,

*Gr.pneuma = Hebr. RuWàCh

*Gr.peirazoo = Hebr. NáSáH

*Gr.euangelizomai

*Gr.koloonia = Lat.collonia

*Gr.potamos = Hebr. JáAieR

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBhàL

¹⁴² Dit onverwachte 'wij' in deze en enkele andere teksten laat horen, dat de (latere) schrijver van dit boek toen zelf meereisde. Volgens de traditie is dat Lucas.

hebbende een pythische beluchting¹⁴³, ons tegemoet ging, die veel werkzaamheid voorhield voor haar machtigers* als zij voorspelde*.

17. Zij, die achtervolgde Paulus en ons, schreeuwde* zeggende: deze mensen geschieden (als) heerdienaren* van God de opperste, die rondboodschappen aan ons een neemweg* van bevrijding**.

18. En dit maakte zij op vele dagen. En Paulus tobberend geworden en zich toegekeerd hebbend sprak tot de beluchter(-ing)*: ik breng jou de boodschap in naam van Jezus Christus om weg te komen vandaan van haar. En hij is weg gekomen op dat uur.

19. En haar machtigers ziende dat weg gekomen was hun hoop op werkzaamheden, opnemend Paulus en Silas sleurden(hen) naar de markt tot de vooraangaanden*,

20. en hen voorvoerend aan legerschareleiders* spraken zij: deze mensen doen afdeinzen* onze stad, (als) Judeeërs voor handen zijnde,

21. en zij boodschappen gewoonten¹⁴⁴, die wij niet bevoegd zijn in ons op te nemen of te maken, daar wij (als) Romeinen geschieden.

22. En mede erbij stond de krioelmenigte op tegen hen. En de legerschareleiders afscheurend van hen de gewaden bevalen af te staven, en opleggend aan hen vele slagen wierpen zij hen in het waarhoudhuis*, de boodschap meegevend aan de knevelwaarhouder om onwankelbaar te behoeden hen.

24. Die zodanige boodschap aangenomen hebbend wierp hen in binnenste waarhouding en maakte hun voeten onwankelbaar vast aan het hout.

25. En ongeveer te middernacht liedzongen* Paulus en Silas biddende,

*Gr.kurios=Hebr. AæDoNieJ

*Gr.manteuoo=Hebr.QáSàM

*Gr.krazoo=Hebr.TsáNgàQ

*Gr.doulos=Hebr. NgèBhèD

*Gr.hodos=Hebr.DèRèK; **Gr.sootèria
[=Hebr.TeShuWNgáH

*Gr.pnuema=Hb.RuWàCh

*Gr.archoon

*Gr.stratègos.

*Gr.ektarassoo=Hebr.NgàRàTs

*Gr.phulakè = Hebr.MieSh'MeRáH

*Gr.humnoöo

¹⁴³ Het is de naam van de draak of slang die het orakel van Delphi bewaakte en het werd een begrip dat waarzeggerij aanduidt.

¹⁴⁴ Paulus en Silas worden dus veroordeeld omdat zij Joden c.q. Judeeërs zijn d.w.z. om het Joodse 'ethos', hun levens gewoonten, waarmee zij in het hele Romeinse Rijk opvallen.

luisterden toe naar hen de geknevelden.

26. Maar plotseling geschiedde er een turbulentie* groot zodat wankelden de grondvesten* van het knevelhuis en geopend werden dadelijk alle deuren en van allen de knevels* werden afgeduwd.

*Gr. seismos+hebr. SheNgàR
*Gr. themelion=Hebr. MáSæD

*Gr. desmos=Hebr. ÀàSuWR

27. En uit de slaap geschied en ziende de geopende deuren van het waarhoudhuis, was de knevelwaarhouder, uitgehaald hebbend het zwaard aanstaande zichzelf aan te pakken¹⁴⁵, uitleggend dat weggevlucht waren de geknevelden.

28. Maar Paulus stemde aan met een grote stem, zeggend: doe geenszins jouszelf een kwade zaak, want wij allen geschieden hierbinnen.

29. En licht gewenst hebbend, kwam hij op de voeten en rillend geschiedend, viel hij toe voor Paulus en Silas.

30. En heengevoerd hebbend hen naar buiten, beweerde hij: machtigers*, wat is mij noodzakelijk om te maken opdat ik bevrijd word*.

*Gr. kirios=Hebr. AæDoNiej

*Gr. sooizoo=Hebr. JáShàNg

31. En zij spraken: vertrouw op de machtiger Jezus

32. en jij zult bevrijd worden jij en jou huis*. En zij bepraatten met hem het inbrengwoord* van God samen met allen in zijn huis.

*Gr. oikos=Hebr. BéJT

*Gr. logos=Hebr. DáBháR

33. En meegenomen hebbend hen in dat uur van de nacht, waste hij (hen) vanwege de slagen* en hij werd gedompeld hij en allen van hem dadelijk.

*Gr. plègè=Hebr. MáKháH

34. En heengevoerd hebbend hen naar het huis heeft hij opgesteld een tafel en hij juichte voor het hele huis vertrouwd hebbend op God.

35. En toen dag geschiedde zonden af de legerschareleiders de stamstafhouders¹⁴⁶ zeggende: laat los die mensen.

36. En de knevelwaarhouder boodschapte die inbrengwoorden aan Paulus dat de legerschareleiders hadden afgezonden opdat jullie losgelaten werden. Welnu

¹⁴⁵ In de zin van 'ombrengen'.

¹⁴⁶ Een titel voor een Romeinse beambte die de (stam)staf droeg om aan te geven dat hij bij de rechtspraak betrokken was. Het Griekse 'rabdos' is de vaste vertaling van het Hebreeuwse ShèBhèTh = stamstaf.

wegkomend gaat heen in vrede.

37. Maar Paulus beweerde tot hen: ons toegetakeld hebbend voor het familiepubliek onveroordeeld als Romeinse mensen voorhanden zijnde, hebben zij ons geworpen in het waarhoudhuis. En nu werpen zij heimelijk ons uit? Niet immers: maar zelf komende moeten zij ons hieruit voeren.

38. En stamstafhouders boodschapten aan de legerschareleiders deze woordinbrengen*. En zij kregen ontzag gehoord hebbend dat zij (als) Romeinen geschieden.

*Gr.rèma= (ook) Hebr.DóBháR

39. En komende riepen zij hen toe en (hen)naar buiten voerend vroegen zij weg te komen vandaan de stad.

40. Weggekomen vandaan het waarhoudhuis kwamen zij binnen bij Lydia en ziende de broeder/zusterverwanten riepen zij hen toe en kwamen weg.

19

17.1. En de-weg genomen hebbend door Amphipolis en Apollonia kwamen zij naar Thessalonika, waar een synagoge van de Judeeërs geschiedde.

κ-25

2. En naar wat gewoonte was voor Paulus, ging hij in bij hen en op drie sabbatten sprak hij hen aan vandaan de schriften,

3. Openend en bewaarstellend, dat het noodzakelijk is dat de gezalfde* lijdt en opstaan uit de lijfdoden* en dat deze geschiedt (als) de gezalfde: Jezus, die ik omboodschap voor jullie.

*Gr.christos=Hebr.MàShiàCh

*Gr.nekros

4. En sommigen uit hen hebben vertrouwen geschonken en werden toebedeeld aan Paulus en aan Silas, en vererende Grieken een menigte veel. En van de eerste vrouwen niet weinig.

5. Maar de ijverende Judeeërs, tot zich nemende van de markten sommige slechten en gekrioel makend brachten tot getier de stad, en staande bij het huis van Jason, zochten zij hen voor te voeren in familiepubliek;

6. Hen niet gevonden hebbend sleepten* zij Jason en sommige broederverwanten bij de stadsvooraangaanden, schreeuwend dat deze het huisbewoonde* (land) tot

*Gr.suroo=Hebr.SóChàB

*Gr.oikoumenè (+gè=land)

opstaan brengen, die Jason onderdak geeft.

7.En (dat) zij allen in tegen de goeddunkens van Caesar* zaken doen, zeggend dat er een ander (als)koning geschiedt: Jezus.

*Gr.kaisar=Lat.Caesar=Ned.keizer

8.en zij brachten in beroering de krioelmenigte en de stadsvooraangaanden die hoorden deze (dingen) en nemend wat aan de maat was van de kant van Jason en van de overigen, lieten zij hen los.

10.Maar de broedevrverwanten hebben regelrecht door de nacht uitgestuurd en Paulus en Silas naar Berea, die komend te geschieden zijn naar de synagoge van de Judeeërs heengegaan.

11.En deze geschieden (als)betere geschiedronden* van die in Thessaloniki, zij ontvingen het inbrengwoord* met alle moed, dagelijks beoordeelend de schriften of zij hadden deze (dingen) zo.

*Gr.genea=Hebr.DóWR

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

12.Velen nu uit hen vertrouwden en van de Griekse vrouwen van goede houding en van de mannen niet weinigen.

13.Maar als de Judeeërs die vandaan van Thessaloniki volkènden, dat ook in Berea werd rondgeboodschaft door Paulus het inbrengwoord* van God, kwamen zij ook daar doende wankelen en in beroering brengend de krioelmenigten.

*Gr.logos=Hebr.DáBáR

14.En regelrecht toen zonden Paulus weg de broederverwanten om heen te gaan tot op de zee. Maar en Silas en Timotheüs verbleven daar.

15.En zij die Paulus aanstelden voerden hem tot Athene, en aannemend het gebod* tot Silas en Timotheüs opdat zij zo ijlings kwamen tot hem, kwamen zij weg.

*Gr.entolè=Hebr,MieTs'WáH

20

16.Terwijl Paulus hun ontvangst bereidde, werd aangescherpt zijn beluchting* in hem, beschouwend de stad die (als)idoolzuchtig geschiedde.

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

κ-26

17.En hij nu sprak aan in de synagoge de Judeeërs en de vereerders en op de markt op elke dag tot de toevalligen.

18.Maar sommigen en van de Epicureese

en van de Stoïcijnse filosofen
wierpen zich samen op hem,
en sommigen zeiden: wat zou
die inbrengwoord-zaaier willen
zeggen? Maar anderen: hij dunkt
van vreemde demonen (als)
rondboodschapper te geschieden,
omdat hij Jezus en de opstanding
als goednieuwsboodschapte*.

*Gr.euanggelizoo=Hebr.BáShàR

19.En bij zich nemende voerden
zij hem op de Areopagus, zeggende:
Hebben wij de kracht om te volkènnen
welke is de nieuwe leer* door jou
bepraat?

*Gr.didachè, van Hebr.LáMàD

20.Want sommige vreemd aandoende
(dingen) draag jij aan ten gehore aan
ons; wij besluiten om te volkènnen
wat toch (als)deze (dingen) wil geschieden.

21.En alle Atheners en de vreemde
staatsbijwoners hielden tot niets anders
goed tij dan iets te zeggen of te horen
dat nieuwer was.

22.En Paulus staande in het midden
van de Areopagus beweerde:
mannen van Athene, volgens alles
als meer demonvrezend beschouw
ik jullie.

23.Want doorkomend en aanschouwend
jullie eerbiedwaardigheden, vond ik
een altaar* waarop opgeschreven was:
EEN ONVOLKENDE GOD. Wie jullie nu
niet volkènnende vereren*, dar rond-
boodschap ik aan jullie.

*Gr.Boomom

*Gr.sebesthai=(ook)Hebr.JáRéA

24.De God die gemaakt heeft de
ordentelijkheid* en alles wat daarin(is),
deze voorhanden zijnde machtiger*
van hemel en land huiswoont niet in
handgemaakte tehuizen*,

*Gr.kosmos

*Gr.kurios=Hebr.AæDoNáJ

*Gr.naos=Hebr.HéJKáL

25.wordt ook niet door handen van
mensen verpleegd* omdat hij (iets)
nodig heeft, hij zelf geeft allen leven
en luchten* en alle (dingen).¹⁴⁷

*Gr.therapeuoo

*Gr.pnoè = (hier)Hebr.NeSháMáH

*Gr.heis=Hebr.AèChád

26.En hij maakte uit één-enkele*
alle natie van mensen om te huiswonen
op alaf de vertegenwending* van het
land, begrensd hebbend tevoren gezette
tijden*, afgegrensd hebbend hun huiswonen,

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

*Gr.kairos=Hebr.NgéT

¹⁴⁷ Paulus' woordkeuze herinnert aan teksten uit Jesaja, zoals Jes.42:5

27. om te zoeken God, of zij hem tasten zouden en vinden, terwijl hij niet ver vandaan van één ieder van ons voorhanden is.

28. Want in hem leven wij en bewegen wij en geschieden wij, zoals ook sommigen van wie volgens jullie poëten* zijn hebben gezegd: **want (als)geschiedronde* van hem geschieden wij.**¹⁴⁸

*Gr. poiètès = letterl.: maker

*Gr. genos=Hebr. DóWR

29. Wij, voorhanden zijnde (als) geschiedronden van God, zijn niet verplicht uit te leggen, dat de godheid aan goud of zilver of steen, spitsmerk van de kunde en het gemoed van een mens, gelijk geschiedt.

30. God nu, de tijden* van niet-volkennen overziende, boodschapt thans aan de mensen, dat allen alom van besef veranderen,

*Gr. chronoi

31. daarom omdat hij deed staan een dag waarop hij aanstaande is te oordelen het huisbewoonde* (land) in gerechtigheid met een man* die hij afgrensd, voorhoudend vertrouwen aan allen, doende opstaan hem vandaan van de lijfdoden*.

*Gr. oikoumenè

*Gr. anèr=Hebr. AieJSh

*Gr. nekros

32. Maar horende de opstanding van lijfdoden¹⁴⁹, snierden sommigen, maar anderen spraken: wij zullen horen van jou omtrent dit ook wederom.

33. Zo kwam weg Paulus uit hun midden.

34. Maar sommige mannen, hem aanklevend*, vertrouwden, bij wie ook Dionysius de Areopagiet en een vrouw met de naam Damaris, en anderen samen met hen.

*Gr. kollaoo=Hebr. DábàQ

21

18.1. Na deze (dingen) zich afgezonderd hebbend vandaan van de Atheners, kwam hij naar Corinthe.

κ-27

2. En gevonden hebbend een Judees iemand met de naam Aquila, Pontisch van geschiedronde, pas gekomen vandaan Italië, en Priscilla zijn vrouw, doordat doorgezet had

¹⁴⁸ Paulus citeert hier een in die tijd bekende filosoof, nl. Aratus, in zijn boek 'phaenomèna' (= verschijnselen).

¹⁴⁹ Hier staat dus niet: 'vandaan van de lijfdoden', zoals Paulus zich uitdrukte. Is dat verschil belangrijk? Ofwel 'hoorden' de Athers wat anders dan Paulus had gezegd en reageren zij dus daarom met ongelooft?

Claudius om af te zonderen alle Judeeërs, vandaan van Rome, is hij bij hen gekomen, 3.en omdat hij (als)gelijkkundige geschiedt, bleef hij naastbij hen, en zij werkten; want zij geschieden (als) tentenmakers van kunde*.

*Gr.technè

4.En hij sprak aan in de synagoge volgens alle sabbat, en hij overtuigde Judeeërs en Grieken.

5.En toen afgekomen waren vandaan van Macedonië en Silas en Timotheüs, werd Paulus door het inbrengwoord* samen gehouden, betuigend aan de Judeeërs, dat (als) de gezalfde* Jezus geschiedt.

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.christos=Hebr.MàShiàCh

6.Maar toen zij er tegen inzetten en smaad beweerden, sprak hij tot hen, uitbonkend* zijn mantels: jullie bloed** op jullie eerstdeel*, rein zal ik vanaf nu naar de naties* heengaan.

[**Gr.haima=Hebr.Dám

*Gr.ektinassoo=Hebr.NáNgàR

*Gr.kephalè=Hebr.RAóWSh

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

7.En heengetreden vandaar, kwam hij naar het huis van iemand met de naam Titius Justus vererend God, van wie het huis geschiedde gelijkaangrenzend aan de synagoge.

8.En Crispus de vooraangaande van de synagoge vertrouwde op de machtiger samen met geheel zijn huis, en vele van de Corinthiërs (dit)horende vertrouwden en werden gedompeld*.

*Gr.baptizoo=Hebr:TháBàL

9.En de machtiger sprak in de nacht door een gezicht tot Paulus: ontzie je niet*, maar praat en zwijg niet,

*Gr.mè phobou=Hebr.LoA-JáRéA

10.omdat ik geschied samen met jou en niemand zal het erop toelleggen voor jou om kwaad te doen jou, omdat er geschiedt voor mij veel volk* in deze stad.

*Gr.laos=Hebr.Ngàm

11.En hij zat er een jaar en zes maanden lerarend bij hen het inbrengwoord* van God.

*Gr.logos=Hebr.DáBáR

12.Maar toen Gallio (als)proconsul geschiedt van Achaja, stonden op de Judeeërs gelijk-van-gemoed tegen Paulus en zij voerden hem op het treeplankier*,

*Gr.bèma (= bima)

13.zeggende dit: naast de wetsuitleg* overtuigt deze de mensen God te vereren.

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH

14.Maar toen Paulus aanstaande was

de mond te openen, sprak

Gallio tot de Judeeërs:

indien er geschiedde iets onrechtmatigs of een oplichtingswerk slecht, o Judeeërs, volgens de inbreng zou ik uithouden jullie, 15. maar indien er uitzoekerijen geschieden omtrent een inbrengwoord en namen en de wetsuitleg volgens jullie, ziet zelf. Als beoordelaar van deze (dingen) besluit ik niet te geschieden.

16. En weg joeg hij hen vandaan van het treeplankier.

17. Maar allen, opnemend Soosthenès de vooraangaande van de synagoge, gaven hem slaag vooraan bij het treeplankier. En niets van deze (dingen) was voor Gallio van belang.

22

18. En Paulus, nog aan dagen aan de maat gebleven zijnde, de broederverwanten van zich afgezet hebbend, voer weg naar Syrië; en samen met Priscilla en Aquila, geschoren* hebbend in Kenchreia het eerstdeel*, want hij had gebeds-toezegging*.

*Gr. keraoo=Hebr. Hebr. GázàR

*Gr. kephalè=Hebr. RAóWSh

*Gr. euchè=Hebr. NèDèR(Num.6)

19. En zij kwamen elkaar tegen in Ephese, en hen liet hij achter zich, maar zelf binnengekomen in de synagoge, sprak hij door met de Judeeërs.

20. Toen zij vroegen hem voor meer tijd* te blijven, wenkte hij niet toe, maar (hen) van zich afzettend en sprekend:

*Gr. chronos

21¹⁵⁰. Wederom buig ik terug tot jullie, indien God het wil¹⁵¹, voer hij weg vandaan van Ephese,

22. en afgekomen naar Caesarea, toetredend en begroetend de geroepenschap* kwam hij af naar Antichië.

*Gr. ecclesia=Hebr. QáHáL

23. En enige tijd* gemaakt hebbend,

*Gr. chronos

¹⁵⁰ Op grond van de toen beschikbare (maar t.o.v. de nu beschikbare) secundaire handschriften, heeft de SV (en ook Luther) hier de volgende regel staan: *“Het is noodzakelijk dat ik voor alles het feest dat komt in Jeruzalem zal (mee)maken”*.

¹⁵¹ Latijn: ‘Deo Volente’, vaak ook afgeklort D.V. Maar deze woorden van Paulus mogen niet gebruikt worden om wanneer plaats vindt, wat iemand aankondigt, dat als Gods wil te beschouwen. Niet alles wat er gebeurt of wat wij doen is Gods wil, allerminst! Paulus zegt hier, dat hij zal luisteren naar wat God wil.

kwam hij weg, doorkomend
bijgehouden de Galatische streek
en de Phrygische, ondersteunend alle
leerlingen.

24. En een zekere Judeeër met de naam
Apollos, een Alexandrijn van geschiedronde*,
een man met inbrengh, kwam (hen) tegen
in Ephese, krachtig geschiedend in de
schriften.

*Gr.genos=Hebr.DóWR

25. Deze geschiedde, uitgalmend¹⁵² de neemweg*
van de machtiger, en gistend* van
beluchting* praatte hij en leraarde hij
strikt omtrent Jezus, volkènnend afgezonderd
de dompeling van Johannes.

*Gr.hodos=Hebr/DèRèK

*Gr.zeoo=Hebr.RáTàCh

26. En deze ging vooraan alles te verwoorden
In de synagoge.

Hem gehoord hebbend, namen Priscilla
en Aquila hem mee en legde voor hem
striker uiteen de neemweg van God.

27. En als hij besluit door te komen naar
Aachaje, hebben de broederverwanten,
útvaardigend, geschreven aan de
lerlingen ontvangtbereid te zijn voor
hem, die (daar) te geschieden gekomen,
veel samenwierp voor wie vertrouwden
door de goede-gunst*.

*Gr.charis=Hebr.ChèSèD

28. Goed van strekking bracht hij de
Judeeërs terecht publiekelijk
antonend door de Schriften, dat
(als)Gezalfde* geschiedt Jezus.

*Gr.Christos=Hebr.MàShiàCh

23

19.1. En het geschiedde, toen Apollos
geschiedde in Corinthe, dat Paulus
doorkomend de bovenaanliggende delen
kwam in Ephese en vond enige leerlingen,
2. en hij sprak tot hen: of zij heilige
beluchting* aangenomen hadden, toen zij
tot vertrouwen kwamen?

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

Maar zij zeiden tot hem: maar zelfs niet
hoorden wij dat heilige beluchting geschiedt.

3. En hij sprak: op wie dan werden jullie
gedompeld*? En zij spraken: op de onder-
domepleing van Johannes.

*Gr.baptizoo=Hebr.TáBàL

4. En Paulus sprak:

κ-28

¹⁵² Grieks: katèchèmenos: dit is het part.activum, van het werkwoord katècheoo dat 'doen klinken / galmen' betekent. We kennen het part.passivum (katèchoumenos) in het woord 'catechumeen', een ander woord voor catechisant. Het heeft in het Nederlands de betekenis 'onderrichten;' gekregen, maar eigenlijk duidt het aan het 'luid doen weergalmen' van enen tekst of een boodschap.

Johannes dompelde de dompeling* van besefverandering, zeggende tot het volk*, opdat zij vertrouwden op de komende na hem, dat is op Jezus.

5.En (dit)gehoord hebbend werden zij ondergedompeld* op de naam van de machtiger Jezus.

6.En nadat Paulus gesteld had op hen de handen, kwam de beluchter de heilige op hen en zij praten in tongtalen* en zij profeteren.

7.En al de mannen geschieden omstreeks twaalf.

8.En binnengekomen in de synagoge verwoordde hij alles in drie maanden aansprekend en overtuigend omtrent het koningschap(-rijk)* van God.

9.Maar toen sommigen zich verstijfden* en onovertuigbaar waren kwaadsprekend van de neemweg* voor de vertegenwoordiging van de volten, afstand genomen hebbend grensde hij af vandaan-van hen de leerlingen, dagelijks aansprekend in de vrijplaats* van Tyrannus.

10.En dit geschiedde in twee jaren*, zodat alle neerhuizenden van Azië horen de inbreng* van de machtiger. Judeeërs en Hellenen.

11.En krachten niet toevallige maakte God door de handen van Paulus.

12.Zodat ook op onvast-zijnden afgedragen werden vandaan van zijn huid uitzweetdoeken of halfschorten en ondervangen werden vandaan-van hen kwalen en de slechte beluchtingen* heen gingen.

13.Maar ter hand namen enkelen van de rondgaande Judeeërs, redders uit een eed, om te noemen bij wie hebben slechte beluchtingen de naam van de machtiger Jezus zeggende: ik beëdig jullie Jezus die Paulus verkondigt.

14.En zij geschieden van een zekere Skeua een Judese vooraangaand priester (als) zeven stichtzonen, die dit maken.

15.Zich toebuigend sprak de slechte beluchter tot hen: die Jezus volkèn ik en die Paulus versta ik, maar jullie (als)wie geschieden jullie.

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBàL

*Gr.laos=Hebr.AgàM

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBàL

*Gr.gloossè=Hebr.LáShóWN

*Gr.basileia=Hebr.MàL'KuWT

*Gr.sklèrunoo=Hebr.QáShàT

*Gr.hodos=Hebr.DèRèK

*Gr.scholè

*etos=Hebr.SháNáH

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

16. En de mens, in wie(is) de slechte beluchting, opspringend machtiger zijnde dan beiden, overmocht over hen, zodat zij naakt en gewond wegvluchten* uit dat huis*.
17. En dit geschiedde volkènd ook bij alle Judeeërs en de Hellenen die neerhuizen In Ephese, er viel ontzag* op hen allen, En zij maakten groot de naam van de machtiger Jezus.
18. En velen van hen die vertrouwden gingen vooraan gelijkgevend sprekend* en ombodschappend hun zakendaden*.
19. En aan de maat zijn van hen, die onwerken als-zaken doen*, zij die, bijeen gedragen hebbend de staafboeken*, (ze) verbrand hebben voor de-vertegenwending van allen; en zij stelden met stemstenen samen de waarden daarvan en zij vonden aan zilver vijf maal tien duizend (gewichten).
20. Alzo volgens de volharding van de machtiger nam toe het inbrengwoord* en werd vermogend.
21. En toen deze (dingen) volledig gemaakt waren, stelde zich in Paulus in de beluchting* doorgelopen Macedonië en Achaïe om heen te gaan naar Jeruzalem, sprekend dat "het mij noodzakelijk is om na het geschieden aldaar ook Rome te zien".
22. En afgezonden hebbend naar Macedonië twee van wie bedienen* hem, Timotheüs en Erastus, heild hij zelf zich op een tijd* in Azië.
23. En er geschiedde in hetzelfde tij* beroering niet weinig omtrent de neemweg*.
24. Want iemand met de naam Demetrius, zilversmid makend zilveren Artemis-tehuizen hield voor aan de deskundigen* niet weinig werkzaamheid,
25. die hij te hoop deed lopen en de bewerkers* aan zodanige (dingen), sprak hij: mannen, jullie verstaan dat uit deze werkzaamheid welvaart voor ons geschiedt;
26. en jullie aanschouwen en horen, dat niet afgezonderd van Ephese maar van ongeveer algeheel Azië deze Paulus, overtuigd hebbend, een krioelmenigte
- *Gr. ekphugoo=Hebr. NuWS
*Gr. oikos=Hebr. BéJT
- *Gr. phobos=Hebr. JáRéA
- *Gr. homologeoo
*Gr. praxis
- *Gr. praktizoo
*Gr. Biblion=Hebr. MieS'PhàR
- *Gr. logos=Hebr. DàBháR
- *Gr. pneuma=Hebr. RuWàCh
- Gr. diakonein=Hb ShàRàTh
*Gr. chronos
- *Gr. kairos=Hebr. NgÉT
*Gr. hodos=Hebr. DèRèK
- *Gr. technitès
- *Gr. ergazoo=Hebr. ChàRàSh

aan de maat van standpunt veranderde, zeggende, dat er geen goden geschieden die door handen zijn geschied.

27. Maar niet afgezonderd is er gevaar dat voor ons de bedeling op een terechtwijzing komt te staan, maar ook dat de tempel* van de grote godin Atremis tot niets gerekend wordt, en aanstaande is om gereinigd te worden van haar grootheid, die geheel Azië en het behuiswoonde* vereert.

28. En (dit)gehoord hebbend en geschiedend vol gemoedstoorn* schreeuwden* zij zeggende: groot(is) de Artemis van de Ephesiërs.

29. En vol gemaakt werd de stad van de ineenstorting en zij drongen op gelijk van toorngemoed* naar de schouwburg*, mee-roppend Gaius en Aristarchus, Macedoniërs, mede met Paulus van (familie-)huis zijnden.

30. En toen Paulus besloot binnen te komen in het familievolk*, lieten hem dat niet toe de leerlingen.

31. En sommigen van de Aziatische voraagaanden riepen hem toe zichzelf niet te begeven naar de schouwburg*.

32. En zij schreeuwden* allen iets anders; want de geroepenschap* geschiedde ineengestort en de meesten volkènden niet wegens welke (zaak) zij samen gekomen waren.

33. En uit de krioelmenigte deden zij Alexander aantreden, daar de Judeeërs hem naar voren wierpen. En Alexander turbulerend met de hand, wilde het sprekend opnemen voor het familievolk.

34. Maar volkènnend dat hij(als)Judeeër geschiedt, geschiedde één-enkele stem* uit allen, ongeveer twee uren schreeuwende: groot (is) de Artemis van de Ephesiërs.

35. Maar nadat de schriftkundige¹⁵³ (hen) had teruggezonden¹⁵⁴ beweert hij:

*Gr.hieros

*Gr.oikoumenè: aanvullen: gè = land

*Gr.thumos=Hebr.AàPh=neuswaliging

*Gr.krazoo=Hebr.TsóNgàQ

*Gr.thumos=Hebr.AàPh

*Gr,theatron

*Gr.dèmos (vgl Nederl. demo-cratie)

*Gr.theatron

*Gr.krazoo=Hebr.TsáNgàQ

*Gr.ekklesia

*Gr.phoonè=Hebr.QoL

¹⁵³ Gr.grammateus = schriftkenner; Hier wordt waarschijnlijk de stadssecretaris van Ephese bedoeld.

Mannen Ephesiërs, wie immers van de mensen geschiedt (als) die niet volkènt dat de stad van de Ephesiërs geschiedt (als) de tempelschoonhoudster van de grote Artemis en het van boven neergevallen (beeld)¹⁵⁵?

36. Aangezien nu ontegenzeggelijk geschieden deze (dingen), geschiedt het noodzakelijk dat jullie teruggezonden voorhanden zijn en niets overvallends aan zaken doet.

37. Want jullie hebben opgevoerd deze mannen noch tempelinbeslagnemers noch smaadbweerders van onze godheid.

38. Indien dan nu Demetrius en zijn medede kundigen* hebben tegen iemand een inbrengwoord*, er worden marktzingen gehouden en er geschieden proconsuls. Zij moeten elkaar oproepen.

*Gr. suntechnitès

*Gr. logos=Hebr. DàBháR

39. Maar indien jullie verder nog iets verzoeken, zal dat in een wettige geroepenschap* opgelost worden.

*Gr. ekklesia

40. Ook lopen wij immers gevaar opgeroepen te worden vanwege opstand om vandaag, omdat er geen reden voorhanden is, waardoor wij niet de kracht zullen hebben om rekenschap* te geven omtrent dit samen verkeren. En dit gesproken hebbend, lieten zij los de geroepenschap*.

*Gr. logos

*Gr. ekklesia

20.1. Na het stoppen van het getier, nadat Paulus meegestuurd had de leerlingen en toegeroepen had, kwam hij gegroet hebbend, weg om heen te gaan naar Macedonië.

κ-29

2. Komend door die delen en toeroepend hen met veel inbrengwoord, kwam hij naar Hellas (Griekenland),

3. en gemaakt hebbend drie maanden, toen er raadslag geschiedde door de Judeeërs voor hem, die aanstaande was om op te varen naar Syrië, geschiedde hij tot bekentenis* om om te keren door Macedonië.

*Gr. gnoomè

4. En te paard gaat mee voor hem Soopatros van Purros uit Berea,

¹⁵⁴ In de zin van 'teruggewezen'.

¹⁵⁵ Grieks: diopetès, letterlijk: van zeus neergevallen.

en van de Thessalonicenzen

Aristarchus en Secundus, en Gaius uit Derbe en Timotheus, en de Aziaten Tychicus en Trophimus.

5. En zij ons vooruit gekomen bleven in Troas.

6. En wij voeren af na de dagen van de ongezuurde* (broden) vandaan van Philippi en wij kwamen tot hen over vijf dagen, waar wij rond baanden zeven dagen.

*Gr. azumos=Hebr. MàTsáH¹⁵⁶

7. En toen wij op de eerste dag van de sabbatsweek samengevoerd waren om brood* te breken**, was Paulus met hen in bespreking, anstaande zijnde om weg te komen de volgende morgen. En hij strekte door het inbrengwoord* tot middernacht.

*Gr. artos=Hebr. LèChèM; **Gr. klaoo=[Hebr. ShábàR

*Gr. logos=Hebr. DàBháR

8. En er geschieden toortsen aan de maat in de boven(zaal) waar wij samen gevoerd waren.

9. En een zekere jongeling, die er zat, met de naam Eutuchos bij het deurtje, overgedragen aan een diepe slaap, toen Paulus in bespreking was steeds meer, overgedragen vandaan van de slaap, viel hij vandaan van de derde vloer naar beneden en werd lijfdood* opgepakt.

*Gr. nekros

10. Neergetreden viel Paulus over hem heen en (hem)om zich heen nemend, sprak hij: tiert niet, want de lichaamziel* van hem geschiedt in hem.

*Gr. psuchè=Hebr. NèPhèSh

11. En als hij weer omhoog getreden was en brood gebroken had en gesmaakt, en aan de maat geconverseerd* had met hen, zo is hij weggekomen.

*Gr. homileoo

12. En zij voerden het kind levend mee en werden toegeroepen mateloos.

25

13. Maar wij vooruitkomende op het vaartuig werden heen gevoerd naar Assos, daar aanstaande zijnde om Paulus op te nemen;

14. En toen hij zich samenwierp met ons in Assos, hem opgenomen hebbend

¹⁵⁶ Dat Hebreeuwse woord betekent letterlijk 'uit(plat)geduwd. Wanneer het gaat over het feest van de MàTsóWT (de uitgeduwde koeken) vertaalt de LXX met het Griekse azumos, samengesteld uit 'a' en 'zumos', dat meestal in de LXX de vertaling is van het Hebreeuwse CháméTs, dat 'zuur' betekent. Het Griekse 'a-zumos' betekent letterlijk dus 'ongezuurd'.

kwamen wij naar Mitylene;

15.en daar weggevaren zijnde de volgende morgen zijn wij aangekomen tegenover Chios, en de andere dag wierpen wij uit in Samos, en de aanhoudende (dag) kwamen wij naar Milete.

16.Want Paulus had geoordeeld langs Ephese te varen, opdat het hem niet geschieden zou een tijd rond te banen in Azië.Want hij was vlijtig, indien in hem kracht geschiedde, om de vijftigste* dag te geschieden in Jeruzalem.

*Gr.pentakosta > pinksteren

17.En vandaan van Milete (iemand) gestuurd hebbend naar Ephese, riep hij tezamen de ouden van de geroepenschap*.

*Gr.ekklesia=Hebr.QáHáL

18.En toen zij bij hem kwamen te geschieden, sprak hij tot hen: jullie hebben verstaan, vanaf de eerste dag vanaf welke ik optrad in Azië, hoe ik samen met jullie al de tijd* geschiedde,

*Gr.chronos

19.heerdienend* de machtiger met alle nederige gezindheid en tranen en beproevingen die bij mij samentraden in de beraadslagingen van de Judeeërs, 20.hoe ik niets ondergezonden heb van de bijdragen om ze jullie niet door te boodschappen en jullie te leraren in publiek en aan de huizen.

*Gr.douleuoo=Hebr.NgáBàD

21.en doorgaand betuigend en aan de Judeeërs en de Hellenen de besefverandering* naar God en het vertrouwen op de machtiger van ons Jezus.

*Gr.metanoia

22.En nu zie mij gekneveld* door de beluchter ik ga heen naar Jeruzalem.

*Gr.desmoöo=Hebr.AáSàR

23.Behalve dat de heilige beluchter* per stad mij doorgaande betuigt zeggend, dat kneveling en beënging mij zullen blijven.

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

24.Maar van geen inbrengh* maak ik de lichaamziel* van waarde voor mijzelf, opdat ik al-af zal maken* de loop en de bediening* die ik aannam van de kant van de machtiger Jezus, om doorgaand te betuigen de goednieuwsboodschap* van de goede gunst* van God.

*Gr.inbrengh=Hebr.DáBháR

*Gr.psuchè=Hebr.NèPhèSh

*Gr.teleioo=Hebr.KáLáH

*Gr.diakonia=Hebr.MeSháRèTh

25.En nu zie ik ik volkèn, dat jullie niet meer zullen zien mijn vertegenwoordiging*, jullie allen bij wie ik doorkwam, verkondigend het koningschap(-rijk)*. Daarom betuig ik jullie op de dag van

*Gr.euangngelion=Hebr.BáSháR

*Gr.charis=Hebr.ChèSèD

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

*Gr.basileia=Hebr.MàL'KuWT

vandaag, dat ik rein geschied van het bloedrood* van allen.

27. Want niet hebben wij (iets) ondergezonden om niet te boodschappen al-af het besluit van God voor ons.

28. Houdt vast aan elkaar en aan al-af het geweide. Waarover jullie de heilige beluchter gesteld heeft tot toezichthouders* om te weiden de geroepenschap* van God, die hij aanmaakte door zijn eigen roodbloed(-storting)*.

29. Ik volkèn, dat binnen zullen komen na mijn aftocht zware wolven* naar jullie die geen mededogen* zullen hebben met de weidekudde;

30. en uit jullie zelf zullen opstaan* mannen* bepratend verkeerde (dingen) om weg te halen de leerlingen achter zichzelf aan.

31. Daarom weest waakzaam indachtig* zijnde dat ik drie jaar nacht en dag niet gestopt ben met tranen te onderrichten* één ieder.

32. En wat nu betreft, ik stel in bewaring jullie bij de machtiger en bij het inbrengwoord* van zijn goede gunst* welke krachtig is om het huis te stichten* en te geven het **wettig aandeel* bij alle geheiligden.**¹⁵⁸

33. Zilver of goud of kleding heb ik van niemand begeerd*¹⁵⁹.

34. Zelf volkènnen jullie dat voor mijn behoeften en voor die geschieden samen met mij handlangers waren deze handen*¹⁶⁰.

35. Alle (dingen) heb ik getoond aan jullie, dat zo arbeidend het noodzakelijk is om het op te nemen voor de onvasten, en indachtig* te zijn aan de inbrengwoorden van de machtiger Jezus, omdat hij zelf sprak: gelukkigmakend* geschiedt meer het geven dan het aannemen.¹⁶¹

*Gr.haima=Hebr.DáM

*Gr.episkopos > bisschop

*Gr.ekklesia=Hebr.QáHáL

*Gr.haima=Hebr.DáM

*Gr.lukos=Hebr.ZeAéBh

*Gr.pheidomai=Hebr.CháMàL

*Gr.anhistèmi=Hebr.QuWM

*Gr.anèHebr.AieJSh

*Gr.mnèmoneuoo=Hebr.ZáKhàR¹⁵⁷

*Gr.noutheteoo=Hebr.JáSàR

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.Chrais=Hebr.ChèSèD

*Gr.oikodomeoo=Hebr.BáNáH

*Gr.epithumeoo=Hebr.CháMàD

*Gr.cheir=Hebr.JàD

*Gr.mnèmoneuoo=Hebr.ZáKhàR

*Gr.makarios=Hebr.AèShèR

¹⁵⁷ = aanhaken bij. In het NT bewaren we de Grtiëkse concordantie van de stam MN.

¹⁵⁸ Deze woorden herinneren aan Deut.33:3

¹⁵⁹ Deze woorden herinneren aan I Sam.12:3

¹⁶⁰ Zie eerder Hand.18:3

¹⁶¹ SV: "Het is zaliger te geven dan te ontvangen". Deze woorden vinden we niet in de vier evangeliën. Het is één van de vele aanwijzingen dat er uitspraken van Jezus zijn overgeleverd die niet in de vier evangeliën vermeld zijn, maar b.v. in Handelingen of in de brieven, maar ook buiten de teksten van het NT, zoals bv. via het

36.En deze dingen sprekend, stellend zijn knieën samen met hen allen, heeft hij gebeden.

37.En gewezen aan de maat geschiedde van allen, en vallende om de hals van Paulus, liefkoosden zij hem, smart hebbende het meeste over het inbrengwoord* dat hij gesproken had, dat zij niet meer aanstaande zullen zijn om zijn vertegenwoordiging* te aanschouwen. En zij voorop stuurden hem naar het vaartuig.

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

26

21.1.En toen het geschiedde dat wij omhoog gevoerd werden, weggehaald geworden vandaan van hen, regelrecht snel lopend, kwamen wij naar Kos en (de dag)daarop naar Rodos en daarvandaan naar Patara;

2.en gevonden hebbend een vaartuig dat overstak naar Phoenicië, daarop getreden werden wij weggevoerd.

3.En tevoorschijn ziende komen Cyprus en dat achterlatend links vaarden wij naar Syrië, en kwamen wij aan in Tyrus; want daar ontvrachtte zich het vaartuig de lading.

4.En gevonden hebbend de leerlingen verbleven wij daar zeven dagen; zij nu zeiden aan Paulus door de beluchter* om niet aan te treden in Jeruzalem.

*Gr.pneuma=Hebgr.RuWàCh

5.Maar toen het geschiedde dat wij geschikt gekregen hadden de dagen, weggekomen, gingen wij heen, terwijl allen voorop ons stuurden vrouwen en borelingen tot buiten de stad, en stellend de knieën op de oever biddende

6.groeten wij elkaar, en wij traden in op het vaartuig en zij keerden om naar de eigen (zaken).

7.En wij, het varen ervanaf gebracht hebbend vandaan Tyrus, kwamen elkaar tegemoet in Ptolemaeus, en begroet hebbend de broeder/zusterverwanten bleven wij één-enkele dag bij hen.

8.Maar de volgende dag weggekomen,

---

beroemde Diatessaron of niet canonieke teksten als het Thomasevangelie. Wel zal in de laatste categorie van teksten de **context** nogal verschillen van die in het NT en daarom de interpretatie sterk beïnvloeden.

gekomen naar Caesarea en binnen gekomen in het huis van Philippus de evangelist, die geschiedt uit (een van) de zeven, bleven wij bij hem;

9.en aan deze geschiedden vier dochters* maagden** die profeteren.

*Gr.thugatèr=Hebr.BàT; **Gr. Parthenos=Hebr.BeToelÀH

10.En toen wij er bleven meerdere dagen, kwam af vandaan van Judea een zekere profeet met de naam Agabus.

11.En gekomen bij ons, weggepakt hebbend de gordel* van Paulus, gekneveld* hebbend van zichzelf de voeten en de handen, sprak hij: deze (dingen) zegt de beluchter* de heilige: de man van wie geschiedt deze gordel zullen evenzo knevelen in Jeruzalem de Judeeërs en overleveren in de handen van de naties.

*Gr.zoonè=Hebr.ChæGóWR
*Gr.deoo=Hebr.AáSàR

12.En toen wij hoorden deze (dingen) riepen wij toen en ook die in de opstaanplaats om niet omhoog te treden naar Jeruzalem.

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

13.Toen boog zich toe Paulus: wat maken jullie wenende en murw makend mijn hart? Want niet afgezonderd om gekneveld te worden maar ook om te sterven in Jeruzalem heb ik bereidheid om de naam van de machtiger Jezus.

14.En toen hij niet overtuigd werd, werden wij rustig, sprekend: de wil van de machtiger moet geschieden.

27

15.En na die dagen ons toebereid hebbend traden wij omhoog naar Jeruzalem.

κ-31

16.En mee kwamen ook van de leerlingen vandaan van Caesarea met ons, voerende (ons)langs hem bij wie wij gastvreemdeling zouden zijn, een zekere Mnason een Cyprioot, een vooraangegane* leerling.

*Gr.archaios

17.En toen wij te Jeruzalem geschiedden, namen ons aan met plezier de broederverwanten.

18.De volgende(dag) kwam Paulus met ons binnen bij Jakobus en al de ouden* kwamen er te geschieden.

*Gr.presbuteros=Hebr.ZáQéN

19.En hen begroet hebbend zette hij uiteen

volgens elk-één op zich van de (dingen) die God maakte bij de naties* door zijn bediening*.

20. Ern zij, (dit) horende, gaven dunkzwaarte* aan God en zij spraken tot hem: jij aanschouwt, broederverwant, hoeveel duizenden er geschieden bij de Judeeërs van hen die zijn gaan vertrouwen en allen zijn voorhanden als ijveraars* van de wetsuitleg*.

21. Maar doorgalmd* werden zij omtrent jou, dat jij afstandneming leert van Mozes aan alle Judeeërs onder de naties, zeggend: dat zij niet besnijden* de borelingen* en niet volgens de gewoonten* rond schrijden.

22. Wat geschiedt er nu? Overal horen zij dat jij gekomen bent.

23. Maak dit, wat wij jou zeggen: er geschieden voor ons vier mannen, die een gebedstoezegging* hebben op zichzelf.

24. Deze meenemende heilig je met hen en spendeer (iets) aan hen opdat zij haarknippen* het eerstdeel**, en allen zullen volkènnen, dat van de (dingen) waarvan zij doorgalmd worden omtrent jou, niets geschiedt, maar dat ook jij op één lijn bent, waarhoudend* de wetsuitleg*.

25. Maar omtrent de naties die zijn gaan vertrouwen hebben wij toegezonden, oordelend, dat zij zich hebben waar te houden en van het idoolgewijde en van het rode bloed* en van het verstikte en van hoererij*.

26. Toen kwam Paulus meenemende de mannen de aangehouden dag, met hen zich geheiligd hebbend, binnen in de tempel, rondboodschappend het volledig zijn van de dagen van de heiliging¹⁶², totdat aangedragen* was voor elkeen ieder

*Gr. ethnos=Hebr. GóWJ

*Gr. diakonia=Hebr. MeSháRèTh

*Gr. doxazoo=Hebr. KáBhéD

*Gr. zèLootès; zèLoöo=Hebr. QáNéA

*Gr. nomos=Hebr. TóWRÁH

*Gr. katècheoo

*Gr. peritemnoo=Hebr. MuWL

*Gr. teknon=Hebr. JèLèD

*Gr. ethos

*Gr. euchè = (hier) Hebr. NèDèR

*Gr. xuraoo=Hebr. GálàCh; **Gr. [kephalè=Hebr. RoAWSh

*Gr. phulassoo=Hebr. ShámàR

*Gr. nomos=Hebr. TóWRÁH

*Gr. haima=Hebr. Dám= roods

*Gr. porneia=Hebr. ZooNáH

κ-32

*Gr. prosperoo=Hebr. QáRàB¹⁶³

¹⁶² In deze hele passage gaat het om mannen die de nazireeër gelofte hebben afgelegd voor een bepaalde periode. Die periode eindigde op die dag en daarom heet die dag een dag van heiliging, zie Num.6:9-20.

¹⁶³ Dit Hebreeuwse werkwoord vertalen we in TeNaKh met 'lijfnaderen', in de hiphíl: doen lijfnaderen; in die vervoegingsvorm wordt het meestal met 'offeren' vertaald (Latijn 'offerre' = aandrigen, verwant met het Grieks prosperoo). In het NT houden we de Griekse concordantie aan en vertalen daarom met 'aandragen'. Het zelfst. naamwoord 'prosperon', dat hierna staat, komt in de LXX nauwelijks voor, het is de vertaling van het Aramese QoRBáN, dat we ook in het NT een enkele keer tegenkomen.

van hen de aandraaggave.

27. Maar toen het aanstaande was dat de zeven dagen al-af-waren* lieten de Judeeërs vandaan van Azië, hem aanschouwd hebbend in de tempel, ineensstorten al de krioelmenigte en zij wierpen op hem de handen, 28. schreeuwende*:

mannen Israëlieten helpt: deze geschiedt (als) de mens die tegen het genotenvolk* en de wetsuitleg* en deze opstaanplaats** allen overal leraart en ook nog Hellenen binnenvoert in de tempel en gemeen maakt* deze opstaanplaats.

29. Want zij geschieden tevoren gezien hebbend Trophimus de Ephiesiër in de stad samen met hem, van wie zij er mee rekenden dat Paulus hem in de tempel binnenvoerde.

30. En bewogen werd de stad geheel en er geschiedde* een samenloop van het genotenvolk en opgenomen hebbend Paulus sleurden zij hem buiten de tempel. En regelrecht sloten zij de deuren.

31. En toen zij zochten hem te vermoorden* trad omhoog een bewering tot de vooraangaande over duizend van de groep dat geheel Jeruzalem ineens stortte;

32. die terstond, meenemend legerschareleden* en vooraangaanden over honderd, omlaag liep op hen toe.

En zij, ziende de vooraangaande over duizend en de legerschareleden stopten het slaan van Paulus.

33. Toen, lijfnagekomen*, nam de vooraangaande over duizend hem op en beval hem te knevelen* met twee kettingen, en deed navraag* (als) wie hij geschiedde en wat hij gemaakt had.

34. En allen stemden op iets anders in de krioelmenigte. En als hij niet de kracht had te volkènnen iets onwankelbaars door het getier, beval hij hem te voeren in de legeropwerping*.

35. En toen hij geschiedde op de treden, trad in, dat hij opgetild werd door de leregrschareleden wegens het geweld van de krioelmenigte.

36. Want de volte van het genotenvolk volgde schreeuwend: pak aan hem.

37. En aanstaande om binnen te varen in de

*Gr. sunteleoo=Hebr. KálÁH

*Gr. krazoo=Hebr. TsáNgàQ

*Gr. laos=Hebr. NgàM

*Gr. nomos=Hebr. TóWRÁH; **Gr. [topos=Hebr. MáQóWM

*Gr. koinoöo

*Gr. kai egeneto=Hebr. WàJeHieJ

*Gr. apokteinoo=Hebr. HáRàG

*Gr. stratiotès: Gr. stratia=Hebr. (TsáBáA

*Gr. engngizoo=Hebr. QáRàB

*Gr. deoo=Hebr. AÁSàR

*Gr. punthanomai=Hebr. DàRàSh

*Gr. parembolè=Hebr. MeChaNieM [neerlatimsgplek

legeropwerping, zegt Paulus tot de vooraangaande over duizend:

Geschiedt er bevoegdheid* voor mij om iets te spreken tot jou?

En hij beweerde: Helleens¹⁶⁴ volkèn jij?

38. Niet geschied jij (als) de Egyptenaar, die voor deze dagen, opgestaan en wegvoerend naar de inbrengeleegte*

vier honderd mannen van de dolkdragers?

39. Maar Paulus sprak: ik geschied (als)

een Judees mens uit Tarsis, in Cilicië van een niet onbetekende stad stadsburger*.

Ik heb van jou (dit) nodig: vaardig mij uit om te praten tot het genotenvolk*.

40. En toen hij het uitgevaardigd had, turbuleerde Paulus, staande op de treden, met de hand naar het genotenvolk.

En toen er veel zwijgen* geschiedde, stemde hij af op de Hebreeuwse spraak*, zeggend:

22.1. Mannen, broederverwanten en omvamenen, hoort mij het sprekend opnemen nu voor jullie.

2. (En horende dat hij met de Hebreeuwse spraak afstemde op hen hielden zij te meer rust in acht. En hij beweert:)

3. Ik geschied (als) een Judeese man, tot geschieden gebracht¹⁶⁵ in Tarsis van Cilicië, en opgevoed in deze stad, aan de voeten van Gamaliël onderricht* volgens de striktheid van de omvademde wetsuitleg*, voorhanden als een ijveraar* van God zoals jullie allen vandaag geschieden,

4. die deze neemweg* heb vervolgd tot stervens toe, knevelend* en overleverend in waarhouding* en mannen en vrouwen, zoals ook de vooraangaand priester betuigt over mij

5. en al-af de ouden-raad* van wie ook zendbrieven ontvangen hebbend tot de broederverwanten ben ik naar Damascus heen gegaan, zullende voeren ook die daar geschieden gekneveld naar Jeruzalem, opdat zij ter waarde beboet zouden worden.

6. En het geschiedde* aan mij, heengaande en lijfnaderend* Damascus omtrent

*Gr. exousia

*Gr. erèmos=Hebr. MieD' BàR

*Gr. politès

*Gr. laos=Hebr. Ngàm

*Gr. sigao=Hebr. ChàRàSh

*Gr. dialektos

κ-57

*Gr. paideuoo=Hebr. JáSàR

*Gr. wetsuitleg=Hebr. TóWRÁH

*Gr. zèloöo=Hebr. QáNáA

*Gr. hodos=Hebr. DèRèK

*Gr. deoo=Hebr. AáSàR

*Gr. phulakè=Hebr. MieSh' MóWR

*Gr. presbyterium

*Gr. kai egeneto=Hebr. WàJeHieJ

*Gr. enggizoo=Hebr. QáRàB

¹⁶⁴ = Grieks

¹⁶⁵ Vergelijk de Nederlandse uitdrukking: 'ter wereld komen'.

middagtijd* (dat) plotseling uit de hemel ombliksemde een licht aan de maat* om mij heen,

7.en ik viel op de-zitgrond en ik hoorde een stem* die zegt aan mij: Saul, Saul, waarom vervolg jij mij?

8.En ik boog mij toe: (als)wie geschied jij machtiger? En hij sprak tegen mij: ik geschied (als) Jezus de Nazoreeër, die jij vervolgt.

9.En die samen met mij geschieden, aanschouwden wel het licht*, maar niet hoorden zij de stem die praatte met mij.

10.En ik sprak: wat moet ik maken, machtiger? En de machtiger sprak tot mij: ga opgestaan heen naar Damascus, en daar zal er met jou gepraat worden omtrent alle (dingen) die gezet worden voor jou om te maken.

11.En omdat ik niet opkeek van de dunkzwaarte* van dat licht, ben ik, bij de hand gevoerd door de met mij geschiedenden, gekomen naar Damascus.

12. En een zekere Ananias, een man welnemend volgens de wetsuitleg*, betuigd door alle mede-huisbewonende Judeeërs, 13.gekomen bij mij en bijstaande, sprak tot mij: Saul, broederverwant, kijk op. En ik in die ure keek op naar hem.

14.En hijsprak: de god van onze omvamenden nam te voren bij de hand jou om te volkènnen zijn wil en te zien de rechtvaardige* en te horen de stem van zijn mond*,

15.dat jij zou geschieden (als) getuige voor hem tot alle mensen van wat jij gezien en gehoord hebt.

16.En nu wat is er aanstaande voor jou? Word, opgestaan, gedompeld* en afgewassen*

van jouw verwaardingen*, aangeropen hebbend zijn naam*.

17.En het geschiedde* aan mij, toen ik omgekeerd was naar Jeruzalem en toen ik bad in de tempel, dat ik geschiedde in uitstaandheid*

18.en hem zag, die zegt tot mij: bevljigt je en kom weg met ijl uit Jeruzalem, omdat zij niet ontvangtbereid zijn voor jouw getuigenis omtrent mij.

*Gr.meembria=Hebr.TseCháRieJM

*Gr.hikanos=Hebr.DieJ

*Gr.phoonè=Hebr.QóWL

*Gr.phoos=Hebr.AóWR

*Gr.doxa=Hebr.KáBhóWD

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH

*Gr.dikaios=Hebr,TsàDDieJQ

*Gr.stoma=Hebr.PèH

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBàL

*Gr.louooo=Hebr.RóChàTs

*Gr.hamartia=Hebr.ChæTháAáH

*Gr.kai egeneto=Hebr.WàJeHieJ

*Gr.ekstasis > extase

19.En ik sprak: machtiger, zelf verstaan zij, dat ik geschiedde in waarhouding nemend* en knevelend* volgens de synagogen hen die vertrouwen op jou.

*Gr.phulassoo=Hebr.SháMàR

*Gr.deoo=Hebr.AáSàR

20.En toen uitgestort* werd het roodbloed* van Stefanus jouw getuige, geschiedde ook ik erbijstaand en meegoeddunkend en waarhoudend de mantels van wie hem aanpakken*.

*Gr.ekchunoo=Hebr.SháPhàK

*Gr.haima=Hebr.DáM (= roods)

21.En hij sprak tot mij: ga heen omdat ik tot naties* verweg jou moet afzenden.

*Gr.anhaireoo=Hb.CháLàL

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

22.En zij hoorden naar hem tot deze inbreng*. En zij droegen hoog heen* hun stem* zeggende: pak aan vandaan uit het land zo iemand; want niet kwam hem toe leven*.

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.aireoo=Hebr.NáSsáA

*Gr.phoonè=Hebr.QóWL

23.En toen zij schreeuwden* en weg wierpen* de mantels en schurkstof* opwierpen in de waainevel**, 24.beval de vooraangaande over duizend hem binnen te voeren in de legeropwerping*, sprekend met geselkwellingen na te vragen*, opdat hij zou volkènnen om welke reden zij hem zo tegenstemden.

*Gr.zèn=Hebr.CháJáH

*Gr.kraugoo=Hebr.TsáNgàQ

*Gr.riptoo=Hebr.SháLàK

*Gr.koniortos=Hebr.AáBàQ ;**Gr,aèr

25.Maar toen zij hem voorstrekten met de riemen, sprak Paulus tot de erbij staande vooraangaande over honderd: is er soms voor jullie bevoegdheid* een mens, Romeins en onveroordeeld, te geselen?

*Gr.parembolè=Hebr.MàChæNàieM

*Gr.etazoo=Hebr.DáRàSh

26.En de voraangaande over honderd, (dit)gehoord hebbend en toegekomen naar de voraangaande over duizend, boodschapte zeggend: wat ben jij aanstaande te maken? Want deze mens geschiedt (als) Romein.

*Gr.exousia

27.En de vooraangaande over duizend, toegekomen, sprak tot hem: zeg mij: geschied jij (als) Romein? En beweerde: ja. 28.En toe boog zich de voraangaande over duizend: ik heb voor veel hoofdsom dit stadsburgerschap* verworven**; maar Paulus beweerde: maar ik ben (zo) de geschiedenis ingebracht.

*Gr.politeia; **ktamai=Hebr.QáNáH

29.Rgelrecht nu gingen afstaan vandaan van hem die aanstaande waren hem na te vragen. En de vooraangaande over duizend had ontzag*, volkènnend dat Hij geschiedt

*Gr.phobeoo=Hebr.JáRéA

(als) Romein en dat hij geschiedde (als) een hem gekneveld hebbende.

28

30. En de volgende dag, besluitend te volkènnen onwankelbaar wat wordt aangeklaag door de Judeeërs, maakte hij hem los en beval samen te komen met de vooraangaande priesters ook al het sanhedrin*, en aangevoerd hebbend deed hij Paulus staan binnen hen.

κ-33

*Gr. sunedrion (= letterl. samenzit)¹⁶⁶

23.1. En Paulus starend naar het sanhedrin, sprak: ik ben met alle goede medewetendheid stedeling geweest voor God tot deze dag.

2. Maar de vooraangaande hogepriester Ananias zette aan de omstanders hem te slaan zijn mond.

3. Toen sprak Paulus tot hem: God is aanstaande jou te slaan, witgekalkte* wand*; en jij zit neer oordelend mij volgens de wetsuitleg en tegen de wetsuitleggingen in beveel jij mij te slaan?

*Gr. konia = Hebr. SsieJD

*Gr. toichos = Hebr. QieR

4. Maar de omstanders spraken: schimp jij de vooraangaan priester van God?.

5. En Paulus beweerde: niet te volkènnen is, broederverwanten, dat hij geschiedt (als) de vooraangaande priesters. Geschreven is immers dat **van de vooraangaande* van het genotenvolk* zul jij niet zeggen kwaad.**¹⁶⁷

*Gr. archoon = Hebr. NáSieA

*Gr. laos = Hebr. NgàM

6. En Paulus volkènnend dat de ene helft geschiedt van de Sadduceeën en de andere van de Pharizeeën schreeuwde* in het sanhedrin: mannen broederverwanten, ik geschied (als) Pharizeeër; omtrent de hoop* en de opstanding van de lijfdoden word ik geoordeeld.

*Gr. krazoo = Hebr. TsáNgàQ

*Gr. elpis = Hebr. TieQ'WáH (= gespannenheid)

7. En toen hij dit bepraatte, geschiedde er opstand van de Pharizeeën en Sadduceeën en spleet* de volte.

*Gr. schizoo = Hebr. BáQàNg

8. Want de Sadduceeën zeggen dat er niet geschiedt noch opstanding noch een werkbode*

*Gr. angngelos = Hebr. Mál'AàK

¹⁶⁶ Een Grieks leenwoord in het Aramees van Jezus'dagen en ook later in het Rabbijns Hebreeuws.

¹⁶⁷ Paulus citeert hier Ex.22:27 (in de SV 22:28), vrijwel letterlijk volgens de Griekse vertaling daarvan in de LXX. Daar staat 'vooraangaanden' (meervoud. De Hebreeuwse tekst heeft hier echter enkelevoud. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: "een hoog-heen-dragende in het genotenvolk ben jij-niet-aan't-vloeken."

noch beluchting*; maar de Pharizeeën zeggen gelijkgevend die beiden.

9. En er geschiedde een groot geschreeuw, en sommigen die opgestaan waren van de schriftkenners van de delen van de Pharizeeën twistten* door zeggende: geen kwaad vinden wij in deze mens; en als een beluchting gepraat heeft door hem of een werkbode -

10. En toen er veel opstand geschiedde, beval de vooraangaande de over duizend ontzag hebbend dat niet uiteen gehaald zou worden Paulus door hen, dat een legerschare* zou neertreden om hem te roven uit hun midden en te voeren naar de legeropwerping*.

11. En in de aanvolgende nacht sprak hem bijstaande de machtiger: wees gerust: want zoals jij moet getuigen de dingen omtrent mij in Jeruzalem, zo is het noodzakkelijk dat jij ook in Rome getuigt.

12. En toen de dag geschiedde, hebben de Judeeërs, makende een samenverkering zichzelf vervloekt* zeggende niet te eten noch te drinken zolang zij niet vermoord hadden Paulus.

13. En er geschieden meer dan veertig die deze samenzwering* gemaakt hadden.

14. Sommigen, aangekomen, spraken tot de vooraangaande priesters en de ouden*: met een vloek vervloekten wij onszelf niets te smaken* zolang wij niet vermoord hebben Paulus.

15. Jullie nu, brengt naar voren bij de vooraangaande over duizend, opdat hij neer voert hem tot ons, alsof wij aanstaande zijn om verder te volkènnen strikter de dingen omtrent hem; maar wij, voordat hij lijfnadert* geschieden gereed hem aan te pakken.

16. Maar toen de stichtzoon van de zusterverwante van Paulus van de loerzit hoorde, kwam hij te geschieden en kwam hij in in de legeropwerping en boodschapte ('t)aan Paulus.

17. En Paulus, erbij geroepen hebbend één-enkele van de vooraangaanden over honderd, beweerde: voer af deze jongeling naar de vooraangaande

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

*Gr.machomai=Hebr.RieJB

*Gr.strateuma=Hebr.TsáBáA

*Gr.parembolè=Hebr,MàChæNèH

*Gr.anatithèmi=Hebr.AáRàR(Rab.)

*Gr.omnumi=Hebr.ShóBhàNg (= [bezevenen.

*Gr.presbuteros=Hebr.ZáQéN

*Gr.geuoo=Hebr.TháNgàM

*Gr.engngizoo=Hebr.QáRàB

- over duizend, want hij heeft iets aan hem te boodschappen.
18. Hij nu hem meenemend voerde hem tot de vooraangaande over duizend en beweert: de geknevelde* Paulus mij opgeroepen hebbend vroeg deze jongeling tot jou te voeren, hebbend iets te bepraten met jou.
19. Hem bij zijn hand nemend en opzij geweken naar hem eigen* is, deed de vooraangaande over duizend navraag: wat is wat jij mij hebt te boodschappen?
20. Hij sprak (dit): de Judeeërs stelden samen vast om te vragen aan jou, dat jij morgen Paulus neervoert naar het sanhedrin* omdat zij aanstaande zijn iets strikt na te vragen omtrent hem.
21. Jij moet zeker niet vertrouwen* hebben in hen: want hem zullen beloeren* uit hen mannen meer dan veertig, die zichzelf banvloekten* niet te eten en te drinken totdat zij hem opgepakt hebben, en nu geschieden zij gereed, ontvangstbereid voor de belofte van jou.
22. De vooraangaande over duizend nu liet los de jongeling, de boodschap gevend niemand aan te praten, dat jij deze (dingen) te voorschijn hebt gebracht* bij mij.
23. En erbij geroepen hebbend sommigen twee van de vooraangaanden over honderd, sprak hij: maakt gereed aan legerschareleden* twee honderd opdat zij heengaan tot Caesarea, en aan paardrijders zeventig en aan schildwachten twee honderd vanaf de derde ure van de nacht,
24. en erbij doen staan dieren*, opdat zij Paulus, daarop hijssend, vrij houden voor Phelix de aanvoerder,
25. geschreven hebbend een zendbrief hebbend deze strekking*:
26. Claudius Lysias aan de hardkrachtigste aanvoerder Phelix, gegroet*.
27. Deze man meegenomen door de Judeeërs en aanstaande om te worden aangepakt door hen, heb ik, hem bij gestaan met een legerschare, weggepakt,
- *Gr. desmios=Hebr. AæSuWR
- *Gr. kat'idian
- *Gr. sunedrion=leenwoord in het [Hebr. sanhedrin
- *Gr. pisteuoo=Hebr. AáMàN
- *Gr. enedreuoo=Hebr. AáRàB
- *Gr. anathema=Hebr. ChieRèM
- *Gr. enphainomai
- *Gr. stratiotès=Hebr. TsáBáA
- *Gr. ktènè=Hebr. MieQ'NèH of [BeHéMáH
- *Gr. tupos - eigenl. voorbeeld

geleerd dat hij (als) Romein geschiedt.

28. En besluitend te volkènnen de reden waardoor zij (de wet) inroepen tegen hem, voerde ik hem af in hun sanhedrin.

29. hem vond ik, ingeroepen omtrent onderzoekingen van hun wetsuitleg*, maar geenszins hebbend een inroeping, waardig voor het sterven of voor knevels.

*Gr. nomos=Hebr. TóWRáH

30. Maar toen mij verklapt was een besluit wat de man zou geschieden, heb ik (hem) gestuurd tot jou, de boodschap gegeven hebbend om de aanklachten* tegen hem te zeggen bij jou.

*Gr. katègoria

31. De legerschareleden nu, naar het door hen doorgezette Paulus opgenomen hebbend, brachten hem in de nacht naar Antipater.

32. En de volgende morgen, zijn zij, toelatend de paardrijders om weg te komen samen met hem, teruggkeerend naar de legeropwerping*.

*Gr. parembolè=Hebr. MàChæNáieM

33. Die, binnengekomen in Caesarea en overgegeven hebbend de zendbrief aan de aanvoerder, deden staan ook Paulus voor hem.

34. En opgelezen hebbend en bevraagd hebbend uit welke beheersschap* hij geschiedt en nagevraagd dat het vandaan van Cilicië is, beweert hij:

*Gr. eparcheia¹⁶⁸

35. Ik zal uithoren jou, wanneer ook jouw aanklagers komen te geschieden; bevolen hebbend om hem in het rechthuis* van Herodes waar te houden*.

*Gr. phulasso=Hebr. SháMàR

24.1. En na vijf dagen trad aan de vooraangaand priester Ananias met enkele ouden* en een verwoorder** een zekere Tertullus, die te voorschijn traden voor de aanvoerder tegen Paulus.

κ-35

*Gr. presbuteros=Hebr. ZÁQéN; **
[Gr. rètoor¹⁶⁹

2. En toen geroepen werd ging Tertullus vooraan om aan te klagen zeggend:

3. ons veel vrede* toevallend en juiste-daden die geschieden aan deze natie*

*Gr. eirènè=Hebr. SháLóWM

*Gr. ethnos=Hebr. GóWJ

¹⁶⁸ = letterlijker: 'vooraangaand-schap'

¹⁶⁹ een Latijns leenwoord 'retor' dat wij herkennen in 'retoriek'. Deze Latijnse woorden zijn overigens stamverwant met een Grieks woord 'rèma', dat dikwijls in de LXX, naast logos, de vertaling is van het Hebreeuwse DáBháR, een woord dat we daarom in het NT vertalen met 'woord-inbrengh' (logos vertalen we met 'inbrenghwoord').

door jouw voorop staande volkennis,
zijn wij ontvangstbereid, hardkrachtigste
Phelix, altijd en overal met alle
dankzegening*.

*Gr.eucharisteia=Hebr.BeRáKháH

4.Maar opdat ik niet nog meer jou
terugstoot, roep ik toe jou te horen
afgesneden¹⁷⁰ aan jou betamelijkheid¹⁷¹.

5.Want bevindend deze man een
pestitbraak¹⁷²en een die beweegt tot
opstandigheid alle de Judeeërs over
het huisbewoonde* en een
vooraanstaande van de wegpakkerij*
van de Nazoreeër,

aanvullen gè = land

*Gr.hairesis > haeresie (ketterij)

6.die ook de tempel beproefde
(al-)gemeen te maken, die wij ook
hard aanvatten,¹⁷³

[en volgens onze wetsuitleg* wilden
oordelen;

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH

7.maar erbij gekomen heeft Lysias
de vooraangaande over duizend met
veel krachtdadigheid uit onze handen
(hem) weggevoerd,

8.bevelend zijn aanklagers te komen
bij jou]

omtrent wie* jij zelf de kracht hebt,
geoordeeld hebbend over al deze (dingen)
te volkennen* waarover wij hem
aanklagen.

dat is dus Paulus uit vs 6a

*Gr.epigignooskoo=Hebr.JáDàNg

9.En samen stelden ook de Judeeërs vast
bewerend dat deze (dingen) (zich) alzo
houden.

10.Maar toe boog zich Paulus, nadat
gewenkt had de aanvoerder, om te zeggen:
dat jij in vele jaren geschiedt (als)
oordelaar over deze natie, verstaande,
praat ik mij goedsmoeds uit de (dingen)
omtrent mijzelf,

11.daar jij de kracht hebt te volkennen
dat er voor mij niet meer (dan) twaalf
dagen geschieden vanaf het aangetreden
zijn om neer te bukken* in Jeruzalem.

*Gr.proskuneoo=Hebr.SháCháH

¹⁷⁰ Vgl. het Nederlandse 'afgemeten'.

¹⁷¹ Dit Griekse woord komt behalve hier alleen nog voor in II Cor.10:1.

¹⁷² Dit Griekse woord komt behalve hier alleen nog voor in Lc.11:1.

¹⁷³ Het slot van vs 6, vs 7 en het begin vs 8 staan niet in de vroegste en betrouwbaarste handschriften, maar wel in de handschriften die de Statenvertalers tot hun beschikking hadden en die gebruikt werden voor de vers- en hoofdstukindeling zoals wij die nu kennen. Reeds in de vertaling van het NBG van 1951 is deze passage tussen [ ] geplaatst. Dat doen we hier ook, mede om de telling te kunnen handhaven, maar volgens de oorspronkelijke tekst moet de lezer hierna verder gaan bij vs 8 vanaf " van wie jij zelf de kracht hebt . . . . . ".

12.En noch in de tempel vonden zij mij met iemand besprekend of makend een opstandigheid van krioelmenigte, noch in de synagogen noch doorheen de stad;

13.en niet hebben zij kracht om staande te blijven voor jou omtrent waarvan zij nu aanklagen mij.

14.Maar ik gelijkgevend zeg dit aan jou, dat ik volgens de neemweg* die zij aanzeggen (als)wegpakkerij* alzo dienstbaar ben* aan de voorvaderlijke God, vertrouwend op alle (dingen) volgens de wetsuitleg* en op het in de profeten geschrevene,

15.hoop* hebbend op God, waarvoor ook zij ontvangtbereid zijn , dat een opstanding aanstaande is te geschieden en van rechtvaardigen en van onrechtvaardigen.

16.Daarin train* ik ook zelf een niet aanstoot gevend medeweten te hebben tot God en de mensen door alles.

17.En na meerdere jaren aalmoezen makende ven ik tot mijn natie* te geschieden gekomen, en aandraag-gaven*,

18.waarmee zij vonden mij, geheiligd in de tempel,niet met menigtegekrioel en getier,

19.maar sommige Judeeërs vandaan van Azië, voor wie het noodzakelijk is dat zij voor jou komen te geschieden en aanklagen of zij iets hebben tegen mij;

20 of zelf zij uitspraken wat zij vonden aan onrechtmatigs toen ik stond bij het sanhedrin*;

21.dan omtrent deze één-enkele stem waarmee ik schreeuwde, bij hen staande, dat ik omtrent de opstanding van de ljdoden* geoordeeld word vandaan bij jullie,

22.En hen verwierp Phelix, strikt volkènnend omtrent de (dingen) van de neemweg*, sprekend: wanneer neertreedt Lysias de vooraangaande over duizend, zal ik volkènnen de

(dingen) aangaande jullie.

23. Doorgezeten hebbend bij de vooraangaande over honderd dat hij behoed wordt* en opduwing¹⁷⁴ heeft en dat niemand verhinderd wordt van die hem eigen zijn om handlanger te zijn voor hem.

*Gr. tèreeo=Hebr. NáTsàR

24. Maar toen na enige dagen Phelix was komen te geschieden samen met Drusilla zijn eigen vrouw, die (als) Judeese geschiedde, liet hij Paulus sturen en hoorde van hem omtrent het vertrouwen op Christus Jezus.

25. En toen hij aansprak omtrent gerechtigheid* en gesterktheid¹⁷⁵ en het oordeel dat aanstaande is, boog zich toe Phelix ontzag hebbend* geworden: dit nu gehad hebbend ga heen en tij* genomen hebbend zal ik jou weer roepen,

*Gr. dkaiosunè=Hebr. TseDáQáH

*Gr. phobeoo=Hebr. JáRéA

*Gr. kairos=Hebr. NgéT

26. Tegelijk ook hopende dat er bruikbaar (geld) gegeven zou worden aan hem door Paulus¹⁷⁶, daarom ook liet hij hem frequenter sturen en converseerde* met hem.

*Gr. homileoo

κ-36

27. Maar toen twee jaar volledig gemaakt waren, nam Phelix (als) overnemer Porcius Festus. En willende een goede-gunst* bestellen voor de Judeeërs, liet Phelix Paulus achter gekneveld.

*Gr. charis=Hebr. ChèSèD

25.1. Phestus nu, aangetreden voor het beheerschap¹⁷⁷, trad na drie dagen omlaag naar Jeruzalem vandaan van Caesarea.

2. En voor hem kwamen te voorschijn de vooraangaande priesters en de eersten van de Judeeërs tegen Paulus, en zij riepen hem toe wensend een goede-gunst tegen hem,

3. opdat hij hem liet sturen naar Jeruzalem, makende een beloering

¹⁷⁴ In de zin van opluchting.

¹⁷⁵ Gr. engkrateia, aanvullen: tegen verleidingen.

¹⁷⁶ In latere handschriften is hier ter verduidelijking aan toegevoegd: "opdat hij hem zou loslaten". Deze toevoeging is daarom in de Statenvertaling te vinden..

¹⁷⁷ Gr. eparcheia: het gebied waar hij vooraangaat (archeoo).

om hem op te pakken op de neemweg*.

4. Maar Phestus boog hen toe, dat Paulus behoed werd* in Caesarea en dat hij zelf aanstaande was ijlings erheen te gaan.

5. Die nu bij jullie, beweert hij, die kracht hebben om mede heen te treden, moeten, indien er geschiedt in de man iets ontoelaatbaars¹⁷⁸, hem aanklagen.

6. En rond gebaad hebbend bij hen aan dagen niet meer dan acht of tien, omlaag gtreden zijnde naar Caesarea, zittende de volgende dag op het treeplankier*, beval hij dat Paulus werd aangevoerd.

7. En toen hij te geschieden kwam, stonden om hem de vandaan van Jeruzalem omlaag getreden Judeeërs, vele en zware redenen aandragend, die zij niet vermochten aan te tonen, 8. terwijl Paulus sprekend opnam*, dat hij noch aan de wetsuitleg* van de Judeeërs noch aan de temepel noch aan de keizer iets verwaardt* had, 9. Maar Phestus, willende de Judeeërs een goede-gunst* bestellen, zich toebligend sprak tot Paulus: wil jij naar Jeruzalem omhoog treden om daar omtrent deze (dingen) geoordeeld te worden bij mij?

10. Maar Paulus sprak: staande op het treeplankier* van de keizer geschied ik, waar het noodzakelijk is dat ik geoordeeld word. Judeeërs heb ik geen onrecht gedaan, zoals ook jij prachtig genoeg volkènt.

11. Indien ik nu onrecht gedaan heb en enige zaak waardig van gestorvendnheid gedaan heb, niet verwens ik het sterven; maar indien niets geschiedt waarvan zij mij aanklagen, heeft niemand de kracht aan hen een goede-gunst te bewijzen. Op de keizer doe ik een beroep.

12. Toen, nadat hij samen gepraat had met het beraad, boog Phestus zich toe: Op de keizer doe jij een beroep, naar de keizer zul jij heengaan.

13. En toen er enige dagen geschied

*Gr. hodos=Hebr. DèRèK

*Gr. tèreoo=Hebr. NáTsàR

*Gr. bèma = bima (plek waar in de [synagoge voorgelezen wordt])

*Gr. apologeoo

*Gr. nomos=Hebr. TóWRàH

*Gr. hamartanoo=Hebr. CháTáA

*Gr. bèma = bima

¹⁷⁸ Letterlijk: onplaatsbaar (Gr. atopos), zie ook Lc.23:41 en IIThes.3:2.

waren, gingen Agrippa de koning en Berenice (hem) tegemoet naar Caesarea om te begroeten Phestus.

14. En toen zij meerdere dagen rond gebaad hadden, heeft Phestus aan de koning overlegd de(dingen) aangaande Paulus, zeggend: een zeker man is achter gelaten door Phestus gekneveld*,

*Gr. desmos=Hebr. AæSuWR

15. omtrent wie, toen ik in Jeruzalem geschiedde, de vooraangaand priesters en de ouden van de Judeeërs te voorschijn kwamen, wensende* aangaande hem een vonnis,

*Gr. aiteoo=Hebr. SháAàL

16. naar wie ik mij toeboog dat het niet (als)ghewoonte) geschiedt voor de Romeinen een zeker mens als gunst te geven eerder dan dat de aangeklaagde de aanklagers voor (zijn) vertegenwending* heeft en een opstaanplaats* neemt voor weerspreking* omtrent het ingeroepene.

*Gr. prosoopon=Hebr. PáNieJM

*Gr. tops=Hebr. MáQóWM

*Gr. apologia

17. Nu zij hier samen gekomen zijn, heb ik, geen enkele tegenwerping gemaakt hebbend, de volgende (dag) gezeten op het treeplankier*, bevolen dat de man aangevoerd werd,

*Gr. bèma=Hebr. Bima(leenwoord)

18. omtrent wie de aanklagers, staande, geen enkele reden brachten van de slechte (dingen) die ik veronderstelde,

19. maar zij hebben enkele onderzoeksvragen omtrent de eigen demonenvrees* aan hem en omtrent Jezus een gestorvene die Paulus beweert te leven.

*Gr. deisidaimonia

20. En omdat ik uitwegloos* werd in het onderzoek omtrent deze (dingen), zei ik, of hij kon besluiten heen te gaan naar Jeruzalem en daar beoordeeld te worden omtrent deze (dingen).

*Gr. aporia

21. Maar toen Paulus opriep hem te behoeden* tot de kennisname* van Augustus*, heb ik bevolen hem te behoeden totdat ik hem sturen zou naar de keizer.

*Gr. tèreoo=Hebr. NáTsàR

*Gr. diagnosis

*Gr. Sebastos ('vereerde')=Lat. Augustus

22. En Agrippa tot Phestus: ik besloot ook zelf de mens te horen; morgen, beweerde hij, zul jij hem horen.

34

23. De volgende(dag) nu, toen Agrippa gekomen was en Berenice met veel

verschijning* en binnen gekomen zijn in de luisterzaal en samen met de voorangaanden over duizend en de mannen aan de top van de stad, en Phestus bevel gegeven had, werd Paulus aangevoerd.

24.En Phestus beweert: koning Agrippa, en alle mannen die samen met ons te geschieden komen, jullie aanschouwen deze omtrent wie al de volte van de Judeeërs op mij aanvielen en in Jeruzalem en hier, krijtend dat het noodzakelijk is dat hij niet meer leeft*.

25.Maar ik vernam dat hij geen zaak gedaan had waardig aan sterven*, maar toen hij zelf zich beriep op Augustus*, heb ik geoordeeld (hem) te sturen,

26.omtrent wie ik niets onwankelbaars heb om te schrijven aan de machtiger. Daarom heb ik hem voorgevoerd bij jullie en het meest bij jou, koning Agrippa, opdat nadat er een beoordeling is geschied, ik iets had om te schrijven*.

27.Want onredelijk dunkt mij, dat iemand die een geknevelde stuurt niet ook optekent de redenen aangaande hem.

26.1. En Agrippa beweerde tot Paulus: er is een uitvaardiging voor jou om (iets) over jezelf te zeggen.

Toen nam Paulus, de hand uitgestrekt, het sprekend op*:

2.Omtrent alle(dingen) waarom ik aangeropen word door de Judeeërs, koning Agrippa, voer ik op mijzelf (als) een gelukgewenste* aanstaande om voor jou vandaag ervoor opnemend te spreken,

3.allermeest omdat jij bekend bent met alle gewoonten* bij de Judeeërs en ook de onderzoeksvragen. Daarom doe ik jou de noodvraag lankmoedig mij te horen.

4.Mijn bestaan nu vanaf het jongelingschap, dat vanaf het vooraangaande geschiedde in mijn natie* en in Jeruzalem, volkènnen alle Judeeërs,

5.mij tevoren volkènnende sinds lang,

*Gr.zaoo=Hebr.CháJáH

*Gr.apotithnèiskoo=Hebr.MuWT

*Gr.Sebastos

*Gr.graphoo=Hebr.KáTàB

*Gr.apologeoo

*Gr.makarios=Hebr.AèSh'RéJ

*Gr.ethos

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

indien zij ('t) wilden betuigen*, dat ik volgens strikste aanpak van onze religie heb geleefd (als) pharizeeër.

6.En nu sta ik geoordeeld op de hoop* van de belofte die tot onze omvarenden geschied is door God,
7.welke de twaalfstammengroep van ons, in aangestrektheid nacht en dag dienend, hoopt tegen te komen; omtrent welke hoop ik word opgeroepen door de Judeeërs, koning.

8.Wat? het-wordt onbetrouwbaar geoordeeld van de kant van jullie, of God lijfdoden* tot opstanding brengt*.

9.En ik nu, het dunkte* mij dat over de naam van Jezus de Nazoreeër het noodzakelijk was vele zaken ertegen te doen*.

10.Wat ik ook gemaakt heb in Jeruzalem, en ook vele van de geheiligden* heb ik in waarhoud-plaatsen* weggesloten, van de kant van de voorangaand priesters de bevoegdheid* genomen hebbende, en als-zij opgepakt waren heb ik een voorstemsteen overgedragen.

11.En aangaande alle synagogen dikwijls boete opleggend aan hen, heb ik hen gedwongen smaad te beweren*, en te over raaskallend heb ik hen vervolgd ook tot de buitensteden.

12.In deze (zaken) heengaande naar Damaskus met bevoegdheden en de afvaardiging van de vooraangaande priesters,

13.zag ik middendaags op de neemweg, koning, vandaan van de hemel* boven de toortsstraling van de zon een licht* omtoortsstralen mij en die samen met mij heengingen.

14.En toen wij allen neervielen op het land, hoorde ik een stem*, zeggend tot mij: in de Hebreeuwse spraak*: SháAuWL, SháAuWL, waarom vervolgd* jij mij?¹⁸⁰ Stijf(is't) jou

*Gr.martureoo=Hebr.NgáWàD¹⁷⁹

*Gr.elpis=Hebr.TieQ'WàH

*Gr.nekros

*Gr.egeiroo=Hebr.QuWM (hiph'il)

*Gr.dokeoo

*Gr.prattoo= (ook)Hebr.DieBBÉR

*Gr.hagios=Hebr.QáDóWS

*Gr.phulakè=Hebr.MieZ'MóWR

*Gr.exousia=Aramees: SháLéTh

*Gr.blasphèmeoo.

*Gr.ouranos=Hebr.SháMáJieM

*Gr.phoos=Hebr.AóWR

*Gr.phoonè=Hebr.QóWL

*Gr.dialektos

*Gr.diookeoo=Hebr.RáDàPh

¹⁷⁹ Dit Hebreeuwsae woord is in TeNaKh vertaald met 'nogalig stellen'.

om tegen de prikkels te kraken.

15.En ik sprak: (als) wie geschied jij machtiger? En de machtiger sprak: ik geschied (als) de Jezus die jij vervolgt.

16.Maar sta op en ga staan op de voeten van jou¹⁸¹. Want daartoe heb ik mij laten zien aan jou, om opvoorhand aan te wijzen jou (als) handlanger en getuige* en van de (dingen) die jij gezien hebt van mij en van de (dingen) die ik zal laten zien aan jou.

17.wegpakkend jou uit het genotenvolk* en uit de naties*, naar wie ik afzend** jou,

18.om te openen de welogen van hen, opdat zij bekeren vandaan van de duisternis* tot licht**¹⁸³ en vandaan van de bevoegdheid van de lasteraar* bij God en opdat zij aannemen wegduwing van verwaardingen* en een aandeel bij de geheiligden door vertrouwen op mij.

19.niet, koning Agrippa, geschiedde ik (als)een onovertuigbare voor het hemelse gezicht,

20.maar eerst aan die te Damascus en te Jeruzalem en al de streek van Judea en (dan) aan de naties leg ik vóór* van besef te veranderen* en zich te bekeren tot God, werken waardig de besefverandering als-zaken doende*.

21.Vanwege deze (dingen) beproefden die mij in de tempel meenamen de hand aan mij te slaan.

22.Omdat mij bescherming toeviel vandaan van God tot deze dag, sta ik getuigend aan klein en groot, niets

*Gr.martus=Hebr.NgéD¹⁸²

*Gr.laos=Hebr.NgàM

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ;**Gr.

[apostelloo=Hebr.SháLàCh

*Gr.ophtalmos=Hebr.NgàJieN

*Gr.skotos=Hebr.ChóWShèQ;**Gr.

[phoos=Hebr.AóWR

*Gr.satanas=Hebr.SháTháN

*Gr.hamartia=Hebr,ChæTháAáH

*Gr.apangelloo=Hb.NáGàD

*Gr.metanoein

*Gr.prattoo

¹⁸⁰ Onmiskenbaar herinnert deze vraag aan de vraag van David aan koning Saul in I Sam.26:18, die met zijn leger David op de hielen zit, maar daarvóór door David werd gespaard, toen hij ongemerkt uit Sauls tent zijn speer en zijn waterkruik heeft weggenomen.

¹⁸¹ Deze woorden staan ook in Ez.2:1, letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX, die de Hebreeuwse tekst op de voet volgt.

¹⁸² Dat Hebreeuwse woord vertalen we in TeNaKh met 'nogmaligsteller', terwille van het Hebreeuwse idioom. In het NT kiezen we ervoor het Griekse idioom te laten horen, al dient het Hebreeuwse woord in gedachten te zijn.

¹⁸³ De eerste paar woorden van Paulus herinneren aan wat van de profeet Jeremia verteld wordt in Jer.1:7. Profeten zijn door die JHWH-van-Israël gezonden (Hebr.SháLàCh): het zijn 'afgezonden', in het Grieks 'apostoloi'. Hoe dicht de begrippen 'profeet' en 'apostel' bij elkaar liggen, blijkt ook in het vervolg van deze passage. Daar klinken Jes.35:5, Jes. 42:6 en 7 en Jes.61:1. Paulus citeert hier niet letterlijk, maar de Griekse vertaling van deze teksten in de LXX is goed herkenbaar.

zeggend buiten de dingen die de profeten bepraat hebben over de (dingen) die aanstaande zijn te geschieden en Mozes,

23. of een lijdende (is) de Gezalfde*, of hij (als) eerste uit de opstanding van de lijfdoden aanstaande is (als) licht* om te boodschappen en voor het genotenvolk en voor de naties.

24. Maar toen hij deze (dingen) er tegenin zei, beweerde Phestus met grote stem: jij raaskalt, Paulus, de vele letters draaien jou dol tot raaskallerij.

25. Maar Paulus beweert: niet raaskal ik, meest gerade Phestus, maar woordinbrengen* van waarachtigheid en in-acht-neming breng ik als geluid¹⁸⁴.

26. Want de koning heeft verstand van deze (dingen), tot wie ik ook alles verwoordend praat, want dat niet verheimelijkt is voor hem van deze (dingen) ben ik overtuigd; want niet is in een hoek deze zaak gedaan.

27. Vertrouw jij, koning Agrippa, de profeten? ik volkèn dat jij (ze) vertrouwt.

28. En Agrippa tot Paulus: in weinig overtuig jij om mij christelijk* te maken.

*Gr. christianos = ingewrevene

29. En Paulus: ik zou bidden in weinig en in groot dat niet afgezonderd jij maar ook allen die mij horen*

*Gr. akouoo=Hebr. ShóMàNg

(als) zodanigen geschieden als ook ik geschied; buiten deze knevels.

30. En opgestaan is de koning en de aanvoerder en Berenice en zij gingen bij elkaar zitten.

31. En uitgeweken praatten zij tot elkaar zeggend (dit): geen zaak aan het sterven of aan knevels waardig doet deze mens.

32. En Agrippa beweerde tot Phestus: krachtig doet deze mens om los gelaten te worden, indien hij zich niet had beroepen op Caesar*.

*Gr. kaisar > Ned. keizer: stamnaam

27.1. Toen geoordeeld werd dat wij zouden afvaren naar Italië, leverden zij

[van de eerste Romeinse keizer.

¹⁸⁴ Dit Griekse werkwoord komt behalve hier alleen nog voor in Hand.2:4 en 14.

over Paulus en ook enkele andere geknevelden aan een vooraangaande over honderd met de naam Julius van de groep van Augustus*.¹⁸⁵

*Gr. Sebastos = verhevene

2. En aangetreden op een Adramutteens vaartuig dat aanstaande was te varen naar de opstaanplaatsen* langs Azië werden wij afgevoerd, terwijl samen met ons geschiedde Aristarchus een Macedoniër van Thessalonici.

*Gr. topos=Hebr. MáQóWM

3. En de volgende (dag) werden wij heengevoerd naar Sidon. En Julius, menslievend* in het gebruik voor Paulus, vaardigde uit voor hem die heenging naar de metgezellen*, dat (hem) toeviel waar hij belang bij had.

*Gr. philanthroopos

*Gr. philos=Hebr. MeRéàNg

4. En vandaar afgevoerd wordend voeren zij door naar Cyprus doordat de winden tegen geschieden.

5. En het diepwater langs Cilicië en Pamphilië doorheen gevaren zijnde kwamen wij aan in Myra in Lycië.

6. En daar heeft de vooraangaande over honderd, gevonden hebbend een Alexandrijns vaartuig varend naar Italië, ons over gehesen daarin.

7. En dagen aan de maat dralend varend en te nauwernood geschiedend langs Knidos, omdat de wind het ons niet toelied, voeren wij door naar Kreta langs Salmoona, en te nauwer nood dat langsgekomen, kwamen wij bij een zekere plaats* aangeropen met Kaloi Limanai*, waarbij lijfna geschiedde

*Gr. = prachtige steigers¹⁸⁶

¹⁸⁵ Paulus weet dat hij geroepen is om naar het centrum van de macht te gaan: toen Rome. Die roeping heeft hem bereikt via het profetenboek Jona. Zoals Jezus in meer dan een opzicht wist in de voetsporen van Jona te treden, zo besft ook Paulus dat diezelfde 'beluchting' (de 'heilige Beluchter', Geest) ook hem in de voetsporen van Jona laa treden. Over Jona is veel geschreven. Wat hier volgt is ontleend aan een uitvoerige studie van A.K. van Kooij: "Jona ben ik een Hebreëër" uit 2007 (niet uitgegeven, als kopie verkrijgbaar via deze website). Jona, de profeet, beseftte ter dege de draagwijdte van zijn opdracht naar Ninevé te gaan, het toenmalige machtscentrum. Ninevé bekeren? Abdurd! En nog gevaarlijk voor Israël zelf ook. En gelijk zou hij in geschiedenis maar al te vaak: Rome bekeren? Absurd! En nog gevaarlijk ook voor de Joodse gemeenschap. En hoe waar zou dat worden vanaf het jaar 325 als het Christendom staatsgodsdienst wordt van hele Romeinse Rijk! En toch . . . Pas de bekering van Ninevé, c.q. Rome ,c.q. ...., maar danwel tot de *messiaanse ethiek* van het evangelie, die van de bergrede, van Hand.2 en 4, van Rom.12 en I Cor 13 van Philip.2 en Jacobs en de Johannesbrieven, zou wereldwijde vrede voor de Joodse gemeenschap betekenen. Paulus in Rome . . . . Zelfs het verloop van de zeereis herinnert tot in details aan het boek je Jona. Jona vertelt over de enige zeereis naar het westen in TeNaKh en Handelingen 27 over de enige zeereis naar het westen in de goednieuwsboodschap.

een stad Lasaia.

9.Omdat de tijd* aan de maat geschiedde en het varen reeds wankelig geschiedde omdat ook de vasten reeds voorbij gekomen was, prees Paulus aan, zeggend aan hen:

*Gr.chronos

10.Mannen, ik aanschouw dat met bruutheid en veel boete*, niet afgezonderd voor de draaglast* en het vaartuig maar ook voor onze lichaamzielen*, de vaart aanstaande is te geschieden.

*Gr.zèmia=Hebr.NgòNàSh

*Gr.phortion=Hebr.MàSsáA

*Gr.psuchè=Hebr.NèPhèSh

11.Maar de vooraangaande over honderd werd door de stuurman* en de schipper meer overtuigd dan door de door Paulus gezegde (dingen).

*Gr.kubernètès (Lat.leenwoord)

12.Maar omdat de steiger die voorhanden was niet goed gelegen was om te overwinteren, stelden de meesten tot besluit om op te varen vandaar, of zij de kracht hadden tegemoet te gaan naar Phoinix om te overwinteren, steigers van Kreta uitkijkend naar de zuidwestenwind en naar de noordwestenwind.

13.En omdat de zuidenwind door beluchtte, dunkend het voorstel sterk te hebben gevat, zich wegpakkend vlak daar langs kwamen zij voorbij Kreta.

14.Niet veel daarna wierp zich daarop een wind als een walmstorm die aangeroepen wordt met euraklydon.

15.En toen het vaartuig meegeropt werd, en niet de kracht had oog te houden op de wind, het opgegeven hebbend, werden wij voortgedragen.

16.En een zeker eiland oplopend, aangeropen met Klauda, hadden wij te nauwernood het vermogen vathebbend te geschieden op de sloep,

17.die opegakt-hebbend, gebruikten zij hulpmiddelen, ondergordend het vaartuig, er ontzag voor hebbend om niet op de Syrtis uit te vallen, zakken latend het gerei*, zo werden zij heen gedragen.

*Gr.skeuos=Hebr.KeLieJ

---

¹⁸⁶ Dit Griekse woord komt alleen hier maar voor. In de LXX komt het ook 1 keer voor en wel als vertaling van het Hebreeuwse MâChóWZ, dat ook maar 1 keer voorkomt. We vertalen beiden woorden met 'steiger'. En zo horen we hier Ps.107, die we ook terug horen in het verhaal van Jona.

18.En toen wij machtig bewinterstormd werden, maakten zij vervolgens een uitwerping¹⁸⁷,

19.en op de derde dag wierpen wij weg* eigenhandig het gerei* van het vaartuig.

*Gr.riptoo=Hebr.SháLàK

*Gr.skeuè=Hebr.KeLieJ

20.Maar toen noch zon noch sterren tevoorschijn kwamen op meerdere dagen en de winterstorm niet weinig op (ons) lag, werd overigens weggepakt alle hoop dat wij bevrijd werden.

21.En toen veel voedselloosheid voorhanden was, toen sprak Paulus, staande in het midden van hen: het was wel noodzakelijk, o mannen, overtuigd te zijn geraakt door mij om niet op te varen vandaan van Kreta en te overwinnen deze bruutheid en boete.

22.En nu prijs ik jullie aan om goedsmoeds te zijn; want geen enkele teloorgang zal geschieden uit jullie behalve van het vaartuig.

23.Want bijstond mij deze nacht van God, van wie ik geschied en die ook dien, een werkbode* zeggend:

24.Heb geen ontzag Paulus, het is noodzakelijk dat jij (mij) voor Caesar* bijstaat, en zie God is om jou goedgunstig geweest allen die varen samen met jou.

25.Daarom weest goedsmoeds, mannen, ik vertrouw op God dat het zo zal geschieden volgens de manier die bepraat werd met mij.

26.Maar op een zeker eiland is het noodzakelijk dat wij uitvallen.

27.En toen de veertiende nacht geschiedde, terwijl wij door gedragen werden in de Adriatische (zee), kwamen in het midden van de nacht de schepelingen tot besef dat op hen toe voer een of andere landstreek.

28.En het werplood gebruikend vonden zij twintig vaders. Maar kort dóórstaande en wederom werplood gebruikend, vonden zij vijftien.

29.En ontzag hebbend dat wij niet ergens tegen ruwe opstaanplaatsen* uitvielen, uit het achteronder wegwerpend vier ankers*

*Gr.phobeoo=Hebr.JáRéA

*Gr.topos=Hebr.MáQóWM

*Gr.angkura: anker:een Gr.leenwoord

---

¹⁸⁷ aanvullen: van het anker.

baden zij dat de dag geschiedde.

30.En toen de schepelingen zochten te vluchten* uit het vaartuig en toen zij de sloep lieten zakken voor de schijn dat zij uit het voorschip ankers aanstaande waren aan te strekken,

*Gr.phugoo=Hebr.NuWS

31.sprak Paulus tot de vooraangaande over honderd en de legerschareleden: indien zij niet blijven in het vaartuig, hebben wij niet de kracht om bevrijd* te worden.

*Gr.sooizoo=Hebr.JáShàNg

32.Toen stootten af de legerschareleden de touwen-van de sloep en lieten die uitvallen.

33.En tot de dag aanstaande was te geschieden, roept Paulus toe, dat allen meenamen voedsel zeggend: vandaag de veertiende maken jullie al-af* verbeidend zonder koren, en niets tot je nemend.

*Gr.teleoo=Hebr,KáLáH

34.Daarom roep ik toe dat jullie meenemen voedsel; want dit voor jullie bevrijding* (is)voorhanden, want van niemand van jullie gaat een haar* vandaan van het eerstdeel teloor*.

*Gr.sootèria=Hebr.TeShuWàNg

*Gr.thrix=Hebr.SseNgàR

*Gr.apollumi=Hebr.AáBàD

35.En gesproken hebbend deze (dingen) en genomen brood* dankzegende hij God voor de vertegenwending van* allen en verbrokkeld hebbend ging hij vooraan om te eten.

*Gr.artos:Hebr.LèChèM

*Gr.enoopion=Hebr.LiePh'NéJ

36.En allen welgemoed geworden, namen ook zij tot zich voedsel.

37.En wij geschieden alle lichamzielen* in het vaartuig twee honderd zeventig (en) zes.

*Gr.psuchè=Hebr.NèPhèSh

38.En toen zij voldoende voedsel hadden, maakten zij rap-klein* het vaartuig uitwerpend de tarwe in de zee*.

*Gr.kouphizoo=Hebr.QáLàL

*Gr.thalassa=Hebr.JáM

39.En toen de dag geschiedde, volkènden* zij het land niet, maar zij kregen besef van een zekere zee-schoot*, die een oever had, waarop zij beraadslaagden het vaartuig, indien zij de kracht hadden, op zij te stellen.

*Gr.epigignooskoo=Hebr.JáDàNg

40.En de ankers opgenomen hebbend, zich overlatend op de zee, tegelijk opduwend de jukbanden van de voetbladen en hoog opgehaald-hebbend het bramzeil voor de

*Gr.kolpos=Hebr.ChéJQ

windlucht*, hielden zij aan op de oever.

41. Maar vervallend op één-enkele opstaanplaats* met de zee tweezijdig, lieten zij stranden het schip, en het voorschip, vastgehouden*, bleef onwankelbaar, maar het achteronder kwam los door de krachtdadigheid.

42. En van de legerschareleden geschiedde het besluit, opdat zij de geknevelden* zouden vermoorden*, opdat niet iemand weggezwoomen zou ontvluchten.

43. Maar de vooraangaande over honderd, besluitend om te bevrijden* Paulus, verhinderde van hen het besluit, en hij beval dat zij die de kracht hadden om te zwemmen zich afgeworpen hebbend (als)eersten zouden weggkomen.

44. en dat de overigen sommigen op borden* en anderen een of ander vandaan van het vaartuig. En zo geschiedde het dat allen werden bevrijd op het land.

28.1. En bevrijd geworden volkenden zij toen dat het eiland (met)Melitè¹⁸⁸ aangeropen wordt.

2. En de barbaren¹⁸⁹ hielden voor een niet toevallige mensvriendelijkheid* aan ons. Want optastend een vuur* namen zij erbij ons allen door de regenval* die (ons) te staan kwam en door de koude*.

3. Maar als Paulus tezamen doet verkeren aan stoppels* een zekere volte opstelt op het vuur, een adder vandaan van het gloeien* weggekomen taste aan zijn hand.

4. Maar toen de barbaren zagen het wildleven* gehangen vanaf zijn hand, zeiden zij tot elkaar: overal (als)een doodmaker geschiedt deze mens, die bevrijd uit de zee de rechtzetster¹⁹⁰ niet liet leven.

5. En hij, afgebonkt hebbend het wildleven in het vuur, leed niets kwaads.

6. Maar zij verbeidden dat hij aanstaande was op te zwellen* of neer te vallen

*Gr.pneuouisia

*Gr.topos=Hebr.MáQóWM

*Gr.ereidoo=Hebr.TáMàK

*Gr.desmos+Hebr.AáSuWR

*Gr.apokteinoo=Hebr.HáRàG

*Gr.sooizoo=Hebr.JáShàNg

*Gr.sanis=Hebr.LuWàCh

*Gr.philanthroopia

*Gr.pur=Hebr.AéSh

*Gr.huetos=Hebr.GèShèM

*Gr.psuchos=Hebr.QoR

*Gr.phruganon=Hebr.QéSh

*Gr.thermè=Hebr.CháMàM

*Gr.thèrion=Hebr;CháJáH

*Gr.pimprèmi=Hebr.TsáBháH

¹⁸⁸ = Malta

¹⁸⁹ in het Grieks was dat toen een aanduiding van inheemse, dus niet Griekse, bevolkingsgroepen.

¹⁹⁰ Hier staat: hè dikè: meestal opgevat als de godin van de wraak. Om ook de daarmee verwante Griekse woorden in het NT met hetzelfde herkenbare begrip te kunnen weergeven, kiezen we niet vroe 'wraak', maar voor rechtzetten en hier dus voor de rechtzettster, hoewel het elders ook met rechtzetting wordt vertaald.

plotseling (als)lijfdode*.

*Gr. nekron

Maar toen zij bij veel (tijd) verbeidden en aanschouwden, dat niets onplaatsbaars* bij hem geschiedde, zich omwerpend zeiden zij dat hij geschiedt (als)god.

*Gr. atopos

7. En in de (gebieden) omtrent deze opstaanplaats* waren landstreken voorhanden voor de eerste van het eiland met de naam Publius, die opgenomen hebbend ons drie dagen als vreemdeling begroette*.

*Gr. topos=Hebr. MáQóWM

8. En het geschiedde dat de omvamende van Publius door koortsvuren en door dysenterie* samengehouden neerlag, bij wie Paulus binnenkwam en bad, gesteld hebbend de handen op hem, geneest hij hem.

*Gr. xenizoo

*Gr. dusentreia

9. En toen dit geschiedde gingen vooraan ook de overigen op het eiland die hadden onvastheden en-zij-werden verpleegd*.

*Gr. therapeuoo¹⁹¹

10. En met vele waarderingen waardeerden zij ons en voor (ons)die opvoeren, bestelden zij de (dingen)tot (onze)behoefden.

36

11. En na drie dagen voeren wij af in een vaartuig dat overwinterd had op het eiland, uit Alexandrië, bekentekend met de Dioskuren*.

κ-39

*= het sterrenbeeld Castor en Pollux

12. Enafgevoerd naar Syracuse, bleven wij er drie dagen,

13. vanwaar wij, eromheen gekomen, tegemoet voeren naar Regium; en toen na één-enkele dag er een zuiden(wind geschiedde kwamen wij in Puteoli,

14. waar wij, gevonden hebbende broederverwanten, werden toegeroepen bij hen te blijven zeven dagen. En alzo kwamen wij te Rome.

15. En daar kwamen de broederverwanten gehoord hebbend van de (dingen) omtrent ons, ons tegemoet tot het forum van Appius en de Drie Tabernen;

¹⁹¹ In de LXX is dit Griekse woord de vertaling van zeker vier Hebr. woorden, die allemaal te maken hebben met 'dienen' of 'bedienen'. De gebruikelijke vertaling 'genezen' dient hier vermeden te worden; daarvoor kent het Grieks een ander woord. Verplegen en genezen liggen in die oude culturen veel dichterbij elkaar dan in onze moderne wereld.

toen Paulus hen zag, dankzegenende*
God, nam hij moed.

16.En toen zij binnenkwamen in Rome,
werd afgevaardigd aan Paulus
om te blijven op zichzelf samen
met het legerscharelid dat hem
waarhield*.

17.En het geschiedde na drie dagen,
dat hij samenriep die (als) eersten
geschieden van de Judeeërs.
En toen zij samengekomen waren,
zei hij tot hen: ik, mannen
broederverwanten, die niets tegens
gemaakt heb aan het genotenvolk*
of aan de gewoonten* van de omvarenden,
werd gekneveld* uit Jeruzalem
overgeleverd in de handen van de
Romeinen,

18.die, geoordeeld hebbend, besloten
mij los te laten, omdat geen reden
van sterven voorhanden was bij mij.

19.Maar toen de Judeeërs tegenspraken,
werd het noodzakelijk een beroep
te doen op de Keizer*, niet omdat ik
van mijn natie* iets heb aan te klagen.

20.Om deze reden nu riep ik toe
jullie te zien en toe te praten. Want
wegens de hoop* van Israël heb ik
deze keten omliggen.

21.En zij spraken tegen hem; wij hebben
geen schriftletters* omtrent jou vandaan
van de Judeeërs, noch heeft iemand
die te geschieden gekomen is van de
broederverwanten voorgelegd* of
gepraat omtrent jou iets slechts.

22.Maar wij achten ons waardig van de
kant van jou te horen wat jij acht.
Want omtrent deze wegpakkerij*
geschied het volkènd aan ons, dat
daar overal iets tegenin gezegd wordt.

23.En voor hem een dag gezet hebbend
kwamen tot hem in zijn vreemdeling-
verblijf velen, aan wie hij uiteenzette,
betuigend het koningschap(-rijk)* van God,
en overtuigend hen omtrent Jezus en
vandaan van de wetsuitleg* van Mozes en van
de profeten, van de vroegte tot de avond.

24.En sommigen werden overtuigd door
wat gezegd werd, maar anderen wantrouwden.

*Gr.euchristeoo=Hebr.BáRàK

*Gr.phulassoo=Hebr.SháMàR

κ-40

*Gr.laos=Hebr.NgàM

*Gr.ethè

*Gr.desmos=Hebr/AáSuWR

*Gr.Kaisar=(lat.)Caesar=Keizer

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

*Gr.elpis=Hebr.TieQ'WáH (= letterl:
[gespannenheid op.

*Gr.gramma

*Gr.apangngelloo=Hebr.NáGàD

*Gr.hairesis > heresie

*Gr.basileia=Hebr.MàL'KuWT

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH

25. Maar zij, die niet samenstemden* met elkaar, maakten zich los, toen Paulus sprak (dit) één-enkele inbrengwoord*: prachtig praatte de beluchter* heilig door Jesaja de profeet tot de omvamenden van jullie

*Gr. a-sumphonos

26. zeggend:

ga heen tot dit genotenvolk* en spreek: met gehoor horen jullie en niet worden jullie onderwezen* en kijkend kijken jullie en geenszins zien jullie;

*Gr. rēma=(ook)Hebr. DáBháR

*Gr. pneuma=Hebr. RuWàCh

27. want olievet* werd het hart van dit genotenvolk, en met de oren* hoorden zij zwaarlastig, en de ogen* van hen plakten zij dicht*, opdat zij niet zagen met ogen en met de oren hoorden en met het hart onderwezen werden* en zich omkeerden en ik hen zou herstellen*.¹⁹³

*Gr. laos=Hebr. NgàM

*Gr. sunièmi=Hebr. SháKàL¹⁹²

*Gr. pachuoo=Hebr. SháMàN

*Gr. oos=Hebr. AóWZèN

*Gr. ophtalmos=Hebr. NgàJieN

*Gr. kammuoo=Hebr / SháNgàNg

28. Volkènd nu moet het geschieden voor jullie dat aan de naties* werd afgezonden deze bevrijding* van God; zij zullen ook horen.

*Gr. iaoo=Hebr. RáPháA

*Gr. ethnos=Hebr. GóWJ

*Gr. sootèria=Hebr. TeShuWàNg

30. En hij bleef twee gehele jaren in zijn eigen tegen beloning verkregen (huis) en hij ontving allen die heen gingen tot hem, aankondigend het koningschap(-rijk)* van God.

*Gr. basileia=Hebr. MàL'KuWT

31. en lerarend de (dingen)omtrent de machtiger Jezus Christus met alle allesverwoording, ongehinderd.

¹⁹² Meestal, hier echter is het de verrtaling van nhet Hebr. BieJN = onderscheiden. Maar deze afwijking kan te maken hebben met de interpretatie die de Joodse vertalers van Alexandrie aan deze tekst wilden geven. Zie hieronder.

¹⁹³ Hier citeert Paulus Jes. 6:9 en 10, letterlijk de Griekse weergave aanhoudend zoals die in LXX te lezen is. Deze vertaling (en dus ook de tekst bij Paulus) wijkt nogal af van de Hebreeuwse tekst. Die afwijking heeft vooral te maken met de weergave van de werkwoorden in vs 10. In de hebreeuwse tekst ide profeet onderwerp en de handelende persoon, in de Griekse tekst is dat het volk zelf. Vermoedelijk moet dit worden toegeschreven aan de interpretatie van de Joodse vertalers van Alexandrië. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II,2) luidt: *"en-voorts-zegt-hij ga en-voorts-ben-jij-aan't-zeggen aan-het-genotenvolk (nl.)dit; hoort horende en -niet-zijn-jullie-aan't-onderscheiden, en ziet ziende en-niet-zijn-jullie-aan't-volkennen. doe-olie-vet-zijn het-hart-van het-genotenvolk(nl.)dit, en-doe-de-oren-zijner-zwaar-zijn en-de-wel-ogen-zijner plak(ze)dicht; afwendend-dat het-aan't-zien-is met-de-wel-ogen-zijner en-met-de-oren-zijner aan't-horen-is: en-het-hart-zijner aan't-onderscheiden-is en-voorts-aan't-omkeren-is en-het-voorts-herstel-aan't-brengenis voor-hem."*

